

SLACHTOFFERS VAN ZEDENMISDRIJVEN

Een verkenning van de
overwegingen voor contact
met politie en/of hulpverlening

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

SLACHTOFFERS VAN ZEDENMISDRIJVEN

Een verkenning van de overwegingen
voor contact met politie en/of
hulpverlening

- eindrapport -

Auteurs:
Lianne Bertling MSc
Annemieke Mack MSc
Hanna Vonk MSc
Dr. Maartje Timmermans

Regioplan Beleidsonderzoek
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 – 531 53 15
www.regioplan.nl

Amsterdam, juli 2017
Publicatienr. 16098

© 2017; Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
Auteursrechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het WODC.

VOORWOORD

Het huidige onderzoek betreft een verkenning van de overwegingen van slachtoffers van zedenmisdrijven voor het zoeken van contact met politie en/of hulpverlening. Via verschillende bronnen is geprobeerd meer inzicht te verwerven in de kenmerken en persoonlijke redenen of omstandigheden van slachtoffers die in een rol spelen bij het doen van melding of aangifte bij de politie en bij de beslissing om wel of geen hulpverlening in te schakelen. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum van het ministerie van Veiligheid en Justitie door onderzoekers van RegioPlan.

Voor de uitvoering van dit onderzoek zijn wij dank verschuldigd aan een groot aantal personen. Om te beginnen zijn dat de respondenten, allen slachtoffer van een (of meer) zedendelicten. Wij danken hen voor hun bereidheid om aan dit onderzoek mee te werken en voor hun openheid tegenover de onderzoekers. Ook de professionals werkzaam bij CSG Amsterdam-Amstelland en CSG Twente-Achterhoek danken wij hartelijk voor hun deelname aan de interviews en daarnaast hun bereidheid om aan de werving van respondenten te willen deelnemen. Verschillende instanties en webfora hebben zich bereid getoond om de aankondiging van dit onderzoek via online media te delen waardoor de beoogde respondenten bereikt konden worden. Tot slot hebben we gebruik mogen maken van de registratiegegevens van de Nationale Politie en Stichting Blauwe Maan. Veel dank daarvoor.

Tot slot danken wij ook de leden van de begeleidingscommissie voor de kundige en betrokken wijze waarop zij dit onderzoek hebben begeleid:

- Mevrouw Gerty Lensvelt-Mulders, Universiteit voor Humanistiek (voorzitter)
- Mevrouw Mariëtte van den Aardweg-van der Laan, ministerie van Veiligheid & Justitie, Directoraat Generaal Straffen en Beschermen
- Mevrouw Julia Diehle, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, ministerie van Veiligheid & Justitie (projectbegeleider)
- Mevrouw Annemarie ten Boom, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, ministerie van Veiligheid & Justitie (vervangend projectbegeleider)
- Mevrouw Iva Bicanic, Centrum Seksueel Geweld/Wilhelmina Kinderziekenhuis
- Mevrouw Yet van Mastrigt, Nationale Politie

Maartje Timmermans
Projectleider RegioPlan

Amsterdam, 17 juli 2017

INHOUDSOPGAVE

Managementsamenvatting Nederlands.....	I
Managementsamenvatting Engels	VII
1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	1
1.2 Doel en onderzoeksvragen	1
1.3 Gehanteerde onderzoeksmethoden	3
1.4 Leeswijzer	7
2 Inzichten uit de literatuur	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Contact met politie en hulpverlening	9
2.3 Aangifte doen	13
2.4 Contact met hulpverlening	14
2.5 Samenvatting	17
3 Beeld op basis van registraties	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Beeld op basis van politieregistraties.....	19
3.3 Beeld op basis van registratie hulpverlening	22
3.4 Samenvatting	25
4 Perspectief van de slachtoffers	27
4.1 Inleiding	27
4.2 Kenmerken responsgroep.....	27
4.3 Contact met de politie	33
4.4 Contact met hulpverlening	40
4.5 Samenvatting	44
5 Perspectief van professionals	47
5.1 Inleiding	47
5.2 Achtergrondinformatie respondenten	47
5.3 Eerste behoefte slachtoffers	49
5.4 Contact met politie	50
5.5 Contact met hulpverlening	55
5.6 Samenvatting	58

6	Conclusie	61
6.1	Inleiding	61
6.2	Welke factoren bepalen of het slachtoffer contact opneemt met politie en/of hulpverleners	62
6.3	Welke behoefte hebben slachtoffers na een zedenmis- drijf en welke contacten hebben zij op welk moment?	63
6.4	Welke overwegingen maken slachtoffers ten aanzien van contact zoeken met politie en/of hulpverlening?	65
6.5	Hoe ervaren slachtoffers het contact met de politie?	67
6.6	Slotbeschouwing	69
	Bijlagen	71
Bijlage 1	Referenties	73
Bijlage 2	Vragenlijst respondenten	77
Bijlage 3	Itemlijst interviews professionals	91
Bijlage 4	Tabellen bij hoofdstuk 1	97
Bijlage 5	Tabellen bij hoofdstuk 4	99

SAMENVATTING

Aanleiding onderzoek

De aangiftebereidheid van slachtoffers verschilt erg per type delict (Van de Wijer & Bernasco, 2016; Tolsma, 2011). Het percentage slachtoffers van zedenmisdrijven dat aangifte doet, is behoorlijk laag in Nederland, gemiddeld zestien procent volgens De Haas (2012). Er bestaan bovendien aanwijzingen dat de aangiftebereidheid van slachtoffers van zedenmisdrijven de laatste jaren is afgenomen. In 2015 gaf toenmalig minister van der Steur naar aanleiding van Kamervragen aan het van belang te vinden mogelijke drempels om aangifte te doen te verlagen. Een relevant streven, juist omdat het in het geval van zedenslachtoffers verhoudingsgewijs vaak om daders gaat met wie het slachtoffer bekend is (De Haas, 2012) en het doen van aangifte in deze gevallen nog minder voorkomt (Ceelen et al., 2016; Wolitzky-Taylor et al., 2011; Larsen et al., 2015; Allen, 2007; Fisher et al., 2003; Koss, Dinero, Seibel & Cox, 1988). Onderzoek naar specifieke overwegingen van slachtoffers in het besluit om wel of geen contact met politie en/of hulpverlening te zoeken is nauwelijks beschikbaar. Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft Regioplan opdracht gegeven een verkennend onderzoek uit te voeren naar de factoren en overwegingen die een rol spelen bij **volwassen** slachtoffers van zedenmisdrijven om het delict wel of niet te melden bij de politie, wel of geen aangifte te doen van het delict en de keuze om wel of geen hulp te zoeken. Parallel aan dit onderzoek voert de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen een monitor uit naar de doorstroom van zaken van seksueel geweld tegen kinderen in de justitiële keten.

De volgende vragen stonden in dit onderzoek centraal:

1. Welke factoren bepalen of het slachtoffer contact opneemt met politie en/of hulpverleners?
2. Welk behoeften hebben slachtoffers na een zedenmisdrijf en welke contacten hebben zij op welk moment?
3. Welke overwegingen maken slachtoffers ten aanzien van contact zoeken met politie en/of hulpverlening?
4. Hoe ervaren zij het proces bij de politie na het incident?

Methoden

Om zo goed mogelijk antwoord te geven op deze vragen zijn in het onderzoek verschillende bronnen geraadpleegd. Naast het uitvoeren van een beknopte internationale **literatuurstudie** zijn geanonimiseerde **registraties** van de Nationale Politie en Stichting Blauwe Maan geanalyseerd. Verder hebben in totaal **dertig slachtoffers** van zedenmisdrijven meegewerkt aan een telefonisch **interview**, allen vrouwen, waarvan achtentwintig contact hebben gezocht met hulpverlening en achttien met de politie (8 alleen melding, 10 ook aangifte). De meeste respondenten zijn van Nederlandse afkomst, middelbaar

of hoger opgeleid en op jongvolwassen leeftijd slachtoffer geworden van een zedenmisdrif. Negentien respondenten zijn meerdere malen slachtoffer geworden van een zedendelict, bij dertien respondenten betrof het langdurig misbruik. Verkrachting is het meest voorkomende delict bij de respondenten. In vier gevallen was de dader een onbekende van het slachtoffer. Voor de meeste respondenten is het besproken (en meest recente) delict vijf jaar of langer geleden. Tot slot is via **interviews** input verkregen van vijftien **professionals** werkzaam in de (eerste- of tweedelijns) psychosociale hulpverlening, juridische hulpverlening, bij de zedenpolitie en het OM.

Beperkingen onderzoek

De twee belangrijkste bronnen voor het onderzoek, interviews met zeden-slachtoffers en registraties van instanties, leverden in de praktijk minder op dan van tevoren beoogd. Zo werden beduidend minder slachtoffers bereikt dan beoogd (30 in plaats van 60). De slachtoffers die we interviewden waren bovendien allemaal vrouw, relatief jong en hoog opgeleid en van Nederlandse afkomst. De beoogde slachtofferregistraties van instanties bleken in beperkte mate beschikbaar of van onvoldoende kwaliteit voor de doeleinden van dit onderzoek. Aanvankelijk werd voorgenomen verschillende groepen slachtoffers die wel/geen contact zoeken met hulpverlening en politie op grond van hun kenmerken te onderscheiden. Echter, noch de interviews met slachtoffers noch de registraties leverden voldoende mogelijkheden op om deze groepen (statistisch) met elkaar te vergelijken. Het huidige onderzoek moet vanwege de genoemde beperkingen worden gezien als een eerste verkenning van mogelijke belemmeringen voor het doen van aangifte of zoeken van hulpverlening bij zedendelicten.

Resultaten

Factoren in relatie tot aangifte en hulpverlening

Uit de beknopte literatuurstudie blijkt dat kenmerken van het delict een belangrijke rol spelen in de overweging van slachtoffers om wel of geen aangifte te doen en hulpverlening te zoeken. Zo blijkt dat slachtoffers van verkrachting verhoudingsgewijs vaker aangifte doen dan slachtoffers van andere typen zedenmisdriften; wordt vaker aangifte gedaan en (medische/formele) hulp gezocht als slachtoffers verwondingen opliepen, hevige angst hebben ervaren of als sprake was van (dreiging met) wapengebruik. De resultaten op basis van de interviews met slachtoffers sluiten hierbij aan.

Verschillende studies tonen aan dat slachtoffers van seksueel geweld vaker aangifte doen en medische/formele hulp zoeken als de dader een vreemde is. Volgens de geïnterviewde professionals is het moeilijker voor slachtoffers om aangifte te doen en hulp te zoeken wanneer de dader een intieme partner is. Daarnaast zoeken vrouwelijke slachtoffers en slachtoffers die bang zijn voor besmetting met een soa blijkens de literatuur vaker contact met politie en (medische) hulp dan hun tegenpolen. Geïnterviewde professionals bevestigen

de behoefte van slachtoffers aan medisch onderzoek om besmetting met een soa na te gaan.

Slachtoffers die tijdens het delict onder invloed waren van alcohol- en/of drugs worden in de literatuur specifiek in verband gebracht met de keuze om geen aangifte te doen. Redenen om geen hulp te zoeken verschillen tussen slachtoffers uit etnische minderheids- en meerderheidsgroepen, onder andere vanwege cultuurgebonden belemmeringen in het zoeken van hulp. Daarnaast suggereren enkele studies dat slachtoffers uit etnische minderheidsgroepen minder vaak hulp zoeken na seksueel geweld dan slachtoffers uit etnische meerderheidsgroepen. In andere studies wordt dit beeld niet bevestigd.

Het hebben van kinderen en symptomen van posttraumatische stress worden in de literatuur specifiek in verband gebracht met de keuze om professionele hulp (psychologisch en/of medisch) te zoeken. Dit beeld zien we tevens terugkomen in de interviews met slachtoffers. Daarnaast blijkt uit de literatuur dat stedelingen en oudere slachtoffers (boven de 45 jaar) vaker aangifte doen dan hun tegenpolen.

Behoeften slachtoffers direct na het zedenmisdrijf

Blijkens de interviews met slachtoffers verschillen de behoeften direct na het delict: sommigen willen alleen zijn, anderen willen juist mensen om zich heen hebben. De meeste slachtoffers willen graag hun verhaal kwijt en hebben er behoefte aan geloofd te worden. Daarnaast is er behoefte aan veiligheid en rust. Ook de geïnterviewde professionals merken dat veel slachtoffers behoefte hebben aan veiligheid en erkenning. Daarnaast wijzen zij op praktischer behoeften van slachtoffers, zoals een douche en schone kleding na het delict en wegwijs worden gemaakt in de bestaande routes naar hulpverlening.

Overwegingen wel/geen contact met politie en hulpverlening

Blijkens de interviews met slachtoffers is de behoefte aan informatie over het doen van aangifte een eerste overweging om naar de politie te stappen. Zowel slachtoffers als professionals stellen dat behoefte aan vergelding een belangrijke reden vormt om daadwerkelijk aangifte te doen (met name wanneer de dader een onbekende is van het slachtoffer). Daarnaast willen slachtoffers door middel van aangifte voorkomen dat de dader nog meer slachtoffers maakt. Wanneer de dader uit de relationele- of familiesfeer komt is stoppen van het (langdurig) seksueel geweld reden om aangifte te doen. Andere redenen voor het doen van aangifte zijn schade verhalen op de dader (interviews professionals) en verder kunnen gaan in het verwerkingsproces (interviews slachtoffers). Tot slot wijzen zowel de literatuur als de interviews met slachtoffers en professionals uit dat aanmoediging vanuit de omgeving de aangiftebereidheid van slachtoffers vergroot.

De interviews met slachtoffers en professionals laten zien dat de inschatting van de haalbaarheid van de zaak (bewijs) een belangrijke factor is in het

besluit van slachtoffers om geen aangifte te doen (gebrek aan bewijs of getuigen en een ontkennende dader vormen zodoende een belemmering). Daarmee samenhangend stellen professionals dat het strafproces (van aangifte tot en met een eventuele zitting en uitspraak) vaak een grote belasting vormt voor slachtoffers, terwijl er geen garantie is dat het tot een vervolging en straf zal leiden. Ook wanneer de aangifte wel tot bestraffing leidt, vinden sommige slachtoffers de belasting van het strafproces alsnog te hoog in verhouding tot de zwaarte van de straf. Een andere reden waarom slachtoffers niet overgaan tot het doen van aangifte is dat de inhoud van het informatief gesprek tot andere inzichten leidt waardoor men beslist geen aangifte te doen. Verder kunnen angst voor de negatieve gevolgen van aangifte (de reactie vanuit de omgeving, niet geloofd worden, wraak van de dader), schaamte, schuldgevoelens en gebrek aan vertrouwen in de politie en/of onvoldoende kennis over de te doorlopen procedure belemmeringen vormen om aangifte te doen (o.b.v. interviews slachtoffers, interviews professionals en literatuur).

Eén van de belangrijkste redenen voor slachtoffers om contact te zoeken met (psychische) hulpverlening is dat zij op een bepaald moment té veel last ervaren van het zedendelict. De reden dat slachtoffers op zoek gaan naar juridische hulp is gelegen in het feit dat ze advies willen over wat voor stappen ze kunnen ondernemen en/of wat ze (mogelijk) te wachten staat in het strafrechtelijke traject. Gevoelens als schaamte of angst (voor wraak van de dader of om niet geloofd te worden) en de neiging om herinneringen aan de gebeurtenis(sen) te vermijden omdat het zou kunnen leiden tot meer psychische pijn, kunnen het zoeken van hulp belemmeren.

Ervaringen slachtoffers in contact met politie

De zedenmisdrijven waarover de respondenten in de interviews spraken, vonden over het algemeen langere tijd geleden plaats. Hoewel onbekend is wanneer respondenten contact met politie opnamen naar aanleiding van het zedenmisdrijf, is dit vermoedelijk niet recentelijk geweest. Juist in de afgelopen twee jaar hebben zich verschillende ontwikkelingen voorgedaan in de werkprocessen van de zedenpolitie, óók op de terreinen waarop geïnterviewde slachtoffers (en professionals) verbeterpunten hebben aangedragen. De interviews met slachtoffers laten zien dat hun waardering van het politiecontact uiteen loopt. Slachtoffers die positief zijn waarderen vooral de getoonde empathie en het contact van mens tot mens en voelen zich daardoor serieus genomen en gehoord. De slachtoffers die het contact als negatief hebben ervaren voelen zich juist niet serieus genomen en zeggen het gevoel te hebben dat de politie hen niet geloofde. Er lijkt een zeker spanningsveld te bestaan tussen het perspectief van de zedenpolitie en het perspectief van slachtoffers van zedendelicten. De politie heeft een feitelijke en gedetailleerde beschrijving van de gebeurtenis(sen) nodig met het oog op de bewijsbaarheid van de zaak. Voor slachtoffers zijn details van de gebeurtenis of de volgorde waarin dingen gebeurden soms lastig te reconstrueren of herinneren. Daarnaast is erkenning vaak een van hun voornaamste behoeften. Door de

informatie die de zedenrechercheur nodig heeft en herhaaldelijk uitvraagt, kunnen slachtoffers het gevoel krijgen dat ze niet geloofd worden. Zo kan het contact met politie leiden tot een negatieve ervaring voor het slachtoffer. Daar tegenover staat dat sommige slachtoffers aangeven dat het besluit naar de politie te gaan tot een positiever zelfbeeld heeft geleid; zij zijn trots dat ze voor zichzelf zijn opgekomen. De waardering van het politiecontact hangt verder ook samen met de geboekte resultaten (bestrafning van de dader).

Uit interviews met de slachtoffers en enkele juridische professionals (advocaat en officieren van justitie) komt naar voren dat het na de aangifte erg lang kan duren voordat er iets in de zaak gebeurt. Ook zijn er weinig (periodieke) contactmomenten met het slachtoffer om ontwikkelingen in de zaak terug te koppelen. Dit terwijl slachtoffers sterk de behoefte hebben om (door een vaste contactpersoon) op de hoogte te worden gehouden gedurende het onderzoek van politie (en tevens het OM), ook als er voor een langere tijd geen nieuwe ontwikkelingen zijn.

Tot slot

Dit verkennende onderzoek laat zien dat overwegingen en belemmeringen zich afspelen op verschillende niveaus die elkaar bovendien beïnvloeden. Zo hangen overwegingen van slachtoffers samen met hun persoonlijke situatie (zoals het ervaren van ernstige klachten, het hebben van kinderen, verwachtingen t.a.v. het resultaat van politiecontact of hulpverlening), kenmerken van het delict (zoals het type delict en de relatie met de dader), hun directe sociale omgeving (zoals het al dan niet ontvangen van sociale steun en advies), hun culturele achtergrond en de maatschappij als geheel (via percepties t.a.v. slachtofferschap). Aspecten die maken dat slachtoffers tot aangifte overgaan en/of hulpverlening inschakelen lijken daarbij met name van toepassing te zijn in het geval de dader een vreemde is van het slachtoffer. Voor slachtoffers bij wie de dader een bekende is van het slachtoffer, is het zoeken van hulp en het doen van aangifte (nog) moeilijker. Juist slachtoffers bij wie de pleger een bekende is, zijn in de meerderheid als het gaat om zedenslachtoffers volgens onder andere De Haas (2012). Deze complexiteiten maken het belangrijk om als samenleving slachtoffers van zedendelicten te ondersteunen in het proces om aangifte te doen of hulp te zoeken.

SUMMARY

Background to the study

The willingness of victims to report greatly differs per type of offence (Van de Wijer & Bernasco, 2016; Tolsma, 2011). The percentage of sexual offence victims who report the offence is fairly low in the Netherlands; according to De Haas (2012) it is sixteen percent on average. Moreover, there are indications that victims' willingness to report sexual offences decreased in the past years. In 2015, in response to parliamentary questions, the then minister Van der der Steur said it was important to reduce barriers to reporting. A relevant aim, particularly because sexual offence victims relatively often know their perpetrators (De Haas, 2012) and reporting the offence occurs even less often in these cases (Ceelen et al, 2016; Wolitzky-Taylor et al, 2011; Larsen et al, 2015; Allen, 2007; Fisher et al, 2003; Koss, Dinero, Seibel & Cox, 1988). Hardly any studies are available on specific considerations that play a role in victims' decisions whether or not to contact the police and/or seek assistance. The Research and Documentation Centre of the Ministry of Security and Justice commissioned Regioplan to conduct an exploratory study on the factors and considerations that play a role for **adult** sexual offence victims in their decisions whether or not to notify the police after the incident, whether or not to report the offence, and the choice whether or not to seek assistance. Parallel to this study the National Rapporteur on Trafficking in Human Beings and Sexual Violence against Children is conducting a monitor on the flow of cases of sexual violence against children in the judicial chain.

The study focused on the following questions:

1. What factors decide whether the victim contacts the police and/or seeks assistance?
2. What are the needs of victims after a sexual offence and whom do they contact and when?
3. Based on what considerations do victims decide whether or not to contact the police and/or assistance?
4. How do they experience the process at the police station after the incident?

Methods

In order to provide the best possible answers to these questions various sources have been consulted in this study. In addition to conducting a brief international **literature study**, anonymised **registrations** of the Dutch National Police and the Blauwe Maan Foundation were analysed. Moreover, a total number of **thirty victims** of sexual offences, all of them women, participated in a telephone **interview**. Twenty-eight of them had contacted assistance and eighteen had contacted the police (8 had only notified the police; 10 had also reported the offence). Most respondents are of Dutch descent, medium or highly educated, and at a young adult age became a victim of a sexual

offence. Nineteen respondents became victims of sexual offences multiple times; thirteen respondents suffered prolonged abuse. Rape is the most prevalent offence respondents fell victim to. In four cases the perpetrator was unknown to the victim. With regard to most respondents, the discussed (and most recent) offence took place five years or longer ago. Finally, by means of **interviews** input was received from fifteen **professionals** working in (first- or second-line) psychosocial assistance, legal assistance, for the vice squad and for the Public Prosecutor.

Limitations of the study

In practice, the two most important sources for the study: interviews with sexual offence victims, and registrations of the organisations, yielded less than intended beforehand. Considerably fewer victims were reached than originally intended (30 instead of 60). Moreover, the victims we interviewed were all women, most of them relatively young, highly educated and of Dutch descent. It turned out that the intended victim registrations of the organisations were only available to a limited extent or their quality was insufficient for the purpose of this study. The initial intention was to make a distinction based on background characteristics between different groups of victims that had or had not contacted the police and assistance. However, neither the interviews with the victims nor the registrations yielded sufficient opportunities to (statistically) compare these groups. Due to the mentioned limitations, the current study should be considered as a first exploratory analysis of possible impediments to reporting or seeking assistance in the case of sexual offences.

Results

Factors in relation to reporting and assistance

From the brief literature study it appears that characteristics of the offence play an important role in victims' considerations whether or not to report the offence and to seek assistance. It thus appears that relatively more victims of rape report the offence as compared to victims of other types of sexual offences. In addition, victims who sustained injuries, experienced extreme anxiety, or were confronted with the use or threat of use of weapons are more likely to report the offence and seek (medical/formal) help. The results emerging from the interviews with victims correspond to these findings.

Various studies show that sexual offence victims are more inclined to report the offence and seek medical/formal help if the perpetrator is unknown to them. According to the professionals interviewed, it is more difficult for victims to report the offence and seek assistance if the perpetrator is an intimate partner. Furthermore, according to the literature female victims and victims who are afraid they have been infected with a sexually transmitted disease (STD) more often contact the police and (medical) assistance than their opposites. Interviewed professionals confirm the need of victims for a medical examination in order to test whether they have been infected with an STD.

In the literature, victims who were under the influence of alcohol and/or drugs during the offence are specifically associated with the choice not to report. Reasons to not seek help vary between victims from ethnic minorities and majorities, and include culture-related impediments to seeking help. In addition, a number of studies argue that victims from ethnic minority groups less often seek help after sexual violence than victims from ethnic majority groups. Other studies do not confirm this observation.

In the literature, having children and symptoms of post-traumatic stress are specifically associated with the choice to seek professional help (psychological and/or medical assistance). This also emerges from the interviews with victims. In addition, from the literature it appears that city-dwellers and older victims (older than 45 years of age) more often report the offence than their opposites.

Victims' needs immediately after the sexual offence

According to the interviews with victims, their needs immediately after the offence vary: some of them want to be alone, others, on the contrary, want to have people around them. Most victims are eager to tell their story and need to be believed. Furthermore, they need safety and rest. The interviewed professionals also notice that many victims need safety and acknowledgement. In addition, they indicate more practical needs of victims, such as a shower and clean clothing after the offence and being familiarised with existing assistance services.

Considerations whether or not to contact the police and assistance

According to the interviews with victims, the need for information on reporting the offence forms a first consideration to contact the police. Both victims and professionals argue that the need for retribution is an important reason to actively report the offence (in particular when the perpetrator is unknown to the victim). Furthermore, by means of reporting, victims want to stop the perpetrator from making more victims. In case the perpetrator is known to the victim, the reason to report the offence is to stop the (prolonged) sexual violence. Other reasons to report the offence are to recover the damage from the perpetrator (interviews professionals) and to be able to continue the coping process (interviews victims). In conclusion, both the literature and the interviews with victims and professionals indicate that encouragement from the victim's environment increases their willingness to report.

The interviews with victims and professionals show that the assessment of the feasibility of the case (evidence) is an important factor in victims' decisions not to report (lack of evidence or witnesses and a denying perpetrator thus form an impediment). In connection with this, professionals argue that the criminal proceedings (from reporting the offence until a possible hearing and verdict) often entail a large burden for victims, while there is no guarantee that proceedings will lead to prosecution and punishment. Even when reporting the offence does lead to punishment, some victims regard the burden of the

criminal proceedings as too high in relation to the severity of the penalty. Another reason why victims do not report is that the content of the informative conversation leads to different insight as a result of which victims decide not to report. Furthermore, fear of negative consequences of reporting (reaction of family and friends, not being believed, the perpetrator's revenge), shame, feelings of guilt and a lack of trust in the police and/or insufficient knowledge of the procedure to be followed form impediments to reporting the offence (based on interviews with victims, interviews with professionals and literature).

One of the main reasons for victims to seek (psychological) help is that at a certain point, they experience the sexual offence as too burdensome. The reason that victims seek legal assistance is because they want advice about the steps that can be taken and/or what may be in store for them in the criminal proceedings. Feelings of shame or fear (of the perpetrator's revenge or of not being believed) and the tendency to avoid memories of the incident(s) because they might lead to more psychological pain, may form impediments to seeking assistance.

Experiences of victims in their contact with the police

In general, the sexual offences the respondents talked about in the interviews happened a long time ago. Although it is unknown when respondents had contact with the police concerning the sexual offence, this probably did not happen recently. However, in the past two years various developments have occurred in the work processes of the vice squad, also concerning areas with regard to which the interviewed victims (and professionals) came up with improvement points.

The interviews with victims show that their appreciation of the contact they had with the police varies. Victims who are positive mainly appreciate the empathy that was shown and the human contact, which made them feel taken seriously and heard. Victims who negatively experienced the contact, on the contrary, did not feel taken seriously and say they felt the police did not believe them. There appears to be tension between the perspective of the vice squad and the perspective of sexual offence victims. The police need a factual and detailed description of the incident(s) with a view to the evidential value of the case. For victims, it can be hard to reconstruct or remember the details of the incident or the chronological order of events. In addition, acknowledgement is often one of their main needs. Because of the information the vice investigator needs and repeatedly questions, victims may get the impression that they are not being believed. In this way, their contact with the police may lead to a negative experience for the victims. On the other hand, some victims indicate that the decision to contact the police resulted in a more positive self-image; they are proud of the fact that they stood up for themselves. The appreciation of the police contact is also linked to the results achieved (punishment of the perpetrator).

From the interviews with the victims and a number of legal professionals (lawyer and public prosecutors) it appears that it may take a long time after

reporting the offence before the case is taken up. Furthermore, there are only few (periodical) moments of contact with the victim to provide them with feedback on developments in the case. Meanwhile, victims have a strong need to be updated regularly (by a fixed contact person) during the police investigation (and also the public prosecutor's investigation), even if it takes a long time before new developments occur.

In conclusion

This exploratory study shows that considerations and impediments occur at different levels that influence each other. For instance, considerations of victims are connected to their personal situation (such as experiencing severe symptoms, having children, expectations with respect to the result of police contact or assistance), characteristics of the offence (such as type of offence and relation with the perpetrator), the victims' direct social environment (such as receiving or not receiving social support and advice), their cultural background and the society at large (by means of perceptions of victimisation). Aspects that lead to victims proceeding to report the offence and/or calling in assistance seem to be particularly applicable in cases where the perpetrator is unknown to the victim. In cases where the perpetrator is known to the victim, seeking help and reporting the offence is even harder for victims. Precisely these victims that know their perpetrators are in the majority when sexual offence victims are concerned, according to, for instance, De Haas (2012). Due to these complexities, it is important as a society to support victims of sexual offences in the process of reporting or seeking assistance.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

De aangiftebereidheid van slachtoffers verschilt erg per type delict (van de Wijer & Bernasco, 2016; Tolsma, 2011). Het percentage slachtoffers van zedenmisdrijven dat aangifte doet, is behoorlijk laag in Nederland, gemiddeld zestien procent volgens De Haas (2012). Er bestaan bovendien aanwijzingen dat de aangiftebereidheid van slachtoffers van zedenmisdrijven de laatste jaren is afgenomen. Uit cijfers van het CBS blijkt het aantal aangiften van verkrachting namelijk te zijn gehalveerd tussen 2005 en 2014, terwijl uit het periodieke bevolkingsonderzoek van Rutgers WPF naar de seksuele gezondheid in Nederland blijkt dat de prevalentie van seksueel geweld tussen 2006 en 2012 gelijk is gebleven (De Haas, Van Berlo, Bakker & Vanwesenbeeck, 2012). Onderzoek naar verklaringen voor deze ontwikkeling is niet beschikbaar. In 2015 gaf toenmalig minister van der Steur naar aanleiding van Kamervragen aan het van belang te vinden mogelijke drempels om aangifte te doen te verlagen. Een relevant streven, juist omdat het in het geval van zedenslachtoffers verhoudingsgewijs vaak om daders gaat met wie het slachtoffer bekend is (De Haas, 2012) en het doen van aangifte in deze gevallen nog minder voorkomt (Ceelen et al., 2016; Wolitzky-Taylor et al., 2011; Larsen et al., 2015; Allen, 2007; Fisher et al, 2003; Koss, Dinero, Seibel & Cox, 1988).

Tegen deze achtergrond heeft het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie RegioPlan opdracht gegeven een onderzoek uit te voeren naar de factoren die een rol spelen bij volwassen slachtoffers van zedenmisdrijven om het delict wel of niet te melden bij de politie, wel of niet aangifte te doen van het delict en de keuze om wel of geen hulpverlening te zoeken.

Deze rapportage bevat het verslag en de uitkomsten van het onderzoek. Om zicht te krijgen op deze factoren is een literatuurstudie uitgevoerd, zijn registratiegegevens van politie en hulpverleningsinstanties geanalyseerd, werden dertig volwassen slachtoffers van zedenmisdrijven geïnterviewd over hun beweegredenen en is gesproken met vijftien professionals (bij de politie, het OM en de hulpverlening).

1.2 Doel en onderzoeksvragen

Met dit verkennende onderzoek werd beoogd meer vat te krijgen op factoren die een rol spelen bij de keuze van slachtoffers om wel of niet aangifte te doen van het seksuele geweld¹ (of te melden) en factoren die een rol spelen bij de

¹ Mensen kunnen slachtoffer worden van een eenmalige gebeurtenis van seksueel geweld, maar ook van seksueel geweld op meer structurele basis.

keuze om wel of geen hulp te zoeken. Hiervoor is gebruikgemaakt van verschillende bronnen waaruit relevante factoren geabstraheerd konden worden, namelijk op basis van de (internationale) literatuur op dit gebied, registraties over (slachtoffers van) zedenmisdrijven en interviews met slachtoffers van zedenmisdrijven en verschillende professionals die met de doelgroep werken (waaronder de zedenpolitie, het CSG en specialistische hulpverleners).

Onderzoeksvragen

In het onderzoek stonden de volgende onderzoeksvragen centraal:

- 1) Welke factoren bepalen of het slachtoffer contact opneemt met politie en/of hulpverleners?
- 2) Welk behoeften hebben slachtoffers na een zedenmisdrijf en welke contacten hebben zij op welk moment?
- 3) Welke overwegingen maken slachtoffers ten aanzien van contact zoeken met politie en/of hulpverlening
- 4) Hoe ervaren zij het proces bij de politie na het incident?

Afbakening van het onderzoek

Slachtoffers van zedendelicten

Het onderzoek richtte zich op volwassen (18+) slachtoffers van alle typen zedenmisdrijven opgenomen in het Wetboek van Strafrecht. Zodoende zijn de artikelnummers 239, 240, 242, 243, 246, en 247 van het Wetboek van Strafrecht relevant in dit onderzoek.² De overige artikelnummers behandelen zedenmisdrijven in relatie tot minderjarigen en blijven buiten beschouwing. Parallel aan dit onderzoek voert de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen een monitor uit naar de doorstroom van zaken van seksueel geweld tegen kinderen in de justitiële keten. De publicatie van deze monitor zal naar verwachting plaatsvinden in het voorjaar van 2018.

Type zedendelicten

Slachtofferschap van een zedendelict kan betrekking hebben op fysieke zedendelicten en niet-fysieke zedendelicten. Bij fysieke zedendelicten gaat het om aanranding en verkrachting. Onder niet-fysieke delicten vallen schennis van de eerbaarheid en online seksueel overschrijdend gedrag. Dit laatste is een betrekkelijk nieuw fenomeen, dat door het enorm toegenomen gebruik van smartphones en de opkomst van diverse sociale media, steeds belangrijker wordt. In het huidige onderzoek is de nadruk komen te liggen op slachtoffers van fysieke delicten en offline niet-fysieke delicten.

² De artikelnummers 243 en 247 verwijzen naar respectievelijk verkrachting en aanranding van zeer kwetsbare personen (door bijvoorbeeld geestelijke ziekte, lichamelijke onmacht en verminderd bewustzijn). Het was geen *expliciet* doel van dit onderzoek om slachtoffers zoals bedoeld in deze artikelen in gelijke mate als niet-kwetsbare slachtoffers te bereiken.

Contact met de politie

Contact met de politie houdt in dit onderzoek in dat slachtoffers melding maken van het zedendelict waarvan zij slachtoffer zijn geworden en/of aangifte doen van het zedendelict. Daar waar relevant en mogelijk wordt onderscheid gemaakt tussen de groep die alleen melding doet, maar geen aangifte en de groep die aangifte doet.

Hulpverlening

De hulpverlening waarmee slachtoffers van zedendelicten contact zoeken wordt in het onderzoek breed geïnterpreteerd. Het kan gaan om hulpverlening op het gebied van psychische of psychosociale problematiek, medische problemen of juridische problemen als gevolg van het meemaken van een zedenmisdrijf. Ook informele hulp (bijvoorbeeld van vrijwilligers, vrienden/familie, de kerkgemeenschap etc.) is in het onderzoek meegenomen.

1.3 Gehanteerde onderzoeksmethoden

Het onderzoek heeft plaatsgevonden van juni 2016 tot medio april 2017. Het onderzoek bestond uit drie fasen. Allereerst een voorbereidende fase waarin het contact is gelegd met politie en hulpverlening in twee regio's, de literatuurstudie werd uitgevoerd en registraties bij hulpverleningsinstanties werden opgevraagd. Ten tweede de fase van dataverzameling waarin het (online) werven en interviewen van slachtoffers en interviews met professionals centraal stond. In deze fase werden tevens de databestanden van de politie ontvangen. Ten slotte vond de analyse- en rapportagefase plaats. In deze paragraaf worden deze onderzoeksactiviteiten achtereenvolgens nader toegelicht.

Medisch-ethische toetsing

De criteria om het onderzoek te laten toetsen door een medisch-ethische toetsingscommissie waren op basis van de Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek (Wmo) niet van toepassing op dit onderzoek, omdat er geen sprake is van een medisch-wetenschappelijke vraagstelling en deelname aan een eenmalig interview niet wordt beschouwd als het ondergaan van onderzoekshandelingen. Daarom is in overleg met de opdrachtgever en de twee deelnemende CSG's (Amsterdam-Amstelland en Twente-Achterhoek) besloten om het onderzoek niet ter toetsing voor te leggen aan een medisch-ethische toetsingscommissie.

Respondenten werden aan het eind van het gesprek geïnformeerd over hoe en waar ze met hulpinstanties in contact zouden kunnen komen, indien gewenst.

1.3.1 Literatuurstudie

Ten behoeve van het verkrijgen van een eerste overzicht van factoren die van belang kunnen zijn bij overwegingen van slachtoffers van zedendelicten om contact met politie en/of hulpverlening te zoeken, is een beknopte literatuur-

studie uitgevoerd. We zijn de literatuurstudie gestart met een zestal publicaties en literatuurverwijzingen die het WODC ter beschikking heeft gesteld voor het onderzoek. Vervolgens hebben we op basis van de literatuurverwijzingen in deze artikelen (en met de functie 'geciteerd door' in zoekmachines) gezocht naar verder relevante (overzichts-)studies. Daarbij hebben we specifiek gezocht naar wat er al bekend is over de aangiftebereidheid onder slachtoffers en overwegingen om wel of niet hulp te zoeken na het delict. Daarnaast is gekeken naar Nederlandse studies die specifiek inzicht kunnen geven in kenmerken of overwegingen van slachtoffers voor het zoeken van contact met instanties in de Nederlandse situatie. Enkele relevante studies zijn in dit kader gevonden en verwerkt. De resultaten van de literatuurstudie zijn beschreven in hoofdstuk 2 (referenties in bijlage 1). De uitkomsten zijn daarnaast gebruikt als input voor het opstellen van de topiclijsten voor de interviews met slachtoffers (vragenlijst in bijlage 2) en professionals (topiclijsten in bijlage 3).

1.3.2 Registraties

Vervolgens zijn (geanonimiseerde) registratiegegevens bij verschillende landelijke en lokale instanties opgevraagd (zie bijlage 4, tabel 1). Registraties die voor het onderzoek zijn gebruikt waren afkomstig van de Nationale Politie en Stichting Blauwe Maan. De registraties bevatten (deels) informatie over geslacht en leeftijd ten tijde van het delict, het type zedendelict, het wel/niet doen van aangifte en gegevens over de pleger of de relatie met de pleger. Met deze registraties is geprobeerd het beeld van de kenmerken van groepen slachtoffers die in contact zijn geweest met politie of hulpverlening nader aan te vullen.

1.3.3 Werving van respondenten

Om zicht te krijgen in de *individuele* beweegredenen van slachtoffers van zedenmisdrijven om wel of niet melding/aangifte te doen en om wel/geen hulp te zoeken, zijn diepte-interviews gevoerd met slachtoffers zelf. Om in contact te komen met slachtoffers van zedenmisdrijven zijn twee routes gebruikt, namelijk via internet (online werving via websites en sociale media) en via hulpinstanties en de politie die contact hebben met slachtoffers van zeden-delicten in twee regio's.

Met de eerste route werd een brede groep slachtoffers beoogd te bereiken, bij uitstek *ook* de slachtoffers die *niet* bij hulpverlening en de politie aankloppen. Met de tweede route, via de instanties, zijn slachtoffers geprobeerd te bereiken die aangifte (of melding) hebben gedaan en/of hulpverlening hebben ingeschakeld naar aanleiding van het zedendelict.

1. Online werving

Om het onderzoek bij zoveel mogelijk potentiële respondenten bekend te maken, is in de voorbereidende fase met verschillende relevante organisaties en websites contact gelegd in het kader van de online werving.

We hebben in totaal 48 organisaties/websites en bloggers benaderd met de

vraag om de oproep om deel te nemen aan het onderzoek te delen via hun websites en via sociale media (LinkedIn, Twitter, Facebook). In de oproep stond een link naar een online invulformulier met uitleg over het onderzoek en de mogelijkheid voor respondenten om zich aan te melden.

In totaal hebben 23 benaderde organisaties (waaronder ook RegioPlan) de oproep om deel te nemen aan het onderzoek daadwerkelijk gedeeld³ (zie bijlage 4, tabel 2). Tevens heeft Iva Bicanic (mede-oprichter van het Centrum Seksueel Geweld (CSG) en tevens lid van de begeleidingscommissie) de oproep verschillende keren verspreid via sociale media.

Gedurende het onderzoek is op drie momenten nogmaals aan alle meewerkende organisaties gevraagd om de oproep opnieuw te delen op hun websites en te verspreiden via sociale media (in november, december en in februari). Bijna alle organisaties hebben hieraan gehoor gegeven en hebben de oproep dus in totaal vier keer gedeeld.

2. Contact met instanties in twee regio's

We hebben in twee regio's contact gezocht met zowel politie als hulpverlening via het CSG. In een CSG zijn verschillende hulpinstanties voor acute zeden-slachtoffers verenigd.⁴ In overleg met de opdrachtgever en begeleidingscommissie is gekozen voor CSG Amsterdam-Amstelland en CSG Twente-Achterhoek. Er is voor Amsterdam-Amstelland gekozen vanwege de aanmerkelijke kans op het werven van respondenten met verschillende culturele achtergronden. De keuze voor de tweede regio kent twee redenen. Twente-Achterhoek is qua landelijkheid een goede tegenhanger van Amsterdam-Amstelland én de organisatie van het CSG in Twente-Achterhoek was ten tijde van het onderzoek al goed op orde.

In beide regio's hebben we zowel medewerkers van het CSG als van de politie geïnstrueerd om het onderzoek aan te kondigen tijdens het contact met meerderjarige slachtoffers van zedenmisdrijven (van zowel nieuwe meldingen als lopende dossiers). Met deze medewerkers is afgesproken om de aankondiging van het onderzoek in het geval van crisissituaties achterwege te laten. Medewerkers van het CSG en van de politie hebben in het face-to-face-contact met slachtoffers gebruikgemaakt van een flyer voor de aankondiging van het onderzoek; in het telefonisch contact hebben ze slachtoffers doorverwezen naar de website van het onderzoek.

De twee CSG's en politie-eenheden hebben gedurende vier maanden (november 2016-februari 2017) het onderzoek onder de aandacht gebracht in het contact met slachtoffers. In het contact dat we gedurende deze vier

³ Er is geen duidelijk verschil in het type organisatie dat wel en niet wilde meewerken.

⁴ CSG Amsterdam-Amstelland is een samenwerkingsverband van de GGD, Veilig Thuis, AMC, OLVG Oost, BRicht GGZ, de Bascule, Equator, Slachtofferhulp Nederland, Qpido, Politie, Openbaar Ministerie en NFI.

CSG Twente-Achterhoek is een samenwerkingsverband van GGD Twente, Medisch Spectrum Twente, Huisartsdienst Twente-Oost, Politie, Veilig Thuis Twente, Mediant, Ambiq en NFI.

maanden hebben onderhouden met professionals is besproken hoe het veldwerk verliep. De stand van zaken is zowel tijdens het interview aan de orde gekomen, als in meerdere tussentijdse momenten van contact.

1.3.4 Interviews slachtoffers

De interviews met slachtoffers van zedenmisdrijven boden inzicht in de persoonlijke ervaringen, gevoelens en omstandigheden van respondenten bij de beslissing om wel of geen contact met politie en/of hulpverlening te zoeken. Daarnaast zijn vragen gesteld over de gezondheid van slachtoffers en zijn achtergrondkenmerken van slachtoffers uitgevraagd, zoals opleidingsniveau, werkstatus en culturele achtergrond. Voor het houden van deze diepte-interviews is gebruikgemaakt van een semigestructureerde vragenlijst (zie bijlage 2).

Er zijn in totaal dertig personen telefonisch geïnterviewd. Alle respondenten zijn met de onderzoekers in contact gekomen via de route van online werving. De route via de instanties in de twee regio's leverde dus geen respons op. Slachtoffers die bij politie en CSG komen zijn veelal slachtoffer van recente gebeurtenissen van seksueel geweld. Deelname aan een onderzoek heeft voor deze slachtoffers hoogstwaarschijnlijk geen prioriteit. Bovendien krijgen slachtoffers veel informatie tijdens hun contacten met de politie en het CSG, waardoor de oproep om aan ons onderzoek mee te werken wellicht niet is blijven hangen. Al met al is de responsgroep met dertig slachtoffers kleiner dan oorspronkelijk beoogd (60). Hierdoor was het niet mogelijk om (statistische) analyses uit te voeren om verschillen tussen groepen slachtoffers (die wel of niet hulpverlening hebben gezocht en wel of niet melding/aangifte hebben gedaan) te identificeren.

Als dank voor de medewerking aan een interview konden respondenten een bedrag van € 10,- per interview laten overmaken naar een goed doel. Daarbij hebben we de keuze aan de respondent gelaten voor het Fonds Slachtofferhulp of het Oranje fonds. In totaal is er € 270,- overgemaakt naar Fonds Slachtofferhulp en € 30,- naar het Oranje fonds.

1.3.5 Interviews professionals

Naast de gesprekken met slachtoffers zijn (telefonische) interviews gehouden met in totaal vijftien professionals. In beide regio's (Amsterdam-Amstelland en Twente-Achterhoek) is gesproken met zedenrechercheurs, medewerkers van het CSG en met andere hulpverleners die aan het CSG verbonden zijn (zie bijlage 4, tabel 3 voor een overzicht). In de interviews met hulpverleners en zedenrechercheurs is aan bod gekomen hoe ze zoal aankijken tegen de overwegingen, verwachtingen en ervaringen van slachtoffers. In de gesprekken met zedenrechercheurs is eveneens besproken welke factoren een rol kunnen spelen bij de overwegingen van slachtoffers om wel melding van het incident te doen maar geen aangifte, en op welke manier het proces

van aangifte voor slachtoffers mogelijk laagdrempeliger zou kunnen worden. Ten slotte zijn twee interviews gevoerd met officieren van justitie. Deze interviews hadden tot doel om de overdracht van de zaak van politie naar het Openbaar Ministerie (OM), de behandeling van de zaak door het OM en de informatieverstrekking vanuit het OM in kaart te kunnen brengen.

De interviews met professionals vormden een aanvulling op de interviews met de slachtoffers zelf. Hoewel professionals een indirecte informatiebron vormen kunnen zij wel spreken op basis van hun vaak jarenlange ervaring met veel verschillende zedenslachtoffers. Voor de gesprekken is gebruikgemaakt van twee verschillende topiclijsten (bijlage 3). Eén topiclijst is gebruikt voor de interviews met hulpverleners en medewerkers van de politie. De andere topiclijst is gebruikt voor de interviews met officieren van justitie.

1.3.6 Analyse en rapportage

In de laatste fase van het onderzoek zijn de interviewverslagen, registraties en bevindingen uit de literatuurstudie geanalyseerd en in onderlinge samenhang bekeken. Het betreft:

- 1) een beschrijvende analyse van de factoren (ingedeeld naar slachtoffer-, delict- en externe kenmerken) gevonden in de beknopte literatuurstudie naar aangiftebereidheid van (zedens)slachtoffers en hulp-zoekgedrag;
- 2) een kwantitatieve beschrijvende analyse van de registraties met behulp van SPSS. De registraties leverden onvoldoende mogelijkheden op om verschillende groepen slachtoffers te onderscheiden op basis van geregistreerde kenmerken van het delict en kenmerken van slachtoffers en daders;
- 3) een systematische analyse van de interviews met slachtoffers, hulpverleners, zedenpolitie en officieren van justitie, waarmee inzicht is verkregen in (persoonlijke) overwegingen en ervaringen, en (delict) omstandigheden van groepen slachtoffers voor het al dan niet contact leggen met hulpverlening en politie (melding/aangifte). Deze analyses betreffen deels kwantitatieve en deels kwalitatieve (antwoorden op open vragen) componenten.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat een literatuurstudie en geeft een overzicht van relevante factoren die samenhangen met het zoeken van contact met politie en hulpinstanties na het meemaken van een (zedens)delict, naar aanleiding van de literatuurscan. Hoofdstuk 3 gaat nader in op de uitkomsten van de registratiegegevens van de politie en van Blauwe Maan. Slachtoffer- en delict kenmerken worden beschreven in relatie tot hulp zoeken en/of contact opnemen met de politie.

In hoofdstuk 4 staan de slachtoffers van zedenmisdrijven centraal. Overwegingen van slachtoffers om wel of geen contact op te nemen met politie

en/of hulpverlening komen aan de orde en er wordt op kwalitatieve wijze bekeken op welke factoren verschillende groepen slachtoffers (wel/geen contact met hulpverlening en politie) zich onderscheiden. In hoofdstuk 5 komt het perspectief van de professionals aan bod. In het zesde hoofdstuk wordt tot slot een aantal conclusies getrokken ten aanzien van de factoren die meespelen bij het wel/geen contact opnemen met politie en/of hulpverlening, de overwegingen van slachtoffers zelf om wel of geen contact op te nemen en de ervaringen van slachtoffers in het contact dat zij met de politie hebben gehad. In dit hoofdstuk worden de onderzoeksvragen beantwoord.

2 INZICHTEN UIT DE LITERATUUR

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van de literatuurstudie weergegeven. Voor veel factoren geldt dat zij zowel met hulpzoekgedrag als met aangiftegedrag samenhangen. In paragraaf 2.2 komen deze factoren aan bod. In paragraaf 2.3 worden vervolgens de factoren beschreven die zijn gevonden in relatie tot aangifte doen en in paragraaf 2.4 de factoren die samenhangen met de keuze om wel of geen hulp te zoeken. Tot slot vat paragraaf 2.5 de resultaten van de literatuurstudie op hoofdlijnen samen.

2.2 Contact met politie en hulpverlening

De gevonden factoren die samenhangen met zowel het contact zoeken met de politie als het contact zoeken met hulpverlening delen we in naar delictkenmerken, kenmerken van de dader, kenmerken van het slachtoffer en externe factoren.

Kenmerken delict

Allereerst lijkt het type delict een rol te spelen in het wel of geen contact opnemen met de politie en hulpverlening. Zo wijst recent GGD-onderzoek uit dat slachtoffers die aangifte doen, significant vaker slachtoffer zijn van verkrachting dan slachtoffers die geen aangifte doen (Ceelen, Dorn, Van Huis & Reijnders, 2016). Uit hetzelfde onderzoek van de GGD blijkt dat slachtoffers die aangifte doen, significant vaker blijvend letsel hebben als gevolg van het seksueel geweld, in vergelijking met slachtoffers die geen aangifte doen (ongeacht het type seksueel geweld) (Ceelen et al., 2016). Blijvend letsel kan worden gezien als een indicator voor de ernst van het delict. Verschillende onderzoeken tonen aan dat de ernst van het delict een rol speelt in de keuze om aangifte te doen. Er wordt vaker aangifte gedaan als slachtoffers verwondingen hebben opgelopen tijdens het seksueel geweld (Larsen, Hilden & Lidegaard, 2015; Ceelen et al., 2016), als slachtoffers (hevige) angst hebben ervaren tijdens het delict (Paul, Zinzow, McCauley, Kilpatrick & Resnick, 2014; Kilpatrick, Resnick, Ruggiero, Conoscenti & McCauley, 2007) en als er een wapen in het spel is (Wolitzky-Taylor et al., 2011; Fisher, Daigle, Cullen, & Turner, 2003).

Ook met betrekking tot het zoeken van hulp blijkt dat slachtoffers van verkrachting sneller geneigd zijn om (medische/formele) hulp te zoeken als zij tijdens de verkrachting hevige angst hebben ervaren of ernstig verwond zijn geraakt (Resnick et al., 2000; Ullman & Filipas, 2001) of sprake was van een wapen of lichamelijk geweld (Patterson, Greeson & Campbell, 2009). Deze

kenmerken van het delict (tezamen met een vreemde dader) passen in het beeld van een stereotype verkrachting: een verkrachting door een vreemde, waarin een wapen/en of geweld wordt gebruikt en die resulteert in fysieke verwondingen (Patterson et al., 2009). Als een verkrachting aan deze kenmerken voldoet, zijn slachtoffers er zekerder van dat anderen geloven dat het een aanval was en minder bezorgd dat anderen de situatie anders zullen interpreteren (Pino & Meier, 1999). Indien een verkrachting niet aan deze kenmerken voldoet, kunnen slachtoffers de opvatting hebben dat het incident niet ernstig genoeg was om in aanmerking te komen voor hulp (Patterson et al., 2009) of banger zijn voor negatieve reacties uit de omgeving (Resnick et al., 2000).

Kenmerken dader

Uit verschillende studies blijkt dat slachtoffers van seksueel geweld vaker aangifte doen indien de dader een vreemde is (Ceelen et al., 2016; Wolitzky-Taylor et al., 2011; Larsen et al., 2015; Allen, 2007; Fisher et al, 2003; Koss, Dinero, Seibel & Cox, 1988). In de literatuur worden verschillende verklaringen aangedragen voor dit verschil in aangiftegedrag. Als de dader een intieme partner is, is het slachtoffer minder snel geneigd de gebeurtenis(sen) als een vorm van seksueel geweld te zien (Koss et al., 1988). Dit gaat niet alleen op voor slachtoffers van seksueel geweld, over het algemeen geldt dat slachtoffers van geweldsdelicten de gebeurtenis minder eenvoudig als delict labelen indien de dader een bekende is (Ten Boom, 2016). Een tweede reden die de auteur van dit onderzoek aanhaalt om geen aangifte te doen¹ als de dader een bekende is, is dat slachtoffers de gebeurtenis(sen) zien als een privékwestie en/of zelf de problemen willen oplossen. Daarnaast kan contact met de politie de relatie met de bekende dader en het gezamenlijke netwerk verslechteren (Ten Boom, 2016). Ook empathie voor de bekende dader kan slachtoffers² doen besluiten geen aangifte te doen, om de negatieve gevolgen voor de dader te voorkomen (Goudriaan, Nieuwbeerta & Wittebrood, 2005).

De studie van Koss et al. (1988) liet zien dat de relationele afstand tot de dader niet alleen van belang is in de keuze om aangifte te doen, maar ook een rol speelt in de keuze om hulp te zoeken: slachtoffers die door een vreemde waren verkracht, zochten vaker (crisis)hulp dan slachtoffers die door een bekende waren verkracht. Ullman en Filipas (2001) vergeleken slachtoffers die alleen informele hulp hebben gezocht met slachtoffers die ook formele hulp hebben gezocht. Daaruit bleek dat indien de dader een onbekende was van het slachtoffer, slachtoffers meer geneigd zijn om ook formele hulp te zoeken (in plaats van alleen informele hulp). Indien de dader een bekende was, waren slachtoffers eerder geneigd om alleen informele hulp te zoeken, bijvoorbeeld in het eigen netwerk.

¹ Van geweldsdelicten, waaronder ook seksueel geweld.

² Van delicten in het algemeen.

Kenmerken slachtoffer

Geslacht

Er zijn weinig studies waarin is gekeken naar mogelijke verschillen in aangiftegedrag en hulpzoekgedrag tussen vrouwelijke en mannelijke slachtoffers, omdat de prevalentie van zedendelicten aanzienlijk hoger is onder vrouwen dan onder mannen (De Haas, Van Berlo, Bakker, & Vanwesenbeeck, 2012). Toch wordt in enkele studies een poging gedaan. Zo duiden twee (Amerikaanse) studies erop dat vrouwelijke slachtoffers van verkrachting meer geneigd zijn aangifte te doen dan mannelijke slachtoffers van verkrachting (Pino & Meier, 1999; Allen, 2007). Daarnaast werden verschillen gevonden tussen mannelijke en vrouwelijke slachtoffers in hun redenen om *geen* aangifte te doen. Hoewel de auteurs voorzichtig zijn met het trekken van conclusies (vanwege het lage aantal mannen in de studie ten opzichte van vrouwen), suggereren hun bevindingen dat mannen meer geneigd zijn om aangifte te doen als ze met fysiek bewijs (verwondingen en de noodzaak tot medische hulp) kunnen aantonen dat ze zichzelf niet konden beschermen. Door met fysiek bewijs te kunnen aantonen dat ze overmand werden, is er minder kans dat de politie/anderen hun mannelijkheid en moed in twijfel trekken. Vrouwen zijn meer geneigd aangifte te doen als een verkrachting voldoet aan het eerder geschetste stereotype van een verkrachtingszaak: de dader is een vreemde en er is sprake van fysiek geweld en/of wapengebruik (Pino & Meier, 1999). Uit een recente Nederlandse studie blijkt dat vrouwen eveneens meer geneigd zijn dan mannen om zowel formele hulp (9,9 versus 5%) als informele hulp te zoeken (56 versus 36%) (Okur, Van der Knaap & Bogaerts, 2016).

Angst

Verschillende studies laten zien dat angst voor de mogelijk ongewenste gevolgen van aangifte doen/hulp zoeken een belangrijke rol kunnen spelen in de keuze van slachtoffers. Zo kunnen angst voor wraak van de dader en angst om niet geloofd te worden of zelf de schuld te krijgen, overwegingen zijn van slachtoffers om geen aangifte te doen (Wolitzky-Taylor et al., 2011; Fisher et al., 2003) of hulp te zoeken (Patterson et al., 2009) na een verkrachting. Omgekeerd kan angst voor een soa slachtoffers van verkrachting doen besluiten om juist wel aangifte te doen (Paul et al., 2014) en medische hulp te zoeken (Resnick et al., 2000).

Psychische klachten

Uit een overzichtsartikel van een aantal reeds gepubliceerde Nederlandse deelstudies over het psychologisch, neurobiologisch en seksueel functioneren van slachtoffers van een eerste verkrachting (of poging daartoe) komt naar voren dat symptomen van posttraumatische stress, in het bijzonder slaapproblemen, de belangrijkste reden vormden voor slachtoffers om professionele hulp te zoeken (Bicanic & de Jongh, 2016). Dit komt overeen met bevindingen uit eerder onderzoek onder volwassen slachtoffers van verkrachting, waarin een positief verband werd gevonden tussen PTSS-klachten en het zoeken van

hulp (Amstadter et al., 2010; Ullman et al., 2005). Het ervaren van psychische klachten lijkt tevens een rol te spelen in de keuze om wel/niet contact op te nemen met de politie. In een onderzoek van Ceelen et al. (2016) was bijna de helft van de respondenten (47%) die geen aangifte hebben gedaan van het seksueel geweld het eens met de stelling dat ze dit wel hadden gedaan als ze hadden geweten hoeveel last ze 'tot op heden' van het delict hebben. De auteurs wijzen op de mogelijkheid dat sommige slachtoffers van seksueel geweld hun ervaringen pas na een bepaalde tijd als negatief labelen en erkennen als seksueel geweld (Ceelen et al., 2016). Mogelijk komen slachtoffers daarom na het delict in eerste instantie tot het besluit om geen aangifte van de gebeurtenis te doen.

Externe factoren

Gebrek aan vertrouwen en kennis

Vertrouwen in politie en hulpverlening en kennis over hun werkwijze lijken een belangrijke rol te spelen in de overwegingen van slachtoffers om wel of geen contact te zoeken. Een van de redenen van slachtoffers om geen aangifte te doen van het zedenmisdrijf is dat ze zorgen hebben over het rechtssysteem. Uit verschillende internationale onderzoeken blijkt dat sommige slachtoffers het rechtssysteem wantrouwen en anderen een gebrek aan kennis over de te doorlopen procedure hebben (Allen, 2007; Felson & Paré, 2005; Wolitzky-Taylor et al., 2011). Paul et al. (2014) stellen dat het vergroten van de kennis van het slachtoffer over het aangifteproces eraan zou kunnen bijdragen dat slachtoffers een meer onderbouwde keuze kunnen maken voor het wel of niet doen van aangifte. Dit wordt bevestigd door de Nederlandse studie van Ceelen et al. (2016). Zij stellen dat kennis over en inzicht in bepaalde aspecten van de aangifteprocedure en de interactie met de politie relevant zijn in de bereidheid van slachtoffers om aangifte te doen van seksuele misdrijven. Zo zou, in dit onderzoek, bijna een derde van de respondenten zijn of haar meest recent ervaren zedenmisdrijf bij de politie hebben gemeld als zij hadden geweten dat ze:

- voldoende privacy zouden krijgen;
- ze met een gespecialiseerde (forensisch) onderzoeker zouden kunnen praten;
- ze een gesprek met de politie zouden krijgen voordat ze een beslissing nemen om wel of geen aangifte te doen.

Daarnaast zou een kwart van de respondenten het zedenmisdrijf bij de politie hebben gemeld als ze hadden geweten dat ze tijdens het doen van aangifte professionele steun zouden krijgen van slachtofferhulp (Ceelen et al., 2016).

In een kwalitatief onderzoek van Patterson et al. (2009) werd slachtoffers van verkrachting die geen formele hulp hadden gezocht, gevraagd naar de redenen hiervoor. De voornaamste redenen die naar voren kwamen, waren angst dat hulpverlening hen niet zou willen helpen, niet zou kunnen helpen of dat het zou leiden tot nog meer psychische schade/pijn (omdat hulpverleners hen niet zouden geloven of omdat erover praten zou leiden tot meer pijn). De

auteurs concluderen dat het vermijden van formele hulp een mechanisme kan zijn van slachtoffers om zichzelf te beschermen tegen verdere psychische pijn.

2.3 Aangifte doen

Uit de literatuur komen nog andere factoren naar voren die in verband zijn gebracht met de keuze om wel of geen aangifte te doen. Het gaat om enkele delictkenmerken en daderkenmerken en daarnaast om een aantal kenmerken van het slachtoffer.

Kenmerken delict en dader

Uit verschillende studies blijkt dat slachtoffers die (vrijwillig) onder invloed zijn van alcohol en/of drugs tijdens het delict minder vaak aangifte doen dan slachtoffers die niet onder invloed zijn (Ceelen et al., 2016; Larsen et al., 2015; Kilpatrick et al., 2007; Clay-Warner & Burt, 2005). Gebrek aan bewijs of getuigen van het incident zijn ook redenen voor slachtoffers om geen aangifte te doen (Ceelen et al., 2016; Wolitzky-Taylor et al., 2011; Fisher et al., 2003).

Uit een kwalitatief onderzoek van Haket (2007) waarin verkrachtingszaken gedurende het strafproces zijn gevolgd, blijkt dat de reactie van de dader van invloed kan zijn op het wel of niet doen van aangifte. De dader kan de gebeurtenissen erkennen of ontkennen, waarmee de dader het slachtoffer kan motiveren of juist kan ontmoedigen om aangifte te doen (Haket, 2007).

Kenmerken slachtoffer

Achtergrondkenmerken

Er zijn enkele verschillen gevonden tussen achtergrondkenmerken van slachtoffers die wél en slachtoffers die geen aangifte doen. Zo blijkt uit Amerikaans onderzoek dat mensen die op het platteland wonen minder geneigd zijn aangifte van een zedenmisdrijf te doen dan stedelingen (Ménard, 2005). Een Deense studie vond een significant verschil in leeftijd: vrouwelijke slachtoffers ouder dan 45 jaar waren eerder geneigd contact te zoeken met de politie dan jongere slachtoffers (tot 24 jaar; Larsen et al., 2015).

Persoonlijke gevoelens

Ook persoonlijke gevoelens van slachtoffers van zedenmisdrijven kunnen bijdragen aan de keuze om geen aangifte te doen. In een recent uitgevoerde Nederlandse studie gaven slachtoffers die geen aangifte hebben gedaan, maar daarin nu een andere keuze zouden maken, gevoelens van schaamte, schuld en andere emoties significant vaker als reden op om geen aangifte te doen, vergeleken met de groep die nog steeds achter het besluit staat om geen aangifte te doen (Ceelen et al., 2016). Ook het willen voorkomen dat familie of anderen op de hoogte raken van de gebeurtenissen kan een reden

zijn voor slachtoffers om geen aangifte te doen (Wolitzky-Taylor et al., 2011; Fisher et al, 2003).

Steun van de omgeving

Uit een studie van Paul et al. (2014) onder vrouwelijke slachtoffers van verkrachting blijkt dat steun uit de omgeving tevens van invloed kan zijn op de aangiftebereidheid. Uit het onderzoek blijkt dat vrouwen die door hun omgeving werden aangemoedigd om aangifte te doen, vaker aangifte deden dan vrouwen die hun omgeving niet hadden geraadpleegd en vrouwen die hun omgeving wel hadden geraadpleegd, maar niet waren aangemoedigd om aangifte te doen.

2.4 Contact met hulpverlening

Uit de literatuur komt ook een aantal factoren naar voren die enkel in verband zijn gebracht met de keuze van slachtoffers van seksueel geweld om wel of geen hulpverlening te zoeken. Het gaat dan om kenmerken van het slachtoffer en externe factoren.

Kenmerken slachtoffer

Etniciteit blijkt van invloed te zijn op het hulpzoekgedrag na seksueel geweld. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat vrouwen uit minderheidsgroepen (Afro-Americans en Hispanics) na verkrachting minder vaak hulp zochten voor emotionele problemen dan blanke Amerikaanse vrouwen (Amstadter et al., 2008). Er zijn aanwijzingen dat het ook in Nederland voor etnische minderheidsgroepen lastiger kan zijn om hulp te zoeken. Zo blijkt uit een publicatie van Gouweloos, Kremers en Bicanic (2011) dat tussen 2005 en 2009 geen van alle aangemelde cliënten van het Landelijk Psychotraumacentrum voor Kinderen en Jongeren³ tot een etnische minderheidsgroep behoorde. Deze cijfers doen vermoeden dat (jonge) zedenslachtoffers met een migratie-achtergrond ondervertegenwoordigd zijn in de groep die van (professionele) psychische hulpverlening gebruikmaakt naar aanleiding van het meemaken van seksueel geweld.

Om inzicht te krijgen in de redenen hiervoor, hebben de auteurs een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Hieruit blijkt dat verschillende factoren het onthullen (en dus ook het zoeken van hulp) voor Turkse en Marokkaanse slachtoffers van seksueel geweld kunnen bemoeilijken: gevoelens van schuld en schaamte en (angst voor) verlies van familie-eer, verlies van maagdelijkheid, uitstoting door familie en/of gemeenschap, roddel en een onvoldoende waarborging van anonimiteit. De deelnemers aan het onderzoek wijzen erop dat het onthullen van het seksueel geweld serieuzere consequenties (zoals uitstoting, versnelde uithuwelijking, het niet kunnen vinden van een geschikte huwelijkspartner en

³ In de periode 2005 tot 2009 meldden 350 aangerande en verkrachte meisjes (van 12 – 25 jaar) zich aan voor hulp.

eerwraak) kan hebben voor Turkse of Marokkaanse meisjes vergeleken met autochtone meisjes. Anonimiteit en geheimhouding zijn dan ook belangrijke voorwaarden voor Turkse en Marokkaanse meisjes om de ervaring te durven delen met een hulpverlener (Gouweloos et al., 2011).

Uit het onderzoek van Gouweloos et al. (2011) blijkt eveneens dat de uitval onder meisjes uit etnische minderheidsgroepen hoger is dan onder autochtone meisjes. Sinds de start van het kwalitatieve onderzoek (eind oktober 2009) hebben zich in anderhalf jaar tijd veertien Turkse en Marokkaanse meisjes aangemeld voor traumabehandeling. Géén van deze meisjes heeft de behandeling afgemaakt; onder de groep autochtone meisjes was de uitval met vijf procent juist laag te noemen (Gouweloos et al., 2011).

Een andere Nederlandse studie, waarin de prevalentie van hulp zoeken na seksueel misbruik op minderjarige leeftijd werd vergeleken tussen jongvolwassenen met een Nederlandse, Antilliaanse/Surinaamse en Marokkaanse/Turkse culturele achtergrond, vond géén significant verschil tussen de groepen (Okur et al., 2016). Wel verschilden de redenen om *geen* hulp te zoeken tussen de onderzochte etnische groepen. Om te beginnen rapporteerden slachtoffers met een Antilliaanse/Surinaamse en Marokkaanse/Turkse culturele achtergrond vaker dan slachtoffers met een Nederlandse culturele achtergrond dat zij het seksueel misbruik niet ernstig genoeg achtten om formele hulp te zoeken. Als tweede verschil kwam naar voren dat slachtoffers met een Antilliaanse/Surinaamse culturele achtergrond vaker gebrek aan vertrouwen in hulpverleners als reden noemden om *geen* formele hulp te zoeken dan de andere twee groepen. Tot slot stelden slachtoffers met een Antilliaanse/Surinaamse culturele achtergrond significant vaker dan de andere twee groepen dat zij niet wisten waar zij hulp konden zoeken (Okur et al., 2016).

Ouderschap

Uit een studie van Ullman en Filipas (2001) komt naar voren dat de aanwezigheid van kinderen in de thuissituatie een rol kan spelen in het besluit om hulp te zoeken. Zij vonden dat slachtoffers van seksueel geweld eerder geneigd waren om formele hulp te zoeken (in plaats van alleen informele hulp) als zij kinderen hebben.

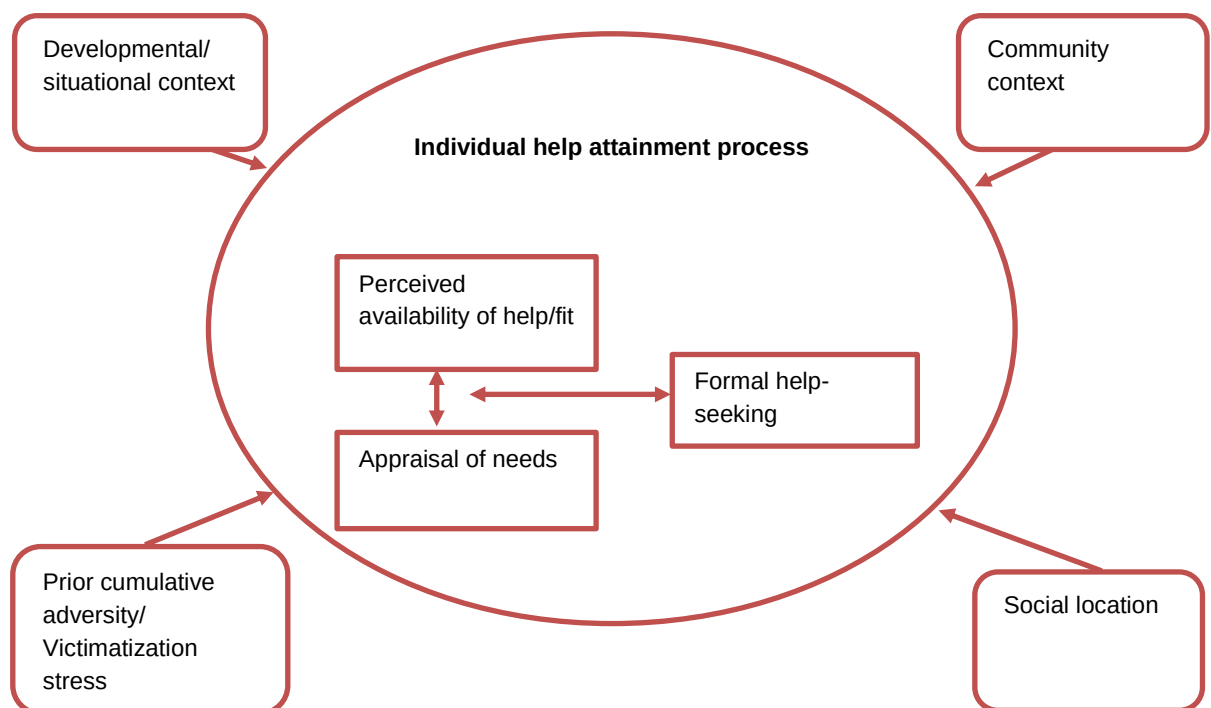
Externe factoren

Omgevingsfactoren

Kennedy et al. (2012) hebben een conceptueel model ontwikkeld (zie figuur 2.1) van het proces dat (vrouwelijke) slachtoffers van seksueel en fysiek geweld doormaken in het kader van het verkrijgen van hulp. De rol van de omgeving en andere contextuele factoren komen in dit model naar voren. Aspecten uit dit theoretische model komen overeen met bevindingen uit de eerder aangehaalde studies naar overwegingen voor het wel of geen contact zoeken met hulpverlening.

Het model laat zien dat verschillende contextuele factoren invloed kunnen hebben op het individuele proces dat slachtoffers doormaken in het wel/niet bereiken van formele hulp (*individual help attainment process*). Zo kunnen slachtoffers van seksueel geweld hulpverlening vermijden om zichzelf te beschermen tegen verdere psychische pijn (*appraisal of needs*) of omdat zij denken dat er geen goed passende hulp beschikbaar is (*perceived availability of help/fit*) (Patterson et al., 2009). De persoonlijke situatie van het slachtoffer (*developmental/situational context*) speelt tevens een rol in het hulpzoekgedrag. Het hebben van kinderen kan slachtoffers bijvoorbeeld motiveren om formele hulp te zoeken (Ullman & Filipas, 2001). Een andere factor die meespeelt, is de sociale omgeving van het slachtoffer (*community context*). Culturele opvattingen over seksueel misbruik kunnen er bijvoorbeeld voor zorgen dat slachtoffers zichzelf niet zien als slachtoffer en daardoor geen hulp zoeken (Okur et al., 2016). Ook kunnen slachtoffers bang zijn voor negatieve reacties uit de omgeving als de verkrachting niet voldoet aan het stereotype beeld van een verkrachting (dader is een vreemde, gebruikte geweld/wapen en slachtoffer heeft fysieke verwondingen) (Resnick et al., 2000). De beslissing om uiteindelijk formele hulp te zoeken (*formal help-seeking*) wordt dus door veel verschillende factoren beïnvloed (Kennedy et al, 2012).

Figuur 2.1 Conceptueel model hulpzoekproces (vereenvoudigde weergave van model van Kennedy et al., 2012, pagina 219)

2.5 Samenvatting

Uit de literatuurstudie blijkt dat *kenmerken van het delict* een belangrijke rol spelen in de overweging van slachtoffers om wel of geen aangifte te doen en hulpverlening te zoeken. Er wordt vaker aangifte gedaan en (medische/formele) hulp gezocht als slachtoffers verwondingen hebben opgelopen, hevige angst hebben ervaren en als er een wapen in het spel is. Deze kenmerken van het delict (tezamen met een vreemde dader) passen in het beeld van een stereotype verkrachting, waardoor slachtoffers er zekerder van zijn dat anderen geloven dat er sprake is van seksueel geweld. *Kenmerken van de dader* zijn dus ook van invloed op de aangiftebereidheid en het hulpzoekgedrag: slachtoffers van seksueel geweld doen vaker aangifte en zoeken vaker medische/formele hulp als de dader een vreemde is. Naast kenmerken van het delict en de dader spelen *persoonlijke kenmerken* van het slachtoffer een rol. Zo zijn vrouwen meer geneigd om aangifte te doen van verkrachting dan mannen en zoeken vrouwen vaker formele en informele hulp. Daarnaast zijn angst voor wraak van de dader, angst om niet geloofd te worden of zelf de schuld te krijgen en het (nog) niet ervaren van ernstige psychische klachten redenen voor slachtoffers om geen aangifte te doen of hulp te zoeken. Omgekeerd kan angst voor een soa slachtoffers van verkrachting doen besluiten om juist wel aangifte te doen en medische hulp te zoeken. Tot slot wordt het aangifte- en hulpzoekgedrag beïnvloed door *externe factoren*: gebrek aan vertrouwen in politie en hulpverlening en gebrek aan kennis over hun werkwijze zorgt ervoor dat slachtoffers geen contact opnemen.

Uit de literatuur komt een aantal factoren naar voren die specifiek in verband zijn gebracht met de keuze om wel of geen aangifte te doen. Om te beginnen zijn *kenmerken van het delict en de dader* van invloed: alcohol- en/of drugsgebruik door het slachtoffer, gebrek aan bewijs of getuigen en een ontkennende dader zijn redenen voor slachtoffers om geen aangifte te doen. Daarnaast spelen *persoonlijke kenmerken* van het slachtoffer een rol in de aangiftebereidheid: stedelingen, oudere slachtoffers (boven de 45 jaar) en slachtoffers die worden aangemoedigd door hun omgeving doen vaker aangifte dan hun tegenpolen. Gevoelens van schaamte en schuld en willen voorkomen dat familie of anderen op de hoogte raken van de gebeurtenissen zijn redenen om geen aangifte te doen.

Tot slot komen uit de literatuur enkele *kenmerken van het slachtoffer* naar voren die specifiek in verband zijn gebracht met hulpzoekgedrag van slachtoffers van seksueel geweld. Zo blijken redenen om geen hulp te zoeken te verschillen tussen slachtoffers uit etnische minderheids- en meerderheidsgroepen, onder andere vanwege cultuurgebonden belemmeringen in het zoeken van hulp. Daarnaast suggereren enkele (maar niet alle) studies dat slachtoffers uit etnische minderheidsgroepen minder vaak hulp zoeken na

seksueel geweld dan slachtoffers uit etnische meerderheidsgroepen. Tot slot speelt het hebben van kinderen een rol: slachtoffers met kinderen zoeken vaker formele hulp dan slachtoffers zonder kinderen.

3 BEELD OP BASIS VAN REGISTRATIES

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk maken we gebruik van beschikbare registraties van instanties waarmee slachtoffers van zedenmisdrijven contact zoeken om tot een nadere typering van groepen slachtoffers te komen. Zoals in hoofdstuk 1 al aan bod is gekomen zijn verschillende landelijke en lokale organisaties benaderd voor het gebruik van registraties. Slachtofferregistraties bleken veelal niet aanwezig bij instanties, niet beschikbaar, dan wel onvoldoende bruikbaar voor het huidige onderzoek (zie bijlage 4, tabel 1). We gaan in dit hoofdstuk uitsluitend in op de gegevens die zijn verstrekt door de Nationale Politie en Blauwe Maan, een kleinschalige en gratis toegankelijke hulpverleningsorganisatie voor slachtoffers van seksueel misbruik¹. Ook bij deze registraties zijn enkele kanttekeningen over de bruikbaarheid te plaatsen. De data van de Nationale Politie maken het tegen de verwachting in niet mogelijk onderscheid te maken tussen slachtoffers die alleen melding doen en slachtoffers die aangifte hebben gedaan van het zedendelict. De data van Blauwe Maan kent beperkingen door de beperkte (en specifieke) doelgroep die de instantie bereikt. Al met al bieden registraties als informatiebron in dit onderzoek beperktere mogelijkheden dan voorafgaand aan het onderzoek werd verondersteld.

3.2 Beeld op basis van politieregistraties

De Nationale Politie heeft gegevens beschikbaar gesteld over alle zedendelicten (meldingen en aangiften) van 2012 tot en met 2016 die bij de politie bekend zijn. Het databestand bestaat uit informatie op het slachtofferniveau; hieraan is de bijbehorende informatie over delict(en) en verdachte(n) op individueel niveau gekoppeld. Het analysebestand bevat in totaal 10.484 unieke cases van slachtoffers van zedendelicten van 18 jaar of ouder.

De grote meerderheid (92,7%) van de geregistreerde zedenslachtoffers is vrouw. De gemiddelde leeftijd van deze groep slachtoffers is 31,9 jaar (SD=13,8), waarbij het jongste slachtoffer 18 jaar is en het oudste slachtoffer 97 jaar. Tabel 3.1 laat zien dat de meeste geregistreerde slachtoffers tussen de 18 en 30 jaar oud zijn (59,0%). Bijna 30 procent van de geregistreerde slachtoffers is tussen de 30 en de 50 jaar oud. De groep slachtoffers die ouder is dan vijftig is het kleinste met 11,2 procent.

¹ Het betreft een formele hulpverleningsvorm voor slachtoffers van seksueel geweld.

Tabel 3.1 Leeftijd van geregistreerde zedenslachtoffers

Leeftijdscategorieën	n	%
18-30	6182	59,0%
30-50	3124	29,8%
50 plus	1178	11,2%
N	10.484	100%

Bron: Nationale Politie (2012-2016)

Tabel 3.2 laat zien dat het grootste deel van de slachtoffers geregistreerd bij de politie van autochtone afkomst is (87,4%). De groep slachtoffers met een Westerse allochtone afkomst omvat zes procent van de totale groep geregistreerde slachtoffers en de groep slachtoffers met een niet-Westerse allochtone afkomst bijna zeven procent.

Tabel 3.2 Herkomst van geregistreerde zedenslachtoffers

Herkomst	n	%
Autochtoon	9145	87,4%
Westerse allochtoon	629	6,0%
Niet-Westerse allochtoon	688	6,6%
N	10.462	100%
Missing	22	

Bron: Nationale Politie (2012-2016)

In 92,1 procent was sprake van één incident per slachtoffer, in 7,7 procent van de gevallen was er sprake van twee tot en met vier incidenten per slachtoffer en in zeventien gevallen (0,2%) waren er meer dan vier incidenten per slachtoffer (tot maximaal 10). In 38,5 procent van cases van slachtoffers is informatie over de verdachte geregistreerd (in de overige cases is er geen verdachte). In cases waarin informatie over de verdachte is geregistreerd, is doorgaans sprake van één verdachte (93%), in ongeveer zes procent zijn er twee tot en met vier verdachten en in dertien gevallen (0,3%) zijn er meer dan vier verdachten (tot maximaal 8).

Onderstaande tabel laat zien dat de grootste groep die naar de politie is gegaan slachtoffer is geworden van aanranding (38,2%), gevolgd door slachtoffers van verkrachting (29,5%). Ruim een kwart werd slachtoffer van openbare schennis van de eerbaarheid (27,7%). Het aandeel geregistreerde slachtoffers van pornografie of sexting² is met respectievelijke 0,6 en 0,3 procent zeer klein.

² Sexting is een samentrekking van de woorden 'sex' en 'texting' en verwijst naar het online versturen of plaatsen van seksueel getinte foto's of video's zonder toestemming van de betreffende persoon.

Tabel 3.3 Aard delict

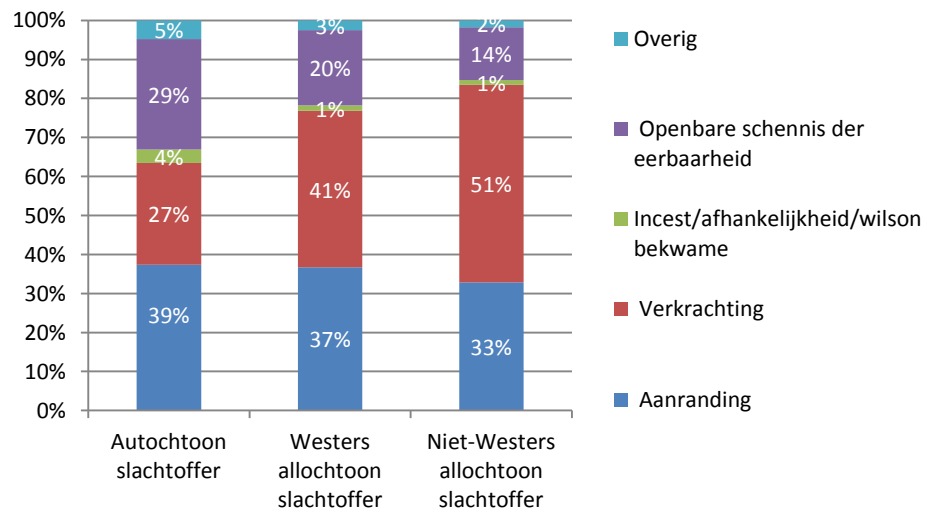
Aard delict*	n	%
Aanranding	4009	38,2%
Verkrachting	3088	29,5%
Incest/afhankelijkheid/wilsonbekwame	396	3,8%
Openbare schennis van de eerbaarheid	2900	27,7%
Pornografie	62	0,6%
Sexting	29**	0,3%
N	10.484	100%

Bron: Nationale Politie (2012-2016)

* In zes procent van de delicten gaat het om een 'poging'. Hierbij heeft de dader een voornemen (opzet) en is de dader begonnen met de uitvoering van het misdrijf.

** De categorie sexting is sinds 2016 in de politieregistratie opgenomen. Misdrijven die hieronder vallen worden echter nog vaak onder afpersing, bedreiging, belediging of smaad meegenomen.

Figuur 3.1 laat de aard van het misbruik naar de herkomst van geregistreerde slachtoffers zien. Hierbij valt op dat verkrachtingszaken in de politieregistratie verhoudingsgewijs het vaakst voorkomen onder geregistreerde niet-Westerse (51%) en Westerse allochtone slachtoffers (41%), vergeleken met 27 procent van de geregistreerde autochtone slachtoffers.

Figuur 3.1 Aard zedendelict naar herkomst slachtoffer (n=10.462)

Aan slachtoffers van zedenmisdrijven wordt door de politie een informatief gesprek aangeboden. Dit informatief gesprek heeft verschillende doelen, zoals blijkt uit de Aanwijzing zeden³: 'Het informatief gesprek dient enerzijds om de melder te informeren over de gevolgen van het doen van aangifte en de mogelijke impact van het strafrechtelijke traject. Daarnaast wordt informatie gegeven over de mogelijkheden van hulpverlening, slachtofferrechten en juridische bijstand. Anderzijds wordt op basis van de

³ Aanwijzing zeden 2016A004, p.5.

inhoud van het gesprek door politie en openbaar ministerie afgewogen of strafrechtelijk optreden aangewezen is en zo ja op welke wijze’.

Het informatief gesprek dient in alle zedenzaken te worden aangeboden, met uitzondering van openbare schennis van de eerbaarheid en iemand onverhoeds met pornografie confronteren. In die zaken wordt de aangifte zonder een voorafgaand informatief gesprek opgenomen.

Op basis van de geanalyseerde politie registraties zien we dat bij een derde van de geregistreerde slachtoffers een informatief gesprek heeft plaatsgevonden. Twee derde van de slachtoffers heeft geen informatief gesprek gehad. Het gaat dan deels om slachtoffers van openbare schennis van de eerbaarheid (41,0%), bij wie een dergelijk gesprek niet wordt aangeboden. In de andere gevallen gaat het om slachtoffers van aanranding (35,5%) en verkrachting (19,7%) en in een kleiner deel om incest (2,6%). De registraties verstrekken geen informatie over welk deel van deze slachtoffers niet op het aanbod tot het voeren van een informatief gesprek in is gegaan en welk deel van de slachtoffers mogelijk, tegen de bedoelingen van de Aanwijzing zeden in, geen gesprek is aangeboden.

3.3 Beeld op basis van registratie hulpverlening

Blauwe Maan

Blauwe Maan is een kleinschalige (gratis toegankelijke) hulpverleningsorganisatie in de omgeving Tilburg voor slachtoffers van seksueel misbruik. De organisatie heeft gegevens over 75 slachtoffers van zedendelicten voor het onderzoek aangeleverd. Deze slachtoffers hebben zich grotendeels in 2014 (21) en 2015 (39) aangemeld. Van vijftien slachtoffers is onbekend wanneer zij zich hebben aangemeld.

Kenmerken slachtoffers

Het geslacht van de slachtoffers is niet geregistreerd bij Blauwe Maan. De leeftijd van de slachtoffers is in categorieën geregistreerd, waardoor de categorie van 16 tot en met 19 jarigen zowel minder- als meerderjarigen bevat. Bovendien is de leeftijd voor een deel van de slachtoffers niet bekend. Tabel 3.12 laat zien dat de meeste slachtoffers jonger dan 30 jaar zijn op het moment van slachtofferschap.

Tabel 3.4 Leeftijd geregistreerde slachtoffers

Leeftijdscategorie tijdens misdrijf	n	%
16 t/m 19	22	29,3%
20 t/m 29	22	29,3%
30 en ouder	10	13,3%
Niet geregistreerd	21	28,0%
Totaal	75	100%

Bron: Blauwe Maan

Het opleidingsniveau is in de meeste gevallen onbekend (n=45). De overige 30 slachtoffers volgden hbo/wo (n=10), mbo, havo of vwo (n=14), lbo, mavo of vmbo (n=4) of alleen basisonderwijs/geen onderwijs (n=2). Het merendeel van de slachtoffers is van autochtone afkomst (n=48), acht slachtoffers hebben een allochtone afkomst en van negentien slachtoffers is de afkomst onbekend.

Kenmerken misbruik

Tabel 3.5 laat de aard van het seksueel misbruik zien zoals geregistreerd door Blauwe Maan. Slachtoffers van verkrachting komen het vaakst voor (n=45; 60%). In zestien gevallen is de aard van het misbruik niet geregistreerd. In 21 gevallen is naast het seksueel misbruik tevens sprake geweest van fysiek geweld of mishandeling. In 23 gevallen was dit niet het geval (30,7%) en in 31 gevallen is dit niet geregistreerd (41,3%).

Voor de meeste slachtoffers geldt dat het misbruik eenmalig was (n=34; 45,3%; tabel 3.6). Twintig slachtoffers hadden te maken met langdurig misbruik (26,7%). Voor vijftien slachtoffers is de duur van het misbruik niet geregistreerd (20%).

Tabel 3.5 Aard seksueel misbruik van geregistreerde slachtoffers

Aard seksueel misbruik*	n	%
Verkrachting	45*	60,0%
Aanranding	9	12,0%
Ongewenste intimiteiten	4	5,3%
Combinatie	1	1,3%
Niet geregistreerd	16	21,3%
Totaal	75	100%

Bron: Blauwe Maan

* Een slachtoffer was tijdens misdrijf gedrogeerd, kan niet feitelijk beschrijven wat er is gebeurd (waarschijnlijk verkrachting).

Tabel 3.6 Duur van het misbruik van geregistreerde slachtoffers

Duur van het misbruik	n	%
Eenmalig	34	45,3%
Kort maar meer dan eenmalig	6	8,0%
Langdurig	20	26,7%
Niet geregistreerd	15	20,0%
Totaal	75	100%

Bron: Blauwe Maan

Tabel 3.7 laat zien hoe lang geleden het misbruik plaatsvond voor men met Blauwe Maan in contact kwam. Het valt op dat voor het grootste deel van de slachtoffers geldt dat het misbruik langer dan 1 jaar (n=14;) of langer dan 5 jaar (n=31) voor aanmelding heeft plaatsgevonden. In de minderheid van de gevallen is het misbruik korter dan een jaar geleden (n=11) of korter dan een maand geleden (n=9; 12%).

Tabel 3.7 Moment van misbruik geregistreerde slachtoffers

Hoe lang voor binnenkomst bij Blauwe Maan vond het misbruik plaats?	n	%
Nog gaande	2	2,7%
Een maand of korter geleden	9	12,0%
Tussen een maand en een jaar geleden	11	14,7%
1 tot 5 jaar geleden	14	18,7%
Langer dan 5 jaar geleden	31	41,3%
Niet geregistreerd	8	10,7%
Totaal	75	100%

Bron: Blauwe Maan

In de registratie is tevens bijgehouden wat de relatie tussen het slachtoffer en de dader is (tabel 3.8). Het komt het vaakst voor dat de dader een kennis is van het slachtoffer (n=22; 29,7%) gevolgd door een dader met wie het slachtoffer een intieme relatie heeft (n=14; 18,9%) en daders die familie zijn van het slachtoffer (n=11; 14,9%).

Tabel 3.8 Relatie met de dader

Relatie met de dader	n	%
Intieme relatie	14	18,9%
Familielid	11	14,9%
Vriend	6	8,1%
Kennis	22	29,7%
Vreemde	7	9,5%
Meerdere daders	5	6,8%
Niet geregistreerd	9	12,2%
Totaal	74	100%

Bron: Blauwe Maan

Contact instanties

In het registratiebestand is tevens informatie opgenomen over of slachtoffers juridische actie hebben ondernomen naar aanleiding van het misbruik (tabel 3.9). De meerderheid van de slachtoffers heeft dat niet gedaan (n=35; 46,7%), 23 slachtoffers hebben dat wel gedaan (31,1%) en één slachtoffer heeft hierover nog geen besluit genomen. Van zestien slachtoffers is deze informatie niet geregistreerd (21,3%). Tabel 3.17 laat zien waaruit de juridische stappen bestonden. Bij de meeste slachtoffers ging het om aangifte bij de politie. Drie slachtoffers hebben een poging tot aangifte gedaan waarbij de aangifte kennelijk (uiteindelijk) niet werd opgenomen. Zes slachtoffers deden melding bij de politie en één slachtoffer deed melding bij het Meldpunt seksueel misbruik Room Katholieke Kerk.

Tabel 3.9 Toelichting op juridische actie

Toelichting juridische actie	n
Aangifte	12
Heeft geprobeerd aangifte te doen maar niet gelukt	3
Melding	6
Meldpunt Seksueel Misbruik RKK	1
Niet geregistreerd	1
Totaal	23

Bron: Blauwe Maan

3.4 Samenvatting

In dit hoofdstuk is op basis van registraties van de Nationale Politie en een kleinschalige hulporganisatie, Blauwe Maan, gekeken naar kenmerken van groepen slachtoffers die contact hebben gezocht met deze instanties. De registraties vertoonden elk enige beperkingen die de bruikbaarheid van de gegevens aantasten.

De groep slachtoffers die contact heeft gezocht met de politie naar aanleiding van een zedenmisdrijf is in grote meerderheid (93%) vrouw. De meeste slachtoffers zijn tussen de 18 en 30 jaar oud (59%) en het grootste deel van de slachtoffers geregistreerd bij de politie is van autochtone afkomst (87%). Ruim een derde van de groep die politiecontact heeft gehad, is slachtoffer geworden van aanranding (38%) en bijna dertig procent is slachtoffer van verkrachting. Daarbij valt op dat verkrachtingszaken verhoudingsgewijs vaker voorkomen onder bij de politie geregistreerde niet-Westerse allochtone slachtoffers (51%) en Westers allochtone slachtoffers (47%) vergeleken met autochtone slachtoffers (27%).

De slachtoffers die contact zochten met Blauwe Maan zijn jonger dan 30 jaar op het moment van slachtofferschap. Verkrachting komt het vaakst voor (n=45; 60%). Voor het grootste deel van de geregistreerde slachtoffers geldt dat het misbruik al langere tijd voordat zij zich aanmelden bij Blauwe Maan heeft plaatsgevonden. Slachtoffers geregistreerd bij Blauwe Maan hebben vaak te maken met een kennis (n=22; 29,7%), de intieme partner (n=14; 18,9%) of een familielid (n=11; 14,9%) als dader. De minderheid van de slachtoffers geregistreerd bij Blauwe Maan heeft juridische actie ondernomen naar aanleiding van het misbruik.

4 PERSPECTIEF VAN DE SLACHTOFFERS

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat het perspectief van zedenslachtoffers centraal. In totaal hebben dertig slachtoffers van zedenmisdriven meegewerkt aan een telefonisch interview over hun overwegingen om wel of geen contact te zoeken met politie en/of hulpverleningsinstanties. Tabel 4.1 geeft weer in hoeverre de geïnterviewde slachtoffers contact hebben gezocht met politie en/of hulpverlening.

Tabel 4.1 Contact met hulpverlening en/of politie (m.b.t. meest recente delict)

	Aantal respondenten
1. Uitsluitend hulpverlening	11
2. Hulpverlening en melding politie	7
3. Hulpverlening, melding politie en aangifte	10
4. Geen hulpverlening...	2
- maar wel melding politie	- 1
- en ook geen melding of aangifte	- 1
Totaal	30

In paragraaf 4.2 worden enkele achtergrond- en delictkenmerken van de responsgroep beschreven. In paragraaf 4.3 staat het contact met de politie centraal. Hoe komen slachtoffers in contact met de politie, wat zijn overwegingen van slachtoffers om wel of geen contact met de politie op te nemen en waarom doen zij wel of geen melding of aangifte van de gebeurtenis, zijn vragen die beantwoord worden. In paragraaf 4.4 komen de overwegingen aan bod om wel of geen contact op te nemen met hulpverlening. Tot slot voorziet paragraaf 4.5 in een samenvatting van de bevindingen op basis van de interviews met slachtoffers.

4.2 Kenmerken responsgroep

In deze paragraaf worden de persoonlijke kenmerken van de slachtoffers *ten tijde van het delict* als uitgangspunt genomen. Persoonlijke kenmerken zoals opleidingsniveau, werkstatus, burgerlijke staat en woonomgeving van 21 slachtoffers zijn gewijzigd sinds het moment waarop het zedenmisdrijf heeft plaatsgevonden. Waar relevant worden ook de persoonlijke kenmerken *ten tijde van het onderzoek* in de tabellen ('huidig') weergegeven.

Alle dertig geïnterviewde slachtoffers zijn vrouw. De meerderheid van de respondenten is Nederlands (n=23), twee respondenten zijn Surinaams en de overige vijf respondenten zijn respectievelijk Antilliaans, Amerikaans, Braziliaans, Indisch en Servisch. De gemiddelde leeftijd van de geïnterviewde slachtoffers ten tijde van het besproken delict is 25 jaar. De meeste respondenten zijn op dat moment tussen de 18 en 25 jaar (n=21; tabel 4.2). Er zijn acht respondenten die op minderjarige leeftijd reeds slachtoffer zijn geworden van een zedenmisdrijf en op volwassen leeftijd nog steeds of wederom slachtoffer zijn (geworden). In de interviews zijn deze respondenten bevraagd over de meest recente gebeurtenis(sen), die plaatsvonden op volwassen leeftijd.

Tabel 4.2 Leeftijd (ten tijde van het meest recente delict)

Leeftijdscategorie	Aantal respondenten
18-25 jaar	21
26-35 jaar	7
35+ jaar	2
<i>Totaal</i>	<i>30</i>

Periode tussen besproken delict en interview

Bij negen van de dertig geïnterviewde respondenten heeft het meest recente (en besproken) zedendelict in de afgelopen vier jaar plaatsgevonden, waarvan het delict bij drie respondenten minder dan een jaar geleden is (zie tabel 4.3). Bij acht respondenten zit er minstens vijf jaar tussen het meest recente delict en het interview en voor acht andere respondenten is die periode langer dan tien jaar. Van vijf respondenten is onbekend hoe lang de periode tussen het meest recente delict en het interview is.

Tabel 4.3 Aantal jaar tussen meest recente delict en interview¹

Leeftijdscategorie	Aantal respondenten
Minder dan 1 jaar	3
2-4 jaar	6
5-9 jaar	8
10 jaar of meer	8
Onbekend	5
<i>Totaal</i>	<i>30</i>

De tijdsgeest waarin mensen slachtoffer van een zedenmisdrijf worden is vanzelfsprekend van invloed op hun overwegingen rond aangifte doen en hulpverlening zoeken en hun ervaringen met de instanties. Zo hebben de afgelopen jaren zich verschillende ontwikkelingen voorgedaan in de werkprocessen van de zedenpolitie en hulpverlening. Bij de politie is per 1 mei 2016 de nieuwe Aanwijzing zeden in werking getreden en per 1 december

¹ Het exacte tijdstip waarop contact met politie en/of hulpverlening heeft plaatsgevonden is onbekend.

2016 de Politie-instructie Zeden, Kinderpornografie en Kinderseksuïerisme.² Met betrekking tot hulpverlening zijn in de periode 2012-2017 vijftien CSG's opgericht, ter verbetering van de toegang tot hulpverlening aan slachtoffers van seksueel geweld.

Opleidingsniveau

De meerderheid van de respondenten is middelbaar (n=16) of hoger (n=10) opgeleid ten tijde van het delict. Op het moment van deelname aan dit onderzoek zijn meer respondenten hoger opgeleid (tabel 4.4).

Tabel 4.4 Opleidingsniveau (ten tijde van het meest recente delict)

Opleidingsniveau	Ten tijde van het delict	Huidig
Lbo/mavo/vmbo	4	1
Mbo/havo/vwo	16	13
Hbo/wo	10	16
<i>Totaal</i>	<i>30</i>	<i>30</i>

Werkstatus

De meerderheid van de respondenten volgde ten tijde van het delict een opleiding (n=10) of had parttime/fulltime werk (n=13). Voor zeventien respondenten is de werkstatus in de loop van de tijd veranderd. Minder respondenten volgen op dit moment een opleiding (2 in plaats van 10) en meer respondenten (8 in plaats van 1) hebben momenteel geen betaald werk of opleiding (tabel 4.5).

Tabel 4.5 Werkstatus (ten tijde van het meest recente delict)

Werkstatus	Ten tijde van het delict	Huidig
School/opleiding	10	2
Parttime/fulltime werk	13	15
Geen betaald werk of opleiding	1	8
Anders*	6	5
<i>Totaal</i>	<i>30</i>	<i>30</i>

* Sommige respondenten werken als vrijwilliger, anderen zitten in de ziektewet.

Burgerlijke staat en kinderen

De meerderheid van de respondenten was ten tijde van het delict ongehuwd of alleenstaand (n=22) (tabel 4.6). Op het moment van het onderzoek zijn respondenten in toenemende mate gehuwd, in partnerschap of samenwonend (13 in plaats van 8). Ten tijde van de gebeurtenis(sen) hadden twee respondenten kinderen. Op het moment van het interview hebben twaalf respondenten één of meerdere kinderen.

² De Aanwijzing zeden en de Politie-instructie Zeden, Kinderpornografie en Kinderseksuïerisme 1 december 2016 geven een kader en regels voor de strafrechtelijke aanpak van zedenzaken door politie en OM. Door de vorming van de nationale politie is de systematiek van de aanwijzingen van het OM veranderd. Alle nieuwe aanwijzingen zijn visiedocumenten geworden, met daaraan gekoppeld een werkinstructie voor de politie. Er moet conform deze werkinstructie gewerkt worden.

Tabel 4.6 Burgerlijke staat (ten tijde van het meest recente delict)

Burgerlijke staat	Ten tijde van het delict	Huidig
Ongehuwd/alleenstaand	22	16
Gehuwd/partnerschap/samenwonend	8	13
Geen antwoord	0	1
<i>Totaal</i>	<i>30</i>	<i>30</i>

Woonplaats

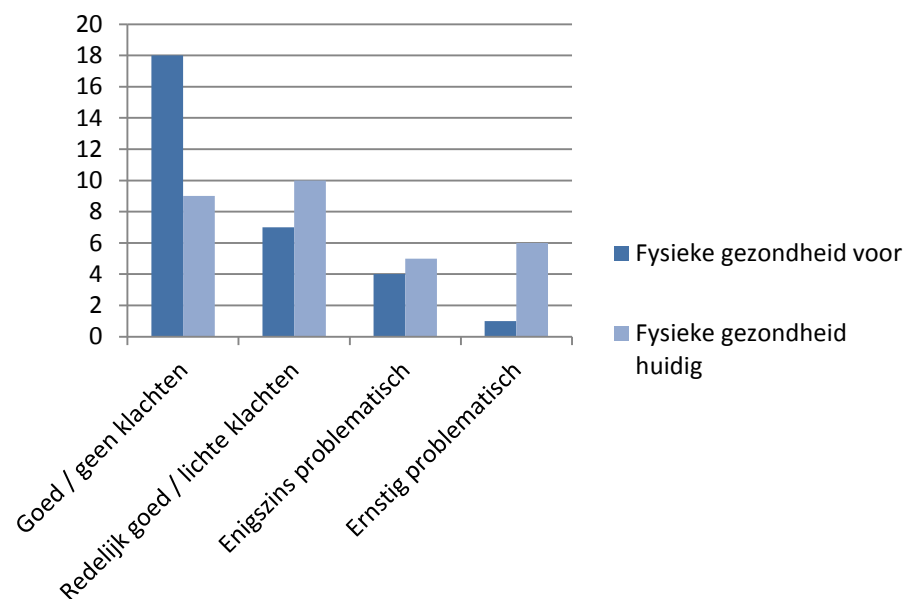
Ten tijde van het delict woonden iets meer slachtoffers in een stad (n=17) dan in een dorp (n=13). Achttien respondenten zijn in de tussentijd verhuisd. Ten tijde van het interview woont nog steeds een kleine meerderheid van de respondenten in een (grote) stad (n=19) (tabel 4.7).

Tabel 4.7 Woonplaats (ten tijde van het meest recente delict)

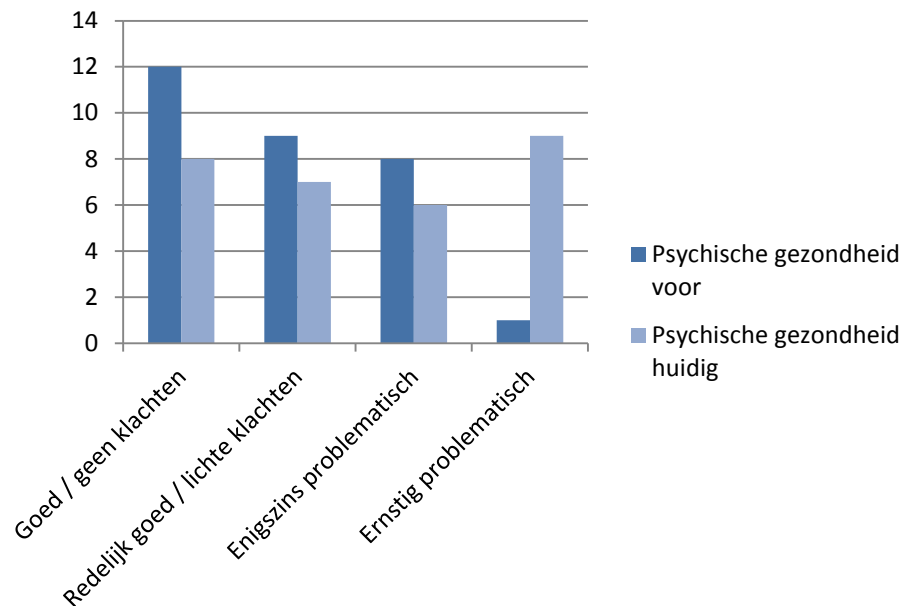
Woonplaats	Ten tijde van het delict	Huidig
Dorp	13	10
Stad	13	14
G4 (Grootste vier gemeenten)	4	5
Geen antwoord	0	1
<i>Totaal</i>	<i>30</i>	<i>30</i>

Fysieke en psychische gezondheid

In figuren 4.1 en 4.2 is weergegeven hoeveel respondenten naar eigen zeggen al dan niet fysieke of psychische klachten hadden voor de gebeurtenissen en hoe dat op dit moment is. De figuren duiden erop dat meer respondenten ernstige fysieke en psychische klachten ervaren dan voor de gebeurtenissen.

Figuur 4.1 Fysieke gezondheid voor en na de meest recente gebeurtenis

Figuur 4.2 Psychische gezondheid voor en na de meest recente gebeurtenis

Ook is gevraagd naar het meemaken van andere traumatische ervaringen voorafgaand aan het huidige delict. Een kleine meerderheid van de respondenten (n=19) heeft vóór het zedenmisdrijf ook andere traumatische ervaringen in het leven meegemaakt.

Omgeving wel of niet op de hoogte stellen

De meerderheid van de respondenten (n=26) heeft één of meerdere personen uit de omgeving op de hoogte gesteld van de gebeurtenis(sen). Behoeftte aan steun en/of hulp van anderen is hiervoor de meest genoemde reden. Een aantal respondenten stelt dat ze hun verhaal en emoties wilden delen. Bij een enkeling was het misbruik nog gaande op het moment dat ze het aan anderen vertelden. Deze respondenten wilden dat het misbruik zou stoppen door anderen op de hoogte te brengen. Drie respondenten hebben met niemand gepraat over wat hen was overkomen, voornamelijk vanwege schaamte over de gebeurtenis(sen).

Iets meer dan een derde (n=12) van de respondenten heeft direct na de gebeurtenis(sen) of vrij kort erna hun omgeving op de hoogte gesteld. Bij een aantal respondenten (n=9) was dit wat later, variërend van een aantal maanden tot een aantal jaren later. Een klein deel heeft veel later (10-20 jaar) de omgeving op de hoogte gesteld (n=4). Bij twee respondenten was het misbruik nog gaande toen ze anderen erover vertelden.

“Toen het net gebeurd was, heb ik het niet verteld. Ik had het weggestopt. Sinds mijn kinderen de leeftijd hebben waarop het mij gebeurd is, komt het weer naar boven. Toen ben ik het aan anderen gaan vertellen.”

Behoeftes na de gebeurtenis

Respondenten hebben verschillende behoeftes direct na het delict en vinden verschillende zaken op dat moment belangrijk. Er zijn ongeveer evenveel respondenten die graag alleen willen zijn (n=9), als respondenten die aan-geven juist mensen om zich heen te willen hebben direct na de gebeurtenis (n=7). Sommige respondenten hebben behoefte aan veiligheid en rust. Ze willen graag hun verhaal kwijt kunnen en hebben er behoefte aan geloofd te worden.

Kenmerken van het delict

Zoals in onderstaande tabel te zien is, zijn verkrachting en een combinatie van delicten de meest genoemde gebeurtenissen door de responsgroep.

Tabel 4.8 Type delict (meest recente delict)

Soort gebeurtenis	Aantal respondenten
Verkrachting	13
Combinatie van delicten*	11
Aanranding	4
Anders**	2
<i>Totaal</i>	<i>30</i>

* Deze elf respondenten zijn slachtoffer geworden van een combinatie van zedendelicten. De meest voorkomende combinaties van zedendelicten zijn langdurig seksueel misbruik, eenmalige verkrachting en/of het verrichten van gedwongen seksuele handelingen. Eén respondent is slachtoffer geworden van seksueel geweld door haar partner en heeft gedwongen seks met anderen gehad.

** Eén respondent is slachtoffer geworden van het verrichten van gedwongen seksuele handelingen en een andere respondent van het door de dader verspreiden van naaktfoto's.

Elf respondenten geven aan dat het om een eenmalige gebeurtenis gaat, terwijl de overige respondenten (n=19) vaker slachtoffer zijn geworden van een zedenmisdrijf. Voor de meesten (13 van de 19) gaat het om langdurig misbruik (minstens 2 jaar).

In ruim een derde van de besproken delicten is de dader een intieme partner (n=13), in drie gevallen een familielid of vriend(in) en in tien gevallen een kennis. In vier gevallen zijn de dader en het slachtoffer vreemden voor elkaar (tabel 4.9).

Tabel 4.9 Relatie tussen het slachtoffer en de dader (meest recente delict)

Relatie met dader	Aantal respondenten
Intieme partner	13
Familielid of vriend(in), anders dan intieme partner	3
Kennis (dader is een bekende van het slachtoffer, maar geen intieme partner of familielid of vriend(in))	10
Vreemde (slachtoffer en dader hebben elkaar niet eerder gezien of pas kort voor de gebeurtenis(sen) ontmoet)	4
<i>Totaal</i>	<i>30</i>

Bij negentien respondenten is er tijdens het delict sprake geweest van (dreiging van) geweld. Eenentwintig respondenten hebben fysieke verwondingen opgelopen.³ Zes respondenten zijn bedreigd of aangevallen met een wapen. Alle respondenten stellen dat ze ernstig (n=24) of enigszins (n=6) psychische problemen hebben als gevolg van de gebeurtenis(sen).

Vijf respondenten stellen voorafgaand aan de gebeurtenis drugs te hebben gebruikt, één respondent heeft alcohol genuttigd en één respondent heeft zowel drugs gebruikt als alcohol genuttigd. Bij drie van deze respondenten is de drugs/alcohol toegediend zonder medeweten van het slachtoffer.

In zes van de dertig gevallen waren er getuigen aanwezig bij de gebeurtenis. Eén respondent weet niet of er getuigen aanwezig waren bij de gebeurtenis.

4.3 Contact met de politie

4.3.1 Overwegingen om wel/niet naar de politie te gaan

Een kleine meerderheid van de respondenten (n=18) is naar de politie gegaan. De wens dat de dader gestraft wordt, is de vaakst genoemde reden (n=6) voor het besluit van slachtoffers om naar de politie te gaan, samen met dat respondenten wilden voorkomen dat de dader in herhaling zou vallen.

“Ik wilde dat de dader opgepakt zou worden, zodat hij geen andere slachtoffers zou maken.”

Redenen die ook genoemd zijn:

- Wens dat misbruik/andere gebeurtenissen zouden stoppen (dit geldt voor de respondenten waarbij het misbruik nog gaande was op het moment dat zij contact opnamen met de politie).
- Informatie verkrijgen over het doen van aangifte.
- Contact zoeken met politie is (sterk) aangeraden door mensen uit omgeving/hulpverlening.
- Onderdeel van het verwerkingsproces.

Twaalf respondenten hebben geen contact opgenomen met de politie. De meest genoemde reden hiervoor is gebrek aan (voldoende) bewijs (n=8). Bijvoorbeeld omdat het slachtoffer niet weet wie de dader is of omdat de gebeurtenis inmiddels lang geleden heeft plaatsgevonden. Daarmee samenhangend geeft een aantal respondenten aan dat zij hadden verwacht dat de dader zou ontkennen. De respondenten hebben doordat er weinig (ander)

³ Enkele slachtoffers stellen dat er geen sprake was van geweld, maar hebben wel fysieke gevolgen ondervonden in de vorm van ontmaagding of zwangerschap.

bewijs dan hun eigen verklaring aanwezig was het idee dat contact opnemen met de politie geen zin heeft.

“Ik ben niet naar de politie gegaan omdat er weinig bewijs was. Het zou dan zijn woord tegen het mijne zijn.”

Een aantal respondenten heeft via de media of hun omgeving een negatieve indruk gekregen van de politie en noemen dit als reden waarom zij geen contact hebben gezocht (n=3).

“Ik had al heel veel verhalen gehoord dat je niet serieus genomen wordt en niet wordt geloofd. Dit gaf me weinig vertrouwen om naar de politie te stappen.”

Andere redenen die respondenten geven om geen contact op te nemen met de politie zijn:

- Moeite hebben om het verhaal te delen met anderen/persoonlijke belasting erg zwaar.
- Angst voor de gevolgen/angst voor dader.
- Gevoelens van schaamte.
- De schuld deels bij zichzelf leggen (bijvoorbeeld omdat respondent onder invloed was van drugs tijdens de gebeurtenis(sen)).

4.3.2 Overwegingen voor het doen van melding en/of aangifte

In deze paragraaf staan de overwegingen van slachtoffers centraal om wel of geen melding/aangifte te doen van het zedenmisdrijf. Er bestaat enige overlap tussen de redenen om wel of niet naar de politie toe te stappen en om wel of geen melding/aangifte te doen van het misdrijf.

Van de achttien respondenten die contact hebben opgenomen met de politie, hebben acht respondenten melding gedaan en hebben tien respondenten zowel melding als aangifte gedaan.

Tabel 4.10 Contact met politie: melding en/of aangifte (meest recente delict)

Melding/aangifte	Aantal respondenten
Melding gedaan	8
Melding en aangifte gedaan	10
<i>Totaal</i>	<i>18</i>

Eén van de redenen waarom respondenten alleen melding (en geen aangifte) hebben gedaan van het zedendelict, is dat door de politie is benoemd dat er een grote kans is dat een aangifte nergens toe zou leiden (n=4). Sommige

respondenten geven aan dat het doen van aangifte te belastend zou zijn vanwege het tot in detail vertellen van de gebeurtenis(sen) (n=2).

“De politie zei dat het proces maanden zou duren, en dat ik in verhoren in detail zou moeten vertellen wat er gebeurd is. Ik dacht dat ik dat niet zou trekken.”

Een aantal respondenten stelt dat de mogelijkheid van het doen van aangifte niet door de politie is benoemd (en respondenten hebben er vervolgens ook niet over nagedacht) (n=2).

Een belangrijke reden waarom respondenten niet alleen melding, maar ook aangifte doen van het zedendelict, is dat zij willen dat de dader gestraft wordt (n=6). Ook willen zij met een aangifte voorkomen dat de dader andere slachtoffers maakt. Dit komt overeen met de redenen van de respondenten om contact op te nemen met de politie.

Tevens is in een aantal gevallen door de hulpverlening sterk aangedrongen op het doen van aangifte (n=2).

“Ik heb alleen aangifte gedaan omdat het moest van mijn begeleider. Anders had ik het niet gedaan.”

Terugkijkend op de keuze

Van de twaalf respondenten die geen contact hebben gehad met de politie, zijn zeven tevreden met deze keuze en vijf respondenten niet. Deze vijf hadden achteraf gezien liever wel aangifte gedaan. Terugkijkend geven ze als reden dat zij dit toen niet gedaan hebben, omdat zij het op dat moment nog niet aankonden. Ze waren er nog niet klaar voor.

“Ik was op dat moment erg overvallen door alles, ik kon geen heldere beslissing maken.”

Drie respondenten van de groep die alleen melding heeft gedaan (n=8) zouden achteraf gezien liever eerder naar de politie zijn gegaan, zodat er meer kans was op bewijs om aangifte te doen. Zij waren er op dat moment echter nog niet klaar voor om gelijk naar de politie te gaan. Van de groep respondenten die wel aangifte heeft gedaan (n=10) is er één respondent die terugkijkend geen aangifte zou hebben gedaan, omdat zij er niks mee heeft bereikt. Acht respondenten staan nog steeds achter de keuze om aangifte te doen, hoewel een van hen hier een volgende keer iets langer mee zou wachten, zodat ze de gebeurtenissen eerst deels kan verwerken en iets stabiel is op het moment van aangifte. De overige respondent heeft deze vraag niet beantwoord.

4.3.3 Tijdstip contact zoeken

Zeven respondenten hebben langer dan een jaar na het zedenmisdrijf besloten om contact op te nemen met de politie. Vijf respondenten hebben direct in de eerste week na de gebeurtenis contact gezocht met de politie (tabel 4.11).

Tabel 4.11 Tijd waarna contact is gezocht met politie (meest recente delict)

Periode	Aantal respondenten
0-7 dagen	5
7-30 dagen	2
1-3 maanden	0
3-6 maanden	3
6 maanden - 1 jaar	1
Langer dan een jaar	7
Totaal	18

Eén van de redenen waarom slachtoffers op dat specifieke moment contact hebben gezocht met de politie is dat zij door steun, advies of aandringen van hulpverlening, familie en vrienden in staat waren om contact te zoeken.

“Ze zeiden dat het goed voor mijn verwerkingsproces zou zijn, als ik contact zou opnemen met de politie. Als ze dat niet gezegd hadden, dan denk ik niet dat ik vanuit mezelf contact had opgenomen met de politie.”

Andere redenen die zijn genoemd door respondenten zijn:

- Behoeftte aan hulp.
- Het krijgen van het besef dat de dader nog meer slachtoffers zou kunnen maken.
- Het gebeurde af willen handelen, om zo verder te kunnen met het eigen leven.

4.3.4 Ervaringen in het contact met de politie

Contact opnemen met de politie

Van de achttien respondenten die contact hebben gezocht met de politie, heeft de meerderheid dit zelfstandig gedaan (n=11). Ze hebben bijvoorbeeld online het telefoonnummer opgezocht en zo een afspraak gemaakt.

“Ik heb het 0800-nummer gebeld, toen ben ik verder geholpen, en ben ik doorgezet naar het zedenteam.”

De overige zeven respondenten zijn met hulp van hulpverlening of vrienden en familie bij de politie terechtgekomen. Zo zijn sommige respondenten samen met een ouder of een maatschappelijk werkster naar het bureau gegaan.

Eerder contact

Acht respondenten hebben eerder contact gehad met de politie (waarvan 3 in het kader van een zedenmisdrijf). Van deze acht respondenten beschouwen drie de eerdere ervaringen als negatief. Zij deden destijds aangifte van mishandeling, huiselijk geweld en incest en hebben onder andere de indruk dat er niet veel met de aangifte werd gedaan door de politie. De drempel om naar de politie te gaan is hierdoor groter geworden.

Advies van anderen

Zeventien respondenten hebben advies gevraagd of gekregen van anderen over het besluit om wel of niet contact te zoeken met de politie. Zij kregen dit advies van zowel hulpverlening (bijvoorbeeld huisarts of psycholoog) als van familie en vrienden. Dat advies luidde in alle gevallen om wel contact op te nemen met de politie, er was niemand die het afraadde om naar de politie te gaan. De respondenten die hierover geen advies hebben ontvangen/ gevraagd, hebben op eigen initiatief contact gezocht met de politie.

Verwachtingen

Van de achttien respondenten die contact hebben gehad met de politie, had een deel de verwachting dat de dader opgepakt en gestraft zou worden (n=6), of dat er in ieder geval een degelijk onderzoek naar de dader gestart zou worden (n=4). Een ander deel van de respondenten had van te voren geen verwachtingen over wat er zou gebeuren met hun melding en/of aangifte (n=5).

Voor de helft van de respondenten is de (verwachte) reactie van de dader van invloed op de keuze om contact op te nemen met de politie (n=15). Zij zijn vooral bang dat de dader erachter komt dat ze naar de politie zijn gegaan. Een aantal van hen zegt ook bedreigd te worden door de dader.

Enkele respondenten hebben last (gehad) van schuldgevoelens tegenover de dader. Het gaat in deze gevallen om respondenten die nog bevriend zijn met de dader, of het niet lastig willen maken voor de dader.

“Hij heeft ook veel voor mij betekend. Ik zou me ook een beetje schuldig voelen tegenover hem als ik aangifte zou doen. Het is geen kwade man.”

Een kleiner deel van de respondenten zegt dat de (verwachte) reactie van de dader geen invloed heeft gehad op de beslissing om wel/niet naar de politie te gaan (n=6). In deze gevallen had de respondent geen contact meer met de dader, of was onbekend wie de dader was.

Waardering van het contact

Binnen de groep respondenten die contact heeft gehad met de politie (n=18), zijn de meningen verdeeld over de waardering van het contact. De helft van de groep heeft het contact als positief ervaren, terwijl de andere helft dit juist als negatief heeft ervaren. De groep respondenten, waarbij het contact met de politie aansluit bij de wensen en verwachtingen, is ongeveer even groot als de groep waarbij het contact niet aansluit bij de verwachtingen.

Diegenen die een positieve ervaring met de politie hebben, waarderen vooral de getoonde empathie en het contact van mens tot mens en voelen zich daardoor serieus genomen en gehoord.

“Ze waren er wel heel erg voor me. Ik heb wel het gevoel gehad dat ze naar me luisterden. Dat was het belangrijkste.”

De respondenten die het contact als negatief hebben ervaren, stellen het tegenovergestelde: zij voelen zich niet geloofd en niet serieus genomen door de politie. Daarnaast voelen zij zich veroordeeld door de politie en ervaren zij de houding van de politie als ongeïnteresseerd.

“Mijn verwachting was dat de politie achter de dader aan zou gaan, maar dat gebeurde niet. Ze raadden me sterk af om aangifte te doen en ik had het idee dat ze me niet geloofden.”

Informatief gesprek en bedenktijd

Aan slachtoffers van bijna alle zedenmisdrijven (exclusief openbare schennis van de eerbaarheid en iemand onverhoeds met pornografie confronteren) wordt een informatief gesprek aangeboden. Het doel van dit gesprek is enerzijds het slachtoffer te informeren over de procedures, zodat het slachtoffer een weloverwogen keuze kan maken om wel of geen aangifte te doen. Anderzijds heeft dit gesprek voor de politie tot doel om helder te krijgen wat de feiten zijn. Respondenten vinden het goed dat dit informatieve gesprek er is, maar ervaren dit gesprek ook als zwaar vanwege het tot in detail vertellen van de gebeurtenis(sen). Eén respondent, die vrij snel na het misbruik naar de politie is gegaan, vertelt dat het zo'n heftige tijd voor haar was dat er niet veel is blijven hangen van het informatieve gesprek. Een aantal respondenten heeft geen informatief gesprek gehad.

Na het informatieve gesprek krijgt het slachtoffer de mogelijkheid na te denken over het wel of niet doen van de aangifte en de gevolgen daarvan (de zogeheten bedenktijd). Vijf respondenten hebben bedenktijd gehad. Drie van hen vinden het goed dat deze tijd gegeven wordt, omdat bij het proces van aangifte veel op het slachtoffer afkomt en het goed is om de keuze voor het doen van aangifte niet te overhaast te maken.

Zeven respondenten laten zich negatief uit over de bedenktijd (waaronder ook respondenten die daar zelf niet mee te maken hadden). Zij hebben het idee dat slachtoffers zich in de tussentijd zullen bedenken of de moed niet meer kunnen opbrengen om nog een tweede keer naar de politie te gaan.

“Ik zou liever willen dat als mensen besluitvaardig zijn, dat ze dan meteen door kunnen zetten.”

Bovendien gaat er volgens een respondent kostbare tijd verloren om de dader te pakken te krijgen. Eén respondent denkt dat ze zonder bedenktijd wel aangifte had gedaan, terwijl ze dat nu met de bedenktijd uiteindelijk niet heeft gedaan.

Als kanttekening bij deze bevindingen dient te worden vermeld dat de politie-instructie met betrekking tot de bedenktijd sinds 1 januari 2016 is aangescherpt: ‘In zedenzaken waar slachtoffer en verdachte bekenden van elkaar zijn, krijgt melder in principe bedenktijd over het wel/niet doen van aangifte. Aan melder wordt uitgelegd wat het doel is van de bedenktijd. [...] Indien tijdens het informatief gesprek duidelijk wordt dat verdachte een onbekende van slachtoffer is, wordt, indien men aangifte wil doen en geen behoefte heeft aan bedenktijd, deze aangifte aansluitend dan wel zo spoedig mogelijk opgenomen. Ook andere omstandigheden kunnen aanleiding zijn om de aangifte zo spoedig mogelijk op te nemen, bijvoorbeeld in het belang van veiligheid van personen of ter voorkoming van wegraken van sporen.’⁴

Resultaat van het contact met de politie

Van de groep respondenten die naar de politie is gegaan, stellen zeven respondenten dat het contact met de politie geen resultaat heeft gehad. De zaak is bijvoorbeeld geseponneerd in verband met te weinig bewijslast. Deze respondenten zijn niet tevreden met het resultaat.

In een aantal gevallen is de dader wel opgepakt en gestraft (n=4). Wanneer dit heeft geleid tot een (in hun ogen) passende straf zijn de respondenten tevreden over het resultaat (ook al is volgens hen geen enkele straf hoog genoeg voor wat hen is overkomen). Wanneer de straf echter in de ogen van de respondenten te laag is, zijn de respondenten niet tevreden over het resultaat.

Voor een kleine groep respondenten (n=3) heeft het besluit naar de politie te gaan tot een positiever zelfbeeld geleid, ze zijn trots op zichzelf dat ze voor zichzelf zijn opgekomen.

⁴ Politie-instructie Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, p.9.

4.4 Contact met hulpverlening

4.4.1 Vormen van hulpverlening

Op twee na hebben alle respondenten hulpverlening ingeschakeld naar aanleiding van de gebeurtenis(sen) (tabel 4.12). Twee derde van de respondenten die hulp hebben gezocht heeft een combinatie van verschillende vormen van hulpverlening geraadpleegd (n=19), waarbij de combinatie van medische en psychische hulp het meeste voorkomt (n=13). Zes respondenten hebben enkel psychische hulp gezocht en drie enkel medische hulp.

Tabel 4.12 Vorm van hulpverlening (meest recente delict)

Hulpverlening	Aantal respondenten
Alleen medisch	3
Alleen psychisch	6
Alleen juridisch	0
Alleen informele hulp (vrijwilligers, kerk, etc.)*	0
Een combinatie van vormen**	19
Anders, namelijk...	0
Geen contact met hulpverlening	2
<i>Totaal</i>	<i>30</i>

* In deze categorie was ook de antwoordoptie 'vrienden/familie' opgenomen. 25 respondenten hebben over de gebeurtenis(sen) verteld aan vrienden, familie en/of collega's, maar dit niet als hulp geassocieerd.

** De volgende drie combinaties hebben respondenten gebruikt: medisch/psychisch, medisch/psychisch/juridisch, psychisch/juridisch.

4.4.2 Overwegingen wel/geen contact met hulpverlening

Van de respondenten die contact hebben opgenomen met hulpverlening, stelt de helft dat zij beseften dat de situatie zoals die was niet langer op dezelfde manier kon doorgaan (n=14). Zij zaten steeds slechter in hun vel, hadden last van (steeds erger wordende) depressies en realiseerden zich dat ze hulp nodig hadden om hun problemen te kunnen oplossen en het delict te kunnen verwerken. Hoe hoog de nood voor hulp kan zijn komt naar voren in volgend citaat:

"Het ging gewoon niet meer, het was een kwestie van leven of dood."

Een aantal respondenten heeft alleen contact opgenomen met hulpverlening door (sterk) aandringen van de omgeving (n=3).

De twee respondenten die geen contact met hulpverlening hebben opgenomen, hebben daarvoor verschillende redenen. Een van hen geeft aan genoeg steun aan haar omgeving te hebben en vindt hulpverlening zodoende niet nodig. De

andere respondent heeft er niet aan gedacht dat hulpverlening ook een optie kon zijn, aangezien het erop leek dat ze de gebeurtenis voldoende verwerkt had.

Eerdere ervaringen

Bijna de helft van de respondenten zegt te weten hoe zij in contact konden komen met hulpverlening (n=13), onder andere door eerder contact met hulpinstanties en voorlichting op school. Andere respondenten zijn met behulp van een (eerstelijns) hulpverlener, ouder of iemand anders in hun omgeving bij de hulpverlening terechtgekomen.

Verwachtingen

Van de groep die contact heeft gezocht met de hulpverlening, stellen zes respondenten dat ze van te voren verwacht en gehoopt hadden dat ze met de hulp het delict konden verwerken, zodat ze weer verder konden met hun leven.

“Ik verwachtte dat ik het een plek zou kunnen geven, dat het niet meer mijn leven zou beheersen.”

Evenveel respondenten hebben van te voren niet nagedacht over wat ze konden verwachten van de hulpverlening. Vier respondenten verwachtten hun verhaal kwijt te kunnen en zich gehoord te voelen.

Persoonlijke gevoelens over het delict

Zoals besproken in hoofdstuk 2, blijkt uit de literatuur dat persoonlijke gevoelens van slachtoffers van zedendelicten het zoeken van contact met hulpverlening kunnen belemmeren. Om deze reden zijn de persoonlijke gevoelens van de slachtoffers over het delict uitgevraagd in de interviews. Ongeveer de helft van de respondenten schaamt zich over wat er is gebeurd (n=16), ongeveer een derde voelt zich angstig (en niet meer veilig) (n=11), en een derde ervaart schuldgevoelens over het delict (n=11). Vaak is het geval dat de respondent een combinatie van deze gevoelens ervaart. Met betrekking tot de schuldgevoelens vragen respondenten zich af of ze misschien iets hadden kunnen doen om het delict te voorkomen, of dat zij de dader hebben uitgedaagd. Bij sommige respondenten is dit schuldgevoel aangepraat door de dader, bij anderen wordt het gevoeld door angst voor de reactie vanuit de omgeving. Zeven respondenten ervaren gevoelens van boosheid. Sommigen zijn boos op zichzelf omdat ze het zo ver hebben later komen, anderen zijn voornamelijk boos op de dader over wat hij hen heeft aangedaan. Enkele respondenten voelen zich ook erg verdrietig over wat er gebeurd is.

Terugkijkend op de keuze

Ongeveer een derde van de respondenten staat nog steeds achter de keuze met betrekking tot het contact zoeken met hulpverlening. Zij zijn tevreden hoe het is gelopen. Eén van de twee respondenten die besloten hebben geen

contact op te nemen met hulpverlening staat nu niet meer achter deze keuze. Zij had eigenlijk wel hulp willen hebben en gaat misschien toch (onder andere naar aanleiding van het interview) hulp zoeken.

“Als ik toen wist wat ik nu weet, dat het niet zomaar over gaat, dan zou ik wel hulpverlening inschakelen.”

Er is ook een aantal respondenten die een redelijke tijd na de gebeurtenis contact heeft gehad met hulpverlening en achteraf gezien liever eerder hulp had willen inschakelen (n=5). Vaak is een reden dat zij dit niet eerder gedaan hebben, dat zij er op dat moment nog niet klaar voor waren om hulp in te schakelen.

“Achteraf denk ik dat ik beter eerder alles had kunnen oplossen, maar ik weet niet of ik dat had gekund. Er was me wellicht een hoop gespaard gebleven. Ik heb wel dingen gemist die leuker hadden kunnen zijn...Ik had gelukkiger kunnen zijn.”

4.5.1 Tijdstip van contact zoeken

Zeven respondenten hebben in de eerste maand na de gebeurtenis contact gezocht met de hulpverlening. Vijftien respondenten deden dit binnen een jaar en tien respondenten hebben langer dan een jaar na het zedenmisdrijf besloten om contact op te nemen met hulpverlening (tabel 4.13).

Tabel 4.13 Tijd waarna contact is gezocht met hulpverlening (meest recente delict)

Periode	Aantal respondenten
0-7 dagen	4
7-30 dagen	3
1-3 maanden	4
4-6 maanden	1
7-12 maanden	3
Langer dan een jaar	10
Onbekend	3
Totaal	28

De redenen waarom respondenten juist op dat moment contact hebben gezocht met hulpverlening, komen overeen met de redenen om hulp te zoeken. Voornamelijk het besef dat er iets moest gebeuren om verder te kunnen met hun leven speelt hierbij een rol. Het (sterk) aanraden van anderen speelt ook mee in de keuze om op dat moment hulp te zoeken.

4.5.2 Ervaringen in het contact met de hulpverlening

Advies van anderen

Iets meer dan de helft ($n=16$) van de respondenten heeft advies gevraagd of gekregen van anderen over het besluit om wel of geen contact te zoeken met hulpverlening. Dit advies hebben zij van andere hulpverleners ontvangen (bijvoorbeeld vanuit het ziekenhuis, de huisarts of politie) of van vrienden en familie. Dit advies luidde in alle gevallen dat de respondent het beste contact op kon nemen met hulpverlening. De overige veertien respondenten hebben geen advies van anderen gevraagd of gekregen, en hebben (op de 2 respondenten na die geen hulp hebben gezocht) op eigen initiatief contact gezocht met de hulpverlening.

Ervaringen contact hulpverlening

De ervaringen van de groep respondenten die contact heeft gehad met hulpverlening zijn wisselend. Ongeveer de helft van de respondenten ($n=15$) heeft het contact als positief ervaren, zij waarderen vooral het gevoel dat er naar hun geluisterd is en dat ze met begrip behandeld zijn. Een kleiner deel ($n=5$) voelt zich niet gehoord en serieus genomen. De respondenten die hulp hebben gezocht hebben vaak te maken gehad met meerdere vormen van hulpverlening. Het is regelmatig het geval dat één respondent zowel positieve als negatieve ervaringen heeft gehad met hulpverlening, afhankelijk van de vorm van hulp (zij voelen zich bijvoorbeeld goed behandeld door een huisarts, maar hebben negatieve ervaringen met een psycholoog).

Verwachtingen

Van de groep respondenten die contact heeft gehad met hulpverlening stellen negen respondenten dat de hulp aansloot bij de wensen en verwachtingen, zij hebben goede ervaringen gehad met de hulp. Bij ongeveer evenveel respondenten ($n=8$) sloot de hulp niet aan bij hun wensen en verwachtingen. Zij hadden liever hulp gehad die beter zou aansluiten op hun behoeftes, of hadden verwacht dat hun klachten zouden afnemen (wat niet het geval bleek te zijn). Zes respondenten hebben meerdere vormen van hulp gehad, waarbij eerdere hulp vaak niet aansloot op de wensen en latere hulp wel (hierbij speelt mee dat de respondenten op een later moment meer open stonden voor de hulp).

Resultaat

De hulp heeft geleid tot verschillende resultaten. Bijna de helft van de respondenten die hulp hebben gezocht ($n=13$) benoemt dat ze door de hulpverlening verder zijn gekomen met de verwerking van het delict. Zij vertellen bijvoorbeeld dat zij zich nu gehoord voelen, meer rust voelen, beter over het gebeurde kunnen praten en/of gevoelens en emoties beter onder controle hebben. Een enkele respondent benoemt dat het contact met haar huisarts ervoor heeft gezorgd dat ze naar de politie is gestapt. Tien respondenten zijn niet tevreden over het resultaat van de hulpverlening, omdat zij niet hebben bereikt wat ze hoopten te bereiken of omdat hun situatie verslechterd is door

(onjuiste bejegening door) de hulpverlening. Voor drie respondenten is het nog te vroeg in het hulpverleningsproces om over resultaten te spreken en één respondent heeft de vraag over resultaten van de hulpverlening niet beantwoord.

4.6 Samenvatting

Er zijn interviews met dertig zedenslachtoffers gehouden over hun overwegingen om wel of geen contact met politie en/of hulpverlening te zoeken. Alle respondenten zijn vrouwen. De meeste respondenten waren tussen de 18 en 25 jaar oud op het moment van het delict en hebben een Nederlandse achtergrond. Bij drie respondenten is het besproken delict (het meest recente) korter dan een jaar geleden en bij zes respondenten korter dan vijf jaar geleden. Bij zestien respondenten is het delict vijf jaar of langer geleden gebeurd. Van de overige vijf respondenten is onbekend hoe lang de periode tussen het meest recente delict en het interview is. De meerderheid van de respondenten is (op het moment van het delict) middelbaar of hoger opgeleid en volgt een opleiding of heeft betaald werk. Twee derde van de respondenten is tijdens het delict ongehuwd/ alleenstaand en op twee na hadden de respondenten ten tijde van het delict geen kinderen. De meerderheid van de respondenten woonde op het moment van het delict in een (grote) stad, de anderen in een dorp.

Verkrachting en een combinatie van delicten komen het meeste voor bij de respondenten. Bij ruim een derde van de respondenten was de dader een intieme (ex-)partner, in vier van de dertig gevallen was de dader een vreemde die de respondent niet eerder had gezien. Bij twee derde ($n=19$) van de gevallen was er sprake van geweld tijdens het delict. Een kleine groep respondenten ($n=7$) had tijdens het delict alcohol en/of drugs gebruikt. Twee derde van de respondenten is vaker slachtoffer geworden van een zedendelict; bij één deel betrof het langdurig misbruik. De meeste respondenten hebben hun omgeving op de hoogte gesteld van de gebeurtenis(sen), voornamelijk omdat zij behoefte hadden aan steun. Iets meer dan een derde deed dit direct na de gebeurtenis, de rest (een stuk) later.

Contact met de politie

Een kleine meerderheid van de respondenten ($n=18$) heeft contact gehad met de politie. De wens de dader te straffen en te voorkomen dat de dader meer slachtoffers zou maken zijn de vaakst genoemde redenen om naar de politie te gaan. Bij de meerderheid van de respondenten speelt angst voor de reactie van de dader mee in de keuze wel/geen contact op te nemen met de politie. De twaalf respondenten die geen contact hebben gehad met politie, geven voornamelijk als reden dat zij het idee hadden dat zij niet genoeg bewijs hadden. Eén derde van de respondenten ($n=10$) heeft aangifte gedaan van het zedendelict. De wens dat de dader gestraft wordt en dat de dader geen andere slachtoffers kan maken zijn hiervoor veelgenoemde redenen.

Niet iedereen zou achteraf gezien dezelfde keuze maken

De respondenten die geen aangifte hebben gedaan, hadden de verwachting dat de aangifte nergens toe zou leiden. Niet iedereen zou achteraf gezien dezelfde keuze maken met betrekking tot het wel of niet contact zoeken met de politie. Degenen die geen contact hebben gezocht, geven als reden dat ze er op dat moment nog niet klaar voor waren om contact te zoeken met de politie.

Een groot deel van de groep respondenten die wél contact hebben gezocht met de politie heeft dit langer dan een jaar na het delict gedaan (onder andere op dat specifieke tijdstip vanwege het advies van anderen dat ze rond die periode hebben ontvangen). De mate waarin respondenten het contact met politie waarderen wisselt: de helft is positief (zij waarderen vooral de getoonde empathie en het contact van mens tot mens), de andere helft heeft het contact negatief ervaren (zij hebben het gevoel niet geloofd te worden door de politie). De respondenten vinden het goed dat hen een informatief gesprek wordt aangeboden voorafgaand aan de aangifte, maar niet alle informatie van dat gesprek blijft op dat moment goed hangen. Wat betreft de bedenktijd die gehanteerd kan worden voor het doen van aangifte, hebben respondenten de indruk dat slachtoffers in die periode geneigd zijn alsnog van de aangifte af te zien. De opvatting heerst dat het de voorkeur heeft de aangifte op te nemen zodra het slachtoffer deze keuze heeft gemaakt. Deze mogelijkheid is sinds 1 januari 2016 aangescherpt in de Politie-instructie Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme.

Contact met hulpverlening

Bijna alle respondenten (n=28) hebben contact opgenomen met (verschillende vormen van) hulpverlening. Als reden hiervoor noemden zij dat de situatie zoals die was niet meer zo door kon gaan, zij hadden sterk behoefte aan hulp. Een derde van de respondenten zocht langer dan een jaar na het delict contact met hulpverlening. De helft heeft advies gekregen over het inschakelen van de hulp. Achteraf gezien hadden vijf respondenten de hulp liever eerder willen inschakelen.

Het contact met hulpverlening is wisselend ervaren: de helft heeft het contact als positief ervaren. Respondenten hebben vaak meerdere vormen van hulp ontvangen, waarbij ze de ene vorm anders hebben ervaren dan de andere vorm. Het verwerken van het delict is de meest genoemde verwachting die respondenten van de hulpverlening hadden. Bij de helft van de respondenten heeft de hulpverlening hieraan bijgedragen.

5 PERSPECTIEF VAN PROFESSIONALS

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft het perspectief van professionals op de verwachtingen, ervaringen en overwegingen van slachtoffers van zedenmisdrijven rondom het contact met hulpverlening en politie. In paragraaf 5.2 wordt beschreven op welke wijze de geïnterviewde professionals betrokken zijn bij slachtoffers van zedenmisdrijven. Paragraaf 5.3 gaat kort in op de eerste behoefte van slachtoffers. Vervolgens behandelt paragraaf 5.4 het perspectief van professionals op de overwegingen van slachtoffers om wel of geen contact te zoeken met de politie. In deze paragraaf komen tevens ervaringen met het Openbaar Ministerie aan bod. In paragraaf 5.5 wordt ingegaan op overwegingen van slachtoffers om wel of geen contact te zoeken met hulpverlening. Tot slot vat paragraaf 5.6 de belangrijkste bevindingen samen.

5.2 Achtergrondinformatie respondenten

Via CSG Amsterdam-Amstelland en CSG Twente-Achterhoek zijn interviews afgenomen met vijftien professionals. Zij zijn onder te verdelen naar verschillende functies: frontofficemedewerkers van het CSG, zorgcoördinatoren van het CSG, psychotraumatherapeuten, zedenrechercheurs bij de politie, een juridisch hulpverlener van SHN en een slachtofferadvocaat. Daarnaast zijn twee officieren van justitie geïnterviewd. Hieronder volgt een beschrijving van de wijze waarop de verschillende professionals in contact komen met slachtoffers van zedenmisdrijven.

Het Centrum Seksueel Geweld (CSG) biedt snelle en integrale hulp (medisch, forensisch en psychologisch) aan slachtoffers van acuut seksueel geweld (korter dan acht dagen geleden plaatsgevonden). Het CSG heeft tot doel de medische en psychologische gevolgen van seksueel geweld vroegtijdig te voorkomen en forensisch-medische gegevens veilig te stellen. Ook als slachtoffers geen contact willen met de politie, kunnen zij bij het CSG terecht. In 2012 werd binnen het UMC Utrecht het eerste CSG opgericht. Momenteel zijn er vijftien CSG's operationeel. Voor de zomer van 2017 gaat het 16^e en laatste CSG open (waarmee het landelijk netwerk gereed is). Professionals van CSG Amsterdam-Amstelland en CSG Twente-Achterhoek hebben deelgenomen aan interviews voor dit onderzoek.

Bij binnenkomst in CSG Amsterdam-Amstelland en CSG Twente-Achterhoek krijgen acute slachtoffers een casemanager aangewezen die optreedt als zorgcoördinator. Acute slachtoffers van seksueel geweld vormen hun primaire doelgroep. Slachtoffers bij wie het seksueel geweld langer dan acht dagen geleden heeft plaatsgevonden komen niet meer in aanmerking voor zorgcoördinatie, maar kunnen wel bij de CSG's terecht voor informatie en advies. De CSG's zijn er ook voor professionals die vragen hebben over de zorgmogelijkheden als zij een cliënt hebben die recent seksueel geweld heeft meegemaakt.

Frontofficemedewerkers CSG

De telefonische frontoffice van CSG Amsterdam-Amstelland is ondergebracht bij Veilig Thuis (VT). De frontoffice ontvangt oproepen via de landelijke telefooncentrale van het CSG of via het rechtstreekse nummer van CSG Amsterdam-Amstelland. Sommige slachtoffers worden door de politie op het CSG geattendeerd. Indien slachtoffers contact opnemen bij wie het zedenmisdrijf korter dan acht dagen geleden heeft plaatsgevonden, worden zij direct in contact gebracht met een zorgcoördinator. Indien slachtoffers bellen bij wie het zedenmisdrijf langer geleden heeft plaatsgevonden, worden zij te woord gestaan door de frontofficemedewerkers. De frontofficemedewerkers informeren en adviseren ook professionals die het CSG bellen met vragen. CSG Twente-Achterhoek heeft geen eigen telefonische frontoffice. Zij ontvangen telefoontjes van slachtoffers en professionals via de landelijke telefooncentrale van het CSG. De meeste slachtoffers worden naar hen doorverwezen via de politie. CSG Twente-Achterhoek krijgt ook indirect slachtoffers binnen via soa-onderzoeken, die binnen het centrum worden uitgevoerd.

Zorgcoördinatoren CSG

Indien het zedenmisdrijf korter dan acht dagen geleden heeft plaatsgevonden worden slachtoffers direct in contact gebracht met een zorgcoördinator (in CSG Twente-Achterhoek casemanager genoemd), die als persoonlijk begeleider het slachtoffer bijstaat met uitleg en advies en de zorg voor het slachtoffer coördineert. Slachtoffers bellen zelf het CSG via het landelijke of rechtstreekse nummer of komen via de politie in contact met het CSG of een zorgcoördinator (in het geval van medisch-forensisch onderzoek).

Psychotraumatheerapeuten

Zorgcoördinatoren van het CSG screenen slachtoffers twee en vier weken na het zedenmisdrijf op klachten van een posttraumatische stressstoornis (PTSS). Indien de klachten na vier weken nog steeds hoog zijn, verwijzen zorgcoördinatoren slachtoffers door naar evidence-based traumabehandeling bij een van de aan het CSG verbonden GGZ-instellingen, waar behandeling direct kan worden gestart. In een enkel geval wordt de screening na vier weken niet afgewacht, maar wordt iemand direct aangemeld voor behandeling. Dit is vaak in complexe casuïstiek.

Zedenrechercheurs

Slachtoffers komen op verschillende manieren in contact met de zedenpolitie. Slachtoffers nemen rechtstreeks contact op; slachtoffers nemen contact op met de uniformdienst (melding op het bureau) die hen doorverwijst naar de zedenpolitie; of slachtoffers worden via hulpverlening waar ze mee in contact zijn (waaronder ook het CSG) doorverwezen naar de zedenpolitie.

Juridische hulpverlening

Er is gesproken met een juridisch hulpverlener van SHN en een advocaat. Beide hebben recent meegedaan aan een pilot van CSG Amsterdam-

Amstelland waarbij slachtoffers van zedenmisdrijven juridische ondersteuning kregen bij de afweging al dan niet aangifte te doen. De pilot was een samenwerking van het CSG, advocaten, SHN en politie. In dit kader kreeg de afdeling juridische ondersteuning van SHN via het CSG slachtoffers doorverwezen die nog geen aangifte hadden gedaan van het zedenmisdrijf en hier meer informatie over wilden. Hetzelfde geldt voor deelnemende advocaten. Normaal gesproken komen juridisch hulpverleners van SHN en advocaten pas in beeld als wordt overgegaan tot strafrechtelijke vervolging van de verdachte(n).

Officieren van justitie

Wanneer de politie onderzoek doet naar zedendelicten, wordt dit geleid door een officier van justitie van het Openbaar Ministerie (OM). De officier van justitie beslist of een zaak aan de rechter moet worden voorgelegd. Het contact tussen het OM en de slachtoffers is hoofdzakelijk schriftelijk van aard. Daarnaast bestaat voor de slachtoffers de mogelijkheid om gedurende de looptijd van het onderzoek een gesprek aan te vragen met de officier van justitie, het zogenaamde slachtoffergesprek. In de Aanwijzing zeden van het OM wordt het slachtoffergesprek aangedragen als instrument om de kans op secundaire victimisatie bij een slachtoffer te verminderen (Aanwijzing zeden 2016A004, p.7): 'De kans op het ontstaan of sterker worden van secundaire victimisatie bij een slachtoffer wordt onder meer verminderd als door betrokken instanties voorspelbaar wordt gehandeld en het slachtoffer controle heeft over wat er gebeurt. De officier van justitie handelt waar mogelijk met inachtneming van dit gegeven. Het slachtoffergesprek is hiervoor een bruikbaar instrument, waarbij geldt dat dit gesprek op elk moment waarin dat kan bijdragen aan voorspelbaarheid en het gevoel van controle bij het slachtoffer, kan worden gevoerd.'

5.3 Eerste behoefte slachtoffers

Aan de professionals (met uitzondering van officieren van justitie) is gevraagd waar slachtoffers het meeste behoefte aan hebben als het zedenmisdrijf net is gebeurd. Twee kernbehoeften komen duidelijk naar voren: veiligheid en erkenning. Het is voor slachtoffers van zedenmisdrijven belangrijk dat ze het gevoel hebben dat ze veilig zijn. Erkenning houdt in dat het voor slachtoffers heel belangrijk is dat hun verhaal serieus wordt genomen en dat zij zich niet hoeven te schamen: *'Het allerbelangrijkste is dat ze geloofd worden.'* aldus een psychotraumatheapeut. Slachtoffers hebben absoluut geen behoefte aan een oordeel over de gebeurtenissen van hulpverleners en politie.

Daarnaast is er onder slachtoffers een grote behoefte aan informatie en uitleg over de te bewandelen route en organisaties waar ze terecht kunnen: *'Er komt ontzettend veel op zo'n slachtoffer af. Wegwijs maken, daar is behoefte aan.'* Zorgcoördinatoren van het CSG spelen in op deze behoefte, zij begeleiden acute slachtoffers door het gehele proces.

Volgens professionals hebben slachtoffers behoefte om hun verhaal bij hen kwijt te kunnen. Sommige slachtoffers hebben daarbij behoefte aan geheimhouding ten opzichte van ouders of familieleden, omdat ze bang zijn voor hun reactie.

Tot slot benoemen professionals dat slachtoffers na het zedenmisdrijf behoefte hebben aan praktische zaken, zoals een douche en schone kleren (*'Letterlijk de viezigheid van zich afspoelen.'*) en een medisch onderzoek om besmetting met een soa uit te sluiten.

5.4 Contact met politie

5.4.1 Redenen om geen aangifte te doen

Om te beginnen vormt onduidelijkheid over het proces volgens de geïnterviewde professionals een belangrijke belemmering om contact te zoeken met de politie: *'Het idee van aangifte doen roept veel vragen en angst op: Wat gaat er gebeuren? Wat gaat het opleveren?'*. Soms krijgen slachtoffers tegenstrijdige adviezen over wel/geen aangifte doen van verschillende zorgverleners waarmee ze contact hebben, waardoor de verwarring nog groter wordt. Indien slachtoffers van zedenmisdrijven contact hebben gezocht met de politie, volgt een informatief gesprek met de zedenpolitie waarin slachtoffers worden geïnformeerd over wat hen te wachten staat. De inhoud van het informatief gesprek kan volgens de zedenpolitie ontmoedigend werken: *'Wij moeten slachtoffers laten weten wat hun kansen zijn. Dat kan een drempel zijn, sommige slachtoffers zeggen na ons verhaal dat ze die ellende niet aan willen gaan.'*

Het strafproces (van aangifte tot en met een eventuele zitting en uitspraak) vormt over het algemeen een grote belasting voor slachtoffers van zedenmisdrijven, terwijl er geen garantie is dat het tot een straf zal leiden. De belasting bestaat uit het ondergaan van medisch-forensisch onderzoek; opgeroepen worden als getuige (*'Het is de vraag of het slachtoffer wordt geloofd.'*); de kans dat de verdachte en diens advocaat het verhaal van het slachtoffer ontkrachten (*'De verdachte mag ook spreken en kan samen met een advocaat hele nare dingen over het slachtoffer zeggen.'*); en de (zeer) lange doorlooptijd van zaken, zeker als er in hoger beroep wordt gegaan (*'Slachtoffers kunnen het incident niet afsluiten zolang het proces loopt. Er komt een zitting, eventueel hoger beroep. Al die tijd wordt het slachtoffer continu herinnerd aan het gebeurde.'*). Door dit soort aspecten kan de rechtszaak volgens geïnterviewde zedenrechercheurs voor 'secundaire victimisatie' van het slachtoffer zorgen. Bovendien wordt in het politieonderzoek ook de persoonlijke omgeving van het slachtoffer betrokken: *'Sommige mensen vinden het vervelend als wij met mensen in hun omgeving gaan praten.'*

Gelet op de grote belasting die gepaard gaat met aangifte doen (en het eventuele strafrechtelijke proces daarna), zijn de afweging van de haalbaarheid van de zaak en de mate waarin bewijs rond te krijgen is een belangrijke factor in de keuze om aangifte te doen: *'Als er geen getuigen zijn van het delict staan slachtoffers juridisch niet sterk.'* Bij slachtoffers waarbij het delict langer dan acht dagen geleden heeft plaatsgevonden komt daarom volgens een geïnterviewde frontofficemedewerker de hulpverleningsvraag op de eerste plaats, omdat er geen medisch-forensisch onderzoek meer kan worden gedaan om bewijsmateriaal te verzamelen. Indien er wel voldoende bewijs is, horen professionals soms terug dat slachtoffers de belasting van het strafrechtelijke proces niet in verhouding vinden staan met de (in hun ogen) relatief lage straffen¹ die worden opgelegd.

Naast de belasting als gevolg van het strafrechtelijke proces, vormen persoonlijke gevoelens van slachtoffers zoals angst, schaamte en schuld ('ik heb het zelf uitgelokt') een belemmering om aangifte te doen. Volgens een geïnterviewde psychotraumatheapeut vormt angst de grootste reden voor slachtoffers om geen contact te zoeken met de politie: *'Angst voor represailles door de dader, angst om niet serieus te worden genomen, angst dat het aangifteproces zoveel op gaat roepen en angst dat het niets zal opleveren.'* Persoonlijke gevoelens spelen bovendien een grote rol als de dader een bekende is: *'Aangifte van de dader binnen het gezinssysteem of familiesysteem ligt natuurlijk veel ingewikkelder. Slachtoffers hebben angst voor de gevolgen die een aangifte voor de dader (en de hele familie) heeft.'* Indien de dader een bekende is denken slachtoffers ook eerder dat zij zelf misschien aanleiding hebben gegeven voor het delict.

5.4.2 Redenen om wel aangifte te doen

Volgens de geïnterviewde professionals vormt vergelding een belangrijke reden voor slachtoffers om wel over te gaan tot het doen van aangifte. Zij willen dat de dader gestraft wordt. Dit geldt met name als daders onbekenden zijn van het slachtoffer. Naast vergelding willen slachtoffers door middel van aangifte voorkomen dat de dader nog meer slachtoffers maakt. Ook het verhalen van schade op de dader kan een reden zijn om aangifte te doen. Indien de dader een bekende is (uit de relationele- of familiesfeer) doen slachtoffers volgens professionals aangifte om het seksueel geweld te stoppen.

Professionals ervaren verder dat advies van anderen bijdraagt aan de keuze om aangifte te doen. Dit geldt zowel voor advies vanuit de persoonlijke omgeving als advies van professionals. De zedenpolitie ziet dat slachtoffers

¹ Als uitgangspunt bij een veroordeling voor verkrachting geldt een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 36 maanden. Het gaat dan om een vaginale/orale/anale verkrachting met de penis/vinger(s)/voorwerp(en), eenmalig gepleegd door één meerderjarige verdachte zonder recidive. De werkelijke straf is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. De maximale gevangenisstraf op verkrachting is 12 jaar.

soms een beetje gepusht worden door de uniformdienst of hulpverlening om aangifte te doen: *'We zien dat het heel belangrijk is dat slachtoffers er zelf achter staan om naar ons toe te komen. Als ze gepusht worden, is dat altijd lastig handelen voor ons.'*

Hoewel veel slachtoffers niet over willen gaan tot aangifte vanwege de lange nasleep en/of emotionele belasting, doen sommige slachtoffers volgens de geïnterviewde professionals juist aangifte om de gebeurtenis(sen) voor zichzelf af te kunnen sluiten. De (verwachte) reactie van de dader speelt tot slot ook een rol bij de overweging van slachtoffers om aangifte te doen. Slachtoffers willen graag dat hun veiligheid gewaarborgd wordt. Zij bekijken bijvoorbeeld of de dader vastgehouden wordt of niet, of wat de mogelijkheden zijn voor een contactverbod gedurende het politieonderzoek.

5.4.3 Verwachtingen in het contact met politie

Op korte termijn verwachten slachtoffers dat de politie snel aan de slag gaat met hun zaak. Volgens de zedenpolitie verwachten sommige slachtoffers dat de dader meteen opgepakt wordt: *'Daar moeten we ze vaak in teleurstellen, over het algemeen gaat daar tijd overheen. Als het geen ernstige acute zaak is, kan de dader niet direct worden aangehouden.'* Op lange termijn verwachten slachtoffers dat de dader gestraft en/of behandeld wordt, om herhaling te voorkomen. Een geïnterviewde slachtofferadvocaat wijst op het belang van verwachtingsmanagement: *'Omdat hele hoge straffen er vaak niet in zitten. Dan stel ik schadevergoeding aan de orde.'*

De zedenpolitie ervaart dat sommige mensen onrealistische verwachtingen hebben: *'Sommige mensen hebben het beeld van televisieseries als Baantjer en CSI voor ogen. Ze verwachten dat als wij wangslim afnemen, de uitslag binnen geringe tijd volgt. Maar onderzoeken bij het NFI [Nederlands Forensisch Instituut] hebben een lange doorlooptijd. Wij vinden dat logisch, maar voor burgers is dat soms moeilijk te begrijpen. Wat hem of haar is overkomen is op dat moment het ergste.'* Ook verwachten sommige slachtoffers die onder invloed waren van drank of drugs dat de zedenpolitie op basis van het zedenonderzoek kan vertellen wat er is gebeurd: *'De uitslag van het zedenonderzoek kan alleen uitwijzen of er seksueel contact heeft plaatsgevonden, niet of het tegen iemands zin is gebeurd. Daarvoor is het onderzoek niet bedoeld. Slachtoffers kunnen daar teleurgesteld over zijn.'*

5.4.4 Ervaringen in het contact met politie

De ervaring van SHN is dat slachtoffers over het algemeen het contact met de zedenpolitie goed ervaren. *'Het is niet leuk, maar wel goed.'* Een geïnterviewde slachtofferadvocaat geeft aan weinig klachten te horen over de intake en aangifte. Wel vinden slachtoffers dat het na de aangifte erg lang duurt voordat er iets gebeurt: *'Als het een hele acute zaak is waarin sporen gevonden kunnen worden handelt de politie over het algemeen snel. Is het te*

lang geleden voor sporenonderzoek, dan duurt het twee weken voordat is uitgezet welk team het gaat doen en weer twee weken voordat die zich hebben ingelezen, enzovoort.'

Volgens een slachtofferadvocaat hebben sommige slachtoffers het idee dat de politie ze afhoudt van aangifte. De zedenpolitie ervaart zelf ook dit imago te hebben: *'Vaak heerst het idee over ons: ze zijn te beroerd om een aangifte op te nemen. Zo is het niet, maar door de jaren heen heb je al zo veel ervaring opgedaan en ben je al tegen zoveel dingen aangelopen. Dan kan je beter eerlijk zijn en zeggen hoe het gaat. Wij proberen alles uit de kast te halen als slachtoffers aangifte willen doen, maar we zijn van veel dingen afhankelijk.'*

Een geïnterviewde psychotraumatheapeut hoort veel terug dat slachtoffers het gevoel hebben dat ze niet geloofd worden door de politie. *'De zedenpolitie gaat vanuit hun functie heel erg op de feiten zitten, terwijl slachtoffers juist vaak door de heftige gebeurtenis de volgorde niet goed meer weten te reproduceren. [...] De eerste reactie van een slachtoffer is bijna altijd om het op zichzelf te betrekken: wat had ik anders kunnen doen om dit te voorkomen? Vaak weten ze wel dat ze niet schuldig zijn, maar het voelt misschien toch zo. Wat we vaak zien is dat een bepaalde opmerking van de politie dan als heel traumatisch wordt ervaren, omdat het precies raakt aan dat irreële schuldgevoel. Daar zit precies de pijn.'*

5.4.5 Verbetermogelijkheden in het aangifteproces/proces OM

Communicatie

Uit de interviews met professionals komt naar voren dat er verbetermogelijkheden zijn in de communicatie met slachtoffers. In het algemeen wijst een psychotraumatheapeut erop dat het voor politie (en hulpverleners) belangrijk is om hun eigen oordeel niet (onbewust) te laten doorschemeren: *'Voor politie, rechters en hulpverleners is het heel belangrijk om te weten dat slachtoffers van zedenmisdrijven emotioneel kunnen reageren als (onbedoeld) gesuggereerd wordt dat zij zelf schuld zouden hebben aan het geheel.'* Eén van de geïnterviewde officieren van justitie vertelt dat slachtoffers wel eens vragen of de officier van justitie het slachtoffer wel gelooft: *'Dat is wel eens lastig, want daar gaat het de officier van justitie niet om: het gaat erom of de zaak bewijsbaar is of niet.'*

In dit licht kan ook de manier waarop slachtoffers door de politie worden geïnformeerd dat hun aangifte niet wordt opgestuurd naar het OM worden verbeterd. Een geïnterviewde psychotraumatheapeut hoort van slachtoffers terug dat dit gesprek vaak telefonisch wordt gevoerd en kort van duur is. De therapeut pleit voor een face-to-face-gesprek tussen de politie en het slachtoffer, waarin de argumenten goed op een rij worden gezet en waarin erkenning is voor de pijn van het slachtoffer over de beslissing.

Gedurende het onderzoek (politie en/of OM) vindt er beperkte berichtgeving naar het slachtoffer plaats, aldus een geïnterviewde psychotraumatheapeut:

‘Slachtoffers hebben heel erg sterk de behoefte om op de hoogte gehouden te worden van wat de politie doet, wat de stand van zaken is.’ Hierbij is het belangrijk dat slachtoffers een vaste contactpersoon als aanspreekpunt krijgen. De geïnterviewde officieren van justitie erkennen dat slachtoffers vaak geen bericht ontvangen als het lang duurt voordat de zaak op zitting komt. De oorzaak hiervan ligt in een te kleine zittingscapaciteit. Over het algemeen ervaren zij dat slachtoffers verschillen in hun behoefte aan contact met het OM. Sommige slachtoffers vinden dat zij te weinig op de hoogte worden gehouden over de gang van zaken, andere slachtoffers vinden de berichtgeving voldoende: *‘Als officier van justitie moet je scherp zijn op de wensen van het slachtoffer en proberen daarbij aan te sluiten.’* De geïnterviewde officieren van justitie geven aan dat het slachtoffergesprek in hun arrondissementsparketten niet meer standaard wordt ingepland, maar alleen plaatsvindt als slachtoffers dit aanvragen. De betreffende parketten hebben de werkwijze op dit gebied om verschillende redenen veranderd: bij het ene parket vormde het niet komen opdagen van slachtoffers aanleiding tot wijziging; het andere parket ervaarde dat slachtoffers vaak geen behoefte hadden aan een gesprek en de uitnodiging op hen overkwam als een verplichting.

Het komt ook voor dat berichtgeving wel plaatsvindt, maar op een verkeerd moment. Zo krijgen slachtoffers soms bericht van het OM waarin ze wordt gevraagd wat hun wensen zijn (schade verhalen, spreekrecht), terwijl het OM nog niet heeft beoordeeld wat er gaat gebeuren met de zaak en de mogelijkheid tot seponeren nog bestaat. Een geïnterviewde officier van justitie vertelt dat bij het betreffende parket interne afspraken zijn gemaakt om dit soort situaties te voorkomen: de zaken waarvan de politie al weet dat ze geseponeerd zullen worden, worden eruit gefilterd zodat deze slachtoffers geen brief krijgen waarin om hun wensen wordt gevraagd. Zij krijgen zo snel mogelijk een sepotbrief van het OM.

Duur van processen

Bij slachtoffers waarbij het zedenmisdrijf korter dan acht dagen geleden heeft plaatsgevonden, wordt direct sporenonderzoek gedaan. Indien het zedenmisdrijf langer geleden heeft plaatsgevonden geldt zowel voor het informatief gesprek als voor het doen van aangifte dat er soms veel tijd zit tussen het moment waarop de afspraak wordt gemaakt en het moment waarop het slachtoffer terecht kan. De zedenpolitie zegt hierover het volgende: *‘Het kan heel verkeerd geïnterpreteerd worden dat wij op afspraak werken. Achteraf horen wij van mensen dat het in hun voordeel heeft werkt, omdat wij alle tijd kunnen nemen voor mensen.’*

Als de zedenpolitie het onderzoek heeft afgerond en de zaak eenmaal bij het OM ligt, kan het heel lang duren voordat een zaak op zitting komt. Het zou voor veel slachtoffers helpen als vervolging en uiteindelijk het voorkomen van de zaak bij de rechter sneller verlopen. Bij een van de twee geïnterviewde arrondissementsparketten is erop ingezet om zedenzaken sneller op zitting te krijgen. Voorheen kon het een jaar duren bij de politie en vervolgens nog twee

jaar bij het OM. Dat is nu met grotere regelmaat in totaal twee jaar, van het moment van aangifte tot aan de zitting.²

5.5 Contact met hulpverlening

5.5.1 Contact met psychosociale hulpverlening

Redenen om wel/geen contact te zoeken met psychosociale hulpverlening

Een kanttekening vooraf is dat zowel de frontofficemedewerkers als zorgcoördinatoren slachtoffers niet vragen naar hun motivatie om hulp te zoeken. Om een gevoel van veiligheid te creëren en het werk van de politie niet te verstoren, stellen zij alleen de vragen die nodig zijn om hulp te kunnen bieden. Desalniettemin kunnen zij vanuit hun ervaring en contact met slachtoffers wel een aantal overwegingen van slachtoffers benoemen.

Zoals in paragraaf 5.3 is beschreven, is er onder slachtoffers van zedenmisdrijven een grote behoefte aan informatie en uitleg over de route die zij moeten/kunnen bewandelen. Volgens zorgcoördinatoren is dit een belangrijke reden waarom slachtoffers bij wie het zedenmisdrijf kort geleden heeft plaatsgevonden, hulp zoeken bij het CSG. Zij zijn op zoek naar advies en bevestiging: *'Heb ik het goed gedaan, of kan ik nog meer ondernemen?'*. Ook de frontoffice van CSG Amsterdam-Amstelland geeft aan veel vragen te krijgen over de route naar hulpverlening. Daarnaast ervaren zorgcoördinatoren dat slachtoffers contact zoeken met het CSG omdat zij gehoord willen worden.

De frontoffice dienst van CSG Amsterdam-Amstelland staat ook slachtoffers te woord waarbij het zedenmisdrijf langer geleden heeft plaatsgevonden. Zij spreken slachtoffers die door een gebeurtenis of ervaring in hun dagelijks leven (bijvoorbeeld een televisiefragment) last krijgen van een incident dat al langer geleden, soms zelfs enkele jaren geleden, heeft plaatsgevonden. De ernst van de klachten en de impact van de klachten in het dagelijks leven spelen een belangrijke rol in de keuze om wel of geen contact te zoeken met hulpverlening. Indien slachtoffers heel veel last ervaren van het zedendelict, is dit een reden voor hen om psychische hulpverlening te zoeken. De ernst en impact van klachten verschillen per casus, afhankelijk van de context van het delict, de levenslijn van het slachtoffer en aanwezige steunbronnen, vertelt een psychotraumatheapeut: *'Je moet het altijd zien in de context van het geheel. Wat was de mentale conditie van de cliënt voordat dit gebeurde? Is er al eerder misbruik geweest in het verleden? Dat zijn allemaal factoren die in combinatie met de gebeurtenis de aard van de klachten bepalen.'*

Een hoge mate van klachten betekent niet per definitie dat slachtoffers hulp zoeken. Schaamte kan een belemmering vormen om hulp te zoeken. Soms

² Eind 2015 zijn tussen OM en politie afspraken gemaakt over doorlooptijden in zedenzaken. Hierbij is de afspraak dat in 80 procent van de zaken de doorlooptijd van melding bij de politie tot aan de rechtszitting 13 maanden betreft. In verband met tekort aan zittingsruimte wordt deze doorlooptijd niet behaald.

willen zij het eerst nog even aankijken of kunnen zij een behandeling voor hun gevoel nog niet aan: *‘Wat je ziet is dat slachtoffers hulp vermijden, die willen er niet aan denken. De klachten zijn wel ernstig, maar zij negeren de klachten. Zij willen niet naar hulpverlening want dan moet je eraan denken, erover praten en de gebeurtenissen weer onder ogen zien.’* aldus de psychotraumatheapeut.

Daarnaast is er een duidelijk onderscheid tussen verschillende vormen van hulpverlening: lichtere vormen zoals casemanagement, begeleiding of coaching; en zwaardere vormen zoals psychotraumabehandeling. Volgens een geïnterviewde psychotraumatheapeut hebben veel slachtoffers van zedenmisdrijven in ieder geval behoefte aan de lichtere vormen (troost en voorlichting en advies over welke stappen ze moeten zetten), maar niet alle slachtoffers van zedenmisdrijven hebben psychische hulpverlening nodig.

Tot slot is het in het algemeen – volgens professionals – voor slachtoffers van zedenmisdrijven lastiger om hulp te zoeken indien de dader de intieme partner is, omdat zij de confrontatie niet willen aangaan.

Wordt de hulpverlening daadwerkelijk opgestart?

Bij alle geïnterviewde vormen van hulpverlening komt het voor dat slachtoffers zich wel aanmelden voor hulp, maar vervolgens niet meer thuisgeven. Men heeft geen inzicht in de redenen hierachter, omdat zij deze slachtoffers immers niet meer spreken, maar vermoedt dat angst een rol speelt. Het is daarom belangrijk dat hulpverleners actief contact zoeken met slachtoffers. Een geïnterviewde psychotraumatheapeut vertelt dat zij via verschillende kanalen (mail, telefoon, sms en WhatsApp) contact legt met slachtoffers, waarin zij erkent dat het moeilijk is, uitlegt dat die gevoelens erbij horen en dat ze heel welkom zijn voor hulpverlening: *‘En soms moet je accepteren dat ze het echt nog niet willen. Dan geven wij slachtoffers wel mee dat het ook kan zijn dat ze pas na langere tijd ervaren dat ze toch klachten hebben, ondanks dat ze zo hun best doen om hun leven op te pakken. Dan zijn ze alsnog welkom bij ons.’*

Verbetermogelijkheden in het psychosociaal hulpverleningsproces

Slachtoffers waarbij het zedenmisdrijf langer dan acht dagen geleden heeft plaatsgevonden, komen bij CSG Amsterdam-Amstelland en CSG Twente-Achterhoek niet in aanmerking voor zorgcoördinatie van een CSG. Zodoende komen zij niet in aanmerking voor spoedplekken in de hulpverlening en moeten zij naar hun huisarts voor een reguliere verwijzing. Dit kan slachtoffers demotiveren: *‘Het is heel goed dat ze bellen, dat ze die stap hebben genomen, dan moeten wij ze weer terugverwijzen naar hun eigen huisarts.’* Ook een geïnterviewde psychotherapeut benadrukt dat slachtoffers waarbij het zedenmisdrijf langer dan acht dagen geleden heeft plaatsgevonden tussen wal en schip kunnen vallen: *‘Veel cliënten gaan kort na het zedenmisdrijf (onbewust) in vermijding of soms treedt zelfs dissociatie op. Dan kan het zo zijn dat pas na een aantal weken dat gevoel meer naar boven komt en ze pas na een aantal weken hulp zouden willen en contact met het CSG. Dat is dan een*

probleem, want voor die cliënten is het niet meer acuut. Die moeten via de gewone weg naar hulpverlening en op de wachtlijst. Dat is echt een knelpunt. Momenteel worden reeds stappen ondernomen om dit knelpunt aan te pakken. Zo wordt er door CSG Amsterdam-Amstelland een pilot gestart waarin deze groep slachtoffers een hulpaanbod krijgt tijdens de periode dat zij op de wachtlijst staan.

Een tweede aandachtspunt is dat slachtoffers van zedenmisdrijven vaak al in contact zijn met hulpverlening. Om goed geholpen te kunnen worden, is het belangrijk dat er afstemming is tussen de verschillende (reeds) betrokken hulpverleners. De frontoffice van CSG Amsterdam-Amstelland ervaart dat het betrokken organisaties soms ontbreekt aan kennis/expertise van de route: *'Het is ingewikkelde materie, het is een heel traject. Het is voor het slachtoffer verwarrend, maar ook voor hulpverleners.'* Het CSG kan organisaties hierin adviseren. Om slachtoffers goed te kunnen doorverwijzen naar passende vervolghulp, is een goede sociale kaart van de zorgstructuur in de regio heel belangrijk voor een CSG. In de Achterhoek is de sociale kaart nog niet goed in beeld gebracht, omdat het CSG daar nog niet zo lang bestaat. Indien slachtoffers worden doorverwezen naar vervolghulp, is het van belang dat zij goed worden ingelicht over wat zij van die hulp kunnen verwachten. Om uitval te voorkomen moet vooraf een inschatting worden gemaakt of de vervolghulp passend is bij de aanwezige klachten, aldus een geïnterviewde psychotrauma-therapeut: *'Bij sommige slachtoffers van zedenmisdrijven is er sprake van complexe, meervoudige problematiek, waardoor traumabehandeling niet voldoende is. Voor dit soort cliënten zou er een beoordeling moeten komen van de problematiek en welke behandeling geïndiceerd is.'*

5.5.2 Contact met juridische hulpverlening

Redenen om juridische hulpverlening te zoeken zijn helder: slachtoffers van zedenmisdrijven kloppen aan bij een slachtofferadvocaat voor advies over wat voor stappen ze kunnen ondernemen en/of wat ze te wachten staat in het strafrechtelijke traject. SHN Nederland biedt slachtoffers van zedenmisdrijven zowel psychosociale hulp als juridische ondersteuning. Zij ervaren dat slachtoffers vaak alleen psychosociale hulp vragen, omdat ze het hele strafproces te belastend vinden. Op het moment dat de juridische dienstverlening van SHN eindigt, kunnen zij slachtoffers adviseren hulp te zoeken. Zij verwijzen slachtoffers dan naar hun huisarts, om een verwijzing voor tweedelijnszorg te kunnen krijgen. SHN hoort niet terug of slachtoffers dit advies opvolgen.

Het komt (in de meeste regio's) nog niet vaak voor dat slachtoffers van zedenmisdrijven juridische ondersteuning krijgen. Advies en begeleiding van een advocaat is niet alleen nuttig tijdens het strafproces. Uit de pilot van CSG Amsterdam-Amstelland blijkt dat het voor slachtoffers ook waardevol kan zijn om te worden bijgestaan in de afweging al dan niet aangifte te doen: *'Iemand die met het slachtoffer kan meedenken, vanuit de kennis over hoe het allemaal gaat.'* Via de Raad voor Rechtsbijstand is er gratis rechtsbijstand voor slacht-

offers van zeden- en ernstige geweldsmisdrijven, maar deze start pas na de aangifte. Het zou volgens een geïnterviewde advocaat goed zijn als slachtoffers al bij de afweging om wel of geen aangifte te doen gebruik kunnen maken van deze rechtsbijstand.

5.6 Samenvatting

Verschillende hulpverleners, zedenrechercheurs, een slachtofferadvocaat en enkele officieren van justitie zijn bevraagd over wat in hun visie overwegingen van slachtoffers van zedendelicten zijn om wel of geen contact met politie en/of hulpverlening te zoeken. De bevindingen worden hieronder samengevat.

Redenen om wel/geen contact te zoeken met psychische hulpverlening:

- Bij veel slachtoffers is een grote behoefte aan informatie en uitleg van een instantie als het CSG over de mogelijkheden die er zijn om hulpverlening te krijgen. Slachtoffers zoeken ook contact met het CSG omdat zij gehoord willen worden.
- Indien slachtoffers veel last ervaren van het zedendelict, is dit een reden voor hen om psychische hulpverlening te zoeken. Het is voor slachtoffers lastiger om hulp te zoeken indien de dader hun intieme partner is.
- Een hoge mate van klachten betekent niet per definitie dat slachtoffers (snel) hulp zoeken. Schaamte kan een belemmering vormen om hulp te zoeken. Soms willen slachtoffers het eerst een tijdje aankijken of kunnen zij een behandeling voor hun gevoel (nog) niet aan.

Aandachtspunten bij de inzet van psychische hulpverlening:

- Sommige slachtoffers trekken zich na het eerste contact terug, vermoedelijk vanwege angst. Het is in dit kader belangrijk dat hulpverleners actief contact zoeken met slachtoffers die zich hebben aangemeld, waarin zij erkennen dat het moeilijk is.
- Voor slachtoffers waarbij het zedenmisdrijf langer dan acht dagen geleden heeft plaatsgevonden kan de route naar tweedelijnszorg worden verbeterd. Deze slachtoffers komen (nog) niet in aanmerking voor zorgcoördinatie van het CSG, maar kunnen alleen met een verwijzing van hun huisarts naar hulpverlening (met wachtlijst) worden doorverwezen.
- Slachtoffers van zedenmisdrijven ontvangen vaak al hulpverlening. Om goed geholpen te kunnen worden is het belangrijk dat er afstemming is tussen de verschillende betrokken hulpverleners.

Reden om contact te zoeken met juridische hulpverlening:

- Om advies te krijgen over wat voor stappen ze kunnen ondernemen en wat ze te wachten staat in het strafrechtelijke traject. Deze ondersteuning is niet alleen nuttig tijdens het strafrechtelijke proces, het is voor slachtoffers ook waardevol om te worden bijgestaan in de afweging al dan niet aangifte te doen.

Redenen om contact met de politie te zoeken:

- Vergelding vormt een belangrijke reden, met name bij onbekende daders.
- Voorkomen dat de dader nog meer slachtoffers maakt en om schade te verhalen op de dader. Indien de dader een bekende is (uit de relationele- of familiesfeer) doen slachtoffers aangifte om het seksueel geweld te stoppen.
- Advies vanuit de persoonlijke omgeving of professionals draagt bij aan de beslissing om aangifte te doen.

Redenen om geen contact met de politie te zoeken:

- Onduidelijkheid over het verloop en de impact van het strafrechtelijke proces schrikt slachtoffers af om contact te zoeken met de politie.
- Indien slachtoffers de stap naar de politie wel zetten, volgt eerst een informatief gesprek met de zedenpolitie waarin slachtoffers worden geïnformeerd over wat hen te wachten staat. De inhoud van het informatief gesprek kan tot andere inzichten leiden, waardoor slachtoffers beslissen om geen aangifte te doen. Hierin wordt hen namelijk uitgelegd dat het strafrechtelijke proces (van aangifte tot en met de zitting) vaak een grote belasting vormt voor slachtoffers van zedenmisdriven (en hun omgeving), terwijl er geen garantie is dat het tot een vervolging zal leiden.
- De inschatting van de haalbaarheid van de zaak (of bewijs is rond te krijgen) is een belangrijke factor in de beslissing van slachtoffers om toch geen aangifte te doen.
- Sommige slachtoffers vinden de belasting van het strafrechtelijke proces niet in verhouding staan met de relatief lage straffen.
- Persoonlijke gevoelens van slachtoffers zoals angst, schaamte en schuld vormen een belemmering om aangifte te doen. Angst en schuldgevoelens spelen een extra grote rol als de dader een bekende is.

Aandachtspunten met betrekking tot het aangifte- en strafrechtelijke proces:

- Sommige slachtoffers hebben het idee dat de politie ze afhoudt van aangifte. De geïnterviewde zedenpolitie ervaart zelf ook dit imago te hebben, vanwege de inhoud van het informatief gesprek.
- De politie heeft de taak om de feiten te onderzoeken, terwijl slachtoffers behoefte hebben aan erkenning. Slachtoffers kunnen het gevoel hebben dat ze niet geloofd worden door de politie.
- Na de aangifte duurt het erg lang voordat er iets gebeurt. Slachtoffers hebben sterk de behoefte om (door een vaste contactpersoon) op de hoogte te worden gehouden gedurende het onderzoek van politie en OM, ook als er voor een langere tijd geen nieuwe ontwikkelingen zijn.
- Indien hun aangifte geen zaak wordt, is het voor slachtoffers belangrijk dat de argumenten in een persoonlijk gesprek op een rij worden gezet en de politie teleurstelling over de beslissing bij slachtoffers erkent.
- Het zou voor veel slachtoffers helpen als de doorlooptijd (van moment van aangifte tot aan zitting) wordt verkort.

6 CONCLUSIE

6.1 Inleiding

Met dit verkennende onderzoek werd beoogd om meer vat te krijgen op factoren die een rol spelen bij de keuze van slachtoffers van zedenmisdrijven om wel of geen melding en/of aangifte te doen van het zedenmisdrijf en/of hulp te zoeken. Het onderzoek richtte zich op volwassen (18+) slachtoffers van zedenmisdrijven. In het onderzoek is gebruik gemaakt van drie bronnen (zie kader). In dit slothoofdstuk worden de verschillende perspectieven samengebracht ter beantwoording van de onderzoeksvragen.

Bronnen in het onderzoek

Naast het uitvoeren van een beknopte **literatuurstudie** zijn geanonimiseerde **registraties** van de Nationale Politie en Stichting Blauwe Maan geanalyseerd. De registraties bevatten (deels) informatie over geslacht en leeftijd ten tijde van het delict, het type zedendelict, het wel/niet doen van aangifte en gegevens over de relatie met de pleger. Verder hebben in totaal dertig **slachtoffers** van zedenmisdrijven meegewerkt aan een telefonisch **interview**, allen vrouwen. De meeste respondenten zijn van Nederlandse afkomst, middelbaar of hoger opgeleid en op jongvolwassen leeftijd slachtoffer geworden van een zedenmisdrijf. Twee derde is meerdere malen slachtoffer geworden van een zedendelict, bij ruim één derde betrof het langdurig misbruik. Verkrachting is het meest voorkomende delict bij de respondenten. In vier gevallen was de dader een onbekende van het slachtoffer. Voor de meeste respondenten is het besproken (en meest recente) delict vijf jaar of langer geleden. Tot slot is via **interviews** input verkregen van vijftien **professionals** werkzaam in de (eerste- of tweedelijns) psychosociale hulpverlening, juridische hulpverlening, bij de zedenpolitie en het OM.

Paragraaf 6.2 gaat in op de factoren die samenhangen met de keuze van het slachtoffer om wel of geen contact met politie of hulpverlening op te nemen (onderzoeksvraag 1). Paragraaf 6.3 geeft antwoord op de vraag welke behoeften slachtoffers hebben na het meemaken van een zedenmisdrijf en op welke momenten zij contact zoeken met instanties (onderzoeksvraag 2). In paragraaf 6.4 komt aan bod welke persoonlijke overwegingen mogelijk een rol spelen bij het al dan niet zoeken van contact met instanties (onderzoeksvraag 3). Paragraaf 6.5 geeft tot slot inzicht in de ervaringen van zedenslachtoffers met het proces bij de politie (onderzoeksvraag 4).

6.2 Welke factoren bepalen of het slachtoffer contact opneemt met politie en/of hulpverleners?

Factoren in relatie tot aangifte

Uit de literatuurstudie blijkt dat kenmerken van het delict een belangrijke rol spelen in de overweging van slachtoffers om wel of geen aangifte te doen. Slachtoffers van verkrachting doen verhoudingsgewijs vaker aangifte dan slachtoffers van andere typen zedenmisdrijven, net als slachtoffers die met een dader te maken hebben die zij niet kennen, slachtoffers die blijvend letsel/verwondingen aan het misdrijf overhouden, en slachtoffers bij wie sprake was van (dreiging van) wapengebruik tijdens het delict en slachtoffers die hevige angsten hebben ervaren tijdens het delict. Slachtoffers die tijdens het delict onder invloed waren van alcohol en/of drugs doen verhoudingsgewijs juist minder vaak aangifte, net als slachtoffers bij wie de dader een intieme partner is. Dit laatste wordt ook bevestigd door de interviews met professionals.

Tevens zijn persoonlijke kenmerken van het slachtoffer aan de orde bij de keuze om wel of geen aangifte te doen. Allereerst spelen leeftijd en geslacht volgens de literatuur een rol: oudere slachtoffers (boven de 45 jaar) en vrouwelijke slachtoffers doen vaker aangifte dan jongere slachtoffers en mannelijke slachtoffers. De invloed van zowel leeftijd als geslacht op de aangiftebereidheid kon echter niet worden getoetst in dit onderzoek. Met de interviews zijn immers uitsluitend vrouwelijke slachtoffers bereikt, die bijna allemaal op jongvolwassen leeftijd slachtoffer zijn geworden van een zeden-delict. Gelet op de registraties van de Nationale Politie zien we dat de grote meerderheid (92,7%) van de volwassen geregistreerde zedenslachtoffers vrouw is en dat bijna zestig procent tussen de 18 en 30 jaar oud is. De Haas et al. (2012) vonden in hun onderzoek naar de prevalentie van seksueel geweld in Nederland dat 21 procent van de mannen en 56 procent van de vrouwen tussen 15 en 70 jaar ten minste één vorm van seksueel geweld heeft meegemaakt. Het is echter de vraag hoe dicht deze prevalentiecijfers de werkelijkheid benaderen.

Verder laat de literatuurstudie zien dat slachtoffers in stedelijk gebied en slachtoffers die bang zijn voor besmetting met een soa vaker aangifte doen dan hun tegenpolen. De overige gebruikte bronnen in dit onderzoek bieden hierover geen informatie.

Factoren in relatie tot hulpverlening

Sommige van bovengenoemde kenmerken houden ook verband met het besluit om wel of geen contact te zoeken met hulpverlening. Zo laat de literatuurstudie zien dat wanneer het slachtoffer fysiek gewond is geraakt, hevige angst heeft ervaren tijdens het delict of als er een wapen in het spel was, de kans groter is dat het slachtoffer hulp zoekt. Wanneer de dader een onbekende is, zijn slachtoffers ook vaker geneigd contact te zoeken met hulpverlening. Volgens de geïnterviewde professionals is het inderdaad

moeilijker voor slachtoffers om hulpverlening te zoeken wanneer de dader een intieme partner is.

Ook persoonlijke kenmerken van het slachtoffer hangen samen met de keuze om wel of geen contact te zoeken met hulpverlening. Uit de literatuur blijkt dat vrouwen vaker geneigd zijn hulp te zoeken dan mannen. Ook slachtoffers die kinderen hebben en slachtoffers die posttraumatische stress klachten ervaren zoeken volgens de literatuur vaker formele hulp dan andere slachtoffers. Dit beeld zien we tevens naar voren op in de interviews met slachtoffers. Daarnaast blijkt uit de literatuur dat angst van slachtoffers voor besmetting met een soa een factor is die samenhangt met het zoeken van (medische) hulp. Dit wordt bevestigd door de geïnterviewde professionals, die stellen dat slachtoffers behoefte hebben aan medisch onderzoek om besmetting met een soa uit te sluiten.

Tot slot is etniciteit volgens de literatuur van invloed op het hulpzoekgedrag: redenen om geen hulp te zoeken verschillen tussen slachtoffers uit etnische minderheids- en meerderheidsgroepen, onder andere vanwege cultuur-gebonden belemmeringen in het zoeken van hulp (Okur et al., 2016; Gouweloos et al., 2011). Daarnaast suggereren enkele studies dat slachtoffers uit etnische minderheidsgroepen minder vaak hulp zoeken na seksueel geweld dan slachtoffers uit etnische meerderheidsgroepen. In een andere studie werd deze bevinding niet bevestigd. De overige gebruikte bronnen in dit onderzoek zijn niet toereikend om deze bevindingen te toetsen.

Onderscheid tussen groepen slachtoffers

In het onderzoek is geprobeerd verschillende groepen slachtoffers die wel/ geen contact zoeken met hulpverlening en politie op grond van hun kenmerken te onderscheiden. Echter, noch de interviews met slachtoffers noch de registraties leverden voldoende mogelijkheden op om de verschillende groepen slachtoffers (statistisch) met elkaar te vergelijken.

6.3 Welke behoeften hebben slachtoffers na een zedenmisdrijf en welke contacten hebben zij op welk moment?

Behoeften slachtoffers direct na het zedenmisdrijf

Behoeften van slachtoffers zijn uitgevraagd in de interviews met slachtoffers. Hieruit blijkt dat slachtoffers verschillende behoeften hebben direct na het delict: sommigen willen alleen zijn, anderen willen juist mensen om zich heen hebben. Een aantal slachtoffers heeft behoefte aan veiligheid en rust. De meeste slachtoffers willen graag hun verhaal kwijt en hebben er behoefte aan geloofd te worden. Deze aspecten zien we terugkomen in de interviews met professionals. Zij merken dat veel slachtoffers behoefte hebben aan veiligheid en erkenning. Onder erkenning wordt verstaan dat slachtoffers het gevoel hebben dat hun verhaal serieus genomen wordt. Naast de behoefte aan

veiligheid en erkenning hebben slachtoffers ook behoefte aan praktischer zaken, zo blijkt uit de gesprekken met professionals. Voorbeelden hiervan zijn dat slachtoffers na het delict behoefte hebben aan een douche en schone kleding en dat ze graag wegwijzen worden gemaakt in de bestaande routes naar hulpverlening.

Contact opnemen met de politie

De meeste geïnterviewde slachtoffers zijn zelfstandig naar de politie gegaan en een kleiner deel met de hulp van anderen (zoals hulpverleners of familieleden). Het moment waarop respondenten contact hebben opgenomen met de politie is zeer verschillend: een aantal slachtoffers deed dat binnen een week, sommigen binnen een maand, anderen een aantal maanden na de gebeurtenis(sen) en weer anderen (meer dan) een jaar na het delict. De reden dat respondenten op het gekozen moment contact hebben gezocht met de politie is dat zij door steun, advies, of aandringen van anderen (toch) in staat waren om contact te zoeken met de politie. Andere redenen die slachtoffers noemen, zijn behoefte aan hulp, het krijgen van het besef dat de dader nog meer slachtoffers zou kunnen maken en behoefte hebben aan het afsluiten van de gebeurtenis.

Contact opnemen met hulpverlening

Uit interviews met professionals blijkt dat slachtoffers, hun familieleden en andere professionals vaak contact zoeken met het CSG met vragen over de mogelijkheden voor het verkrijgen van verdere hulp. De meeste geïnterviewde slachtoffers hebben gebruikgemaakt van een combinatie van verschillende vormen van hulpverlening, waarbij de combinatie van medische en psychische hulp het meeste voorkomt. Soms hebben slachtoffers uitsluitend gebruikgemaakt van psychische of medische hulpverlening.

Het moment waarop slachtoffers besloten om hulpverlening in te schakelen varieert sterk. De meeste geïnterviewde slachtoffers zochten langer dan een jaar na het delict contact met hulpverlening. Sommige slachtoffers zochten binnen een week contact met hulpverlening en anderen deden dat binnen een maand of enkele maanden na het delict. Gelet op de registraties van Blauwe Maan zien we dat de meerderheid van de geregistreerde cliënten langer dan vijf jaar na het misbruik contact opnam met de instantie. Hierbij is niet duidelijk in hoeverre slachtoffers al gebruikmaakten van andere hulpverlening.

De voornaamste reden waarom de geïnterviewde slachtoffers op het gekozen moment contact hebben gezocht met hulpverlening is dat ze op dat moment sterk behoefte hadden aan hulp; het besef dat er iets moest gebeuren om verder te kunnen met hun leven speelt met name voor slachtoffers bij wie het delict enige tijd geleden heeft plaatsgevonden. Advies krijgen om hulp te zoeken heeft ook invloed op de keuze van slachtoffers om op het gekozen moment hulp in te schakelen.

6.4 Welke overwegingen maken slachtoffers ten aanzien van contact zoeken met politie en/of hulpverlening?

Overwegingen contact met politie/aangifte doen

In de interviews met slachtoffers is gevraagd naar overwegingen om contact te zoeken met de politie. De informatiebehoefte over het doen van aangifte is een eerste overweging om naar de politie te stappen, al dan niet op aanraden van anderen. Daarbij speelt de hoop dat de politie kan helpen de gebeurtenis(sen) te stoppen een rol.

Over het daadwerkelijk doen van aangifte blijkt uit de interviews met slachtoffers dat de behoefte aan vergelding een belangrijke reden kan zijn.

Geïnterviewde professionals stellen dat dit met name een belangrijke reden vormt voor slachtoffers van een vreemde/onbekende dader. Blijkens de literatuur kan empathie voor de bekende dader slachtoffers¹ juist doen besluiten om geen aangifte te doen, om de negatieve gevolgen voor de dader te voorkomen (Goudriaan, Nieuwbeerta & Wittebrood, 2005). Daarnaast speelt volgens de geïnterviewde slachtoffers mee dat zij graag willen voorkomen dat de dader nog meer slachtoffers maakt. De gesprekken met professionals laten verder zien dat een reden voor aangifte kan zijn om schade te verhalen op de dader. Indien de dader uit de relationele- of familiesfeer komt, is de voor-naamste reden voor het doen van aangifte het stoppen van het (langdurig) seksueel geweld.

Uit de literatuurstudie is verder gebleken dat externe factoren van invloed kunnen zijn op de overweging om aangifte te doen. Slachtoffers die worden aangemoedigd door hun omgeving zijn vaker geneigd om aangifte te doen. De interviews met slachtoffers en professionals wijzen ook in de richting dat advies van de persoonlijke omgeving en professionals van invloed is op de aangiftebereidheid.

Overwegingen geen contact met politie/aangifte doen

Slachtoffers kunnen verschillende redenen hebben om geen contact met de politie op te nemen. De verwachting dat de dader zal ontkennen kan slachtoffers ervan weerhouden om contact op te nemen met de politie, zo blijkt uit de interviews met slachtoffers. Deze bevinding wordt ondersteund door het onderzoek van Haket (2007). De interviews met slachtoffers en ook met professionals laten zien dat de inschatting van de haalbaarheid van de zaak (of er voldoende bewijs is) een belangrijke factor is in het besluit van slachtoffers om geen aangifte te doen. Resultaten van Ceelen et al. (2016), Wolitzky-Taylor et al. (2011) en Fisher et al. (2003) bevestigen dat gebrek aan bewijs of getuigen van het incident redenen zijn voor slachtoffers om geen aangifte te doen. Daarmee samenhangend stellen professionals dat het strafproces (van aangifte tot en met een eventuele zitting en uitspraak) vaak een grote belasting vormt voor slachtoffers, terwijl er geen garantie is dat het tot een vervolging en straf zal leiden. Ook wanneer de aangifte wel tot

¹ Van delicten in het algemeen.

vervolgung leidt, vinden sommige slachtoffers de belasting van het strafproces alsnog te hoog. Hier speelt het probleem dat de belasting van het strafproces niet altijd in verhouding staat tot de (volgens slachtoffers) relatief lage straffen, zo blijkt uit de interviews met professionals en slachtoffers.

Een andere reden waarom slachtoffers niet overgaan tot het doen van aangifte is dat de inhoud van het informatief gesprek tot andere inzichten leidt waardoor men beslist geen aangifte te doen. De geïnterviewde professionals krijgen soms de indruk dat de inhoud van het gesprek (onder meer over de mogelijke impact van het strafrechtelijke proces) slachtoffers dusdanig afschrikt dat ze uiteindelijk besluiten om geen aangifte te doen. Zo kunnen slachtoffers volgens de geïnterviewde zedenrechercheurs door dit gesprek het idee krijgen dat de politie hen afhoudt van het doen van aangifte.

Verder kunnen persoonlijke gevoelens van slachtoffers zoals angst (voor de reactie vanuit de omgeving, om niet geloofd te worden en voor wraak van de dader) en schaamte- en schuldgevoel belemmeringen vormen om aangifte te doen. Ook een gebrek aan vertrouwen in de politie en/of onvoldoende kennis hebben over de te doorlopen procedure vormen een mogelijke belemmering. Deze bevindingen wordt ondersteund door de interviews met slachtoffers, professionals en door bevindingen uit onder meer onderzoek van Wolitzky-Taylor et al. (2011), Allen (2007) en Felson en Paré (2005).

Overwegingen wel/geen contact met hulpverlening

Wanneer slachtoffers aankloppen bij het CSG, hebben zij met name behoefte aan het vertellen van hun verhaal en aan informatie over de mogelijkheden voor het verkrijgen van verdere hulp, blijkt uit de interviews met professionals. Eén van de belangrijkste redenen voor slachtoffers om contact te zoeken met (psychische) hulpverlening is dat slachtoffers op een bepaald moment te veel last ervaren van het zedendelict. Gelet op de bevindingen uit de interviews met slachtoffers en enkele registratiegegevens lijkt het er dan ook op dat slachtoffers vaak pas na verloop van (veel) tijd besluiten hulp te zoeken.

Zowel de literatuur als interviews met professionals duiden erop dat gevoelens als schaamte of angst (voor wraak van de dader of om niet geloofd te worden/zelf de schuld te krijgen) en emotionele belasting om de gebeurtenis(sen) onder ogen te zien een belangrijke rol spelen in de overweging om al dan niet naar hulpverlening te zoeken. Volgens de geïnterviewde professionals is het voor slachtoffers ook lastiger om hulp te zoeken indien de dader hun intieme partner is. Resultaten van Koss et al. (1988) en Ullman en Filipas (2001) bevestigen dit. Advies vanuit de omgeving kan eraan bijdragen dat slachtoffers besluiten om contact te zoeken met hulp, zo blijkt uit de gesprekken met slachtoffers. De reden dat slachtoffers op zoek gaan naar juridische hulp is gelegen in het feit dat ze advies willen over wat voor stappen ze kunnen ondernemen en/of willen weten wat ze (mogelijk) te wachten staat in het strafrechtelijke traject, zo blijkt uit interviews met slachtoffers en professionals.

Volgens de literatuur kunnen ook externe factoren bijdragen aan de keuze van slachtoffers om wel of geen contact te zoeken met hulpverlening. Een voorbeeld hiervan is dat het stereotype beeld van verkrachting (dader is een vreemde, gebruikte geweld/wapen en slachtoffer heeft fysieke verwondingen) ertoe kan leiden dat slachtoffers de opvatting hebben dat het incident niet ernstig genoeg was om in aanmerking te komen voor hulp als het niet aan deze kenmerken voldoet (Patterson et al., 2009). Daarnaast kan gebrek aan vertrouwen in hulpverlening ervoor zorgen dat slachtoffers geen contact opnemen (Patterson et al., 2009). De interviews met slachtoffers bieden geen inzicht in deze externe factoren, omdat op twee na alle geïnterviewde slachtoffers hulp hebben gezocht. De twee slachtoffers die geen hulpverlening hebben gezocht, vonden dit niet nodig. Een van hen had genoeg steun aan haar omgeving; de ander dacht dat ze de gebeurtenis voldoende verwerkt had.

6.5 Hoe ervaren slachtoffers het contact met de politie?

Ervaringen met betrekking tot het contact met de politie zijn uitgevraagd in de interviews met slachtoffers. De waardering van de geïnterviewde respondenten over het contact met politie is verdeeld. Diegenen die een positieve ervaring met de politie hebben, waarderen vooral de getoonde empathie en het contact van mens tot mens en voelen zich daardoor serieus genomen en gehoord. De slachtoffers die het contact als negatief hebben ervaren, zeggen juist dat zij het gevoel hebben niet geloofd te worden door de politie en dat ze zich niet serieus genomen voelen. Deze slachtoffers ervaren de houding van de politie als ongeïnteresseerd of als veroordelend.

In de interviews met zedenrechercheurs en andere professionals is tevens over dit onderwerp gesproken. Opvallend is dat deze gesprekken laten zien dat de politie zich bewust is van de mogelijkheid dat slachtoffers zich niet altijd geloofd voelen of serieus genomen voelen. Een verklaring die hiervoor wordt gegeven door een psychotraumatherapeut is dat er een spanningsveld bestaat tussen het werk of perspectief van de zedenpolitie en het perspectief van slachtoffers van zedendelicten. De politie heeft de taak om de feiten in de zaak te onderzoeken met het oog op de bewijsbaarheid van de zaak. De politie heeft hiervoor een feitelijke en gedetailleerde beschrijving van de gebeurtenis(sen) nodig. Voor slachtoffers van zedendelicten is het om te beginnen al een moeilijke stap om aangifte (of melding) te doen bij de politie. Als zij dan besluiten hun verhaal te doen, hebben zij vaak (ook) behoefte aan erkenning door de gesprekspartner (de zedenrechercheur). Daarnaast zijn details van de gebeurtenis of de volgorde waarin dingen gebeurden die voor de politie van groot belang zijn soms lastig te reconstrueren of herinneren voor een slachtoffer. Door het botsen van de verschillende perspectieven van slachtoffers en zedenrechercheurs ontstaat er een spanningsveld wat gemakkelijk kan leiden tot een negatieve ervaring voor het slachtoffer. Immers,

door de informatie die de zedenrechercheur nodig heeft en herhaaldelijk uitvraagt, kunnen slachtoffers het gevoel krijgen dat ze niet geloofd worden.

Geïnterviewde slachtoffers vinden het goed dat hun een informatief gesprek wordt aangeboden. Tegelijkertijd ervaren zij dit gesprek als zwaar vanwege het tot in detail vertellen van de gebeurtenis(sen). Daarnaast is genoemd dat het moeilijk kan zijn om als slachtoffer van een (recent) zedendelict de informatie tijdens het gesprek door te laten dringen. Na het informatieve gesprek krijgt het slachtoffer de mogelijkheid na te denken over het wel of niet doen van de aangifte en de gevolgen daarvan (de zogeheten bedenktijd). Hoewel enkele geïnterviewde slachtoffers dit positief vinden (omdat de keuze voor aangifte niet overhaast gemaakt moet worden), laten meer respondenten zich hier negatief over uit. Zij hebben de indruk dat slachtoffers die open staan voor aangifte vaak geneigd zullen zijn zich te bedenken en uiteindelijk geen aangifte doen. Voor één slachtoffer in ons onderzoek geldt inderdaad dat ze naar eigen zeggen zonder bedenktijd waarschijnlijk wel aangifte had gedaan, terwijl ze dat nu met de bedenktijd uiteindelijk niet heeft gedaan. Een andere respondent stelt dat door de bedenktijd kostbare tijd verloren kan gaan om de dader op te sporen. Als kanttekening bij deze bevindingen dient te worden vermeld dat de mogelijkheid om de aangifte op te nemen zodra het slachtoffer deze keuze heeft gemaakt sinds 1 januari 2016 is opgenomen in de Politie-instructie Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme.

Uit gesprekken met slachtoffers en professionals (advocaat en officieren van justitie) komt naar voren dat het na de aangifte erg lang kan duren voordat er iets in de zaak gebeurt. Ook zijn er weinig (periodieke) contactmomenten met het slachtoffer om ontwikkelingen in de zaak terug te koppelen. Dit terwijl slachtoffers sterk de behoefte hebben om (door een vast contactpersoon) op de hoogte te worden gehouden gedurende het onderzoek van politie (en tevens het OM), ook als er voor een langere tijd geen nieuwe ontwikkelingen zijn.

Tot slot is ook de waardering over het resultaat van het politiecontact aan bod gekomen in de interviews met slachtoffers. Dit levert het (niet verrassende) beeld op dat slachtoffers die vinden dat er geen resultaat is geboekt (te weinig bewijslast voor een strafrechtelijk traject) niet tevreden zijn met het resultaat van het politiecontact. Slachtoffers die zeggen dat de dader is opgepakt en passend werd gestraft, zijn tevreden over het resultaat van het politiecontact. Sommige slachtoffers die van mening zijn dat de straf te laag is, zijn niet tevreden over het resultaat. Verder zeggen sommige slachtoffers dat het besluit naar de politie te gaan tot een positiever zelfbeeld heeft geleid; zij zijn trots dat ze voor zichzelf zijn opgekomen.

6.6 Slotbeschouwing

Voor een juiste interpretatie van de bevindingen is het van belang om de beperkingen van het onderzoek in acht te nemen. De twee belangrijkste bronnen voor het onderzoek, interviews met zedenslachtoffers en registraties van instanties, leverden in de praktijk minder op dan van tevoren beoogd. Zo werden beduidend minder slachtoffers bereikt dan voorgenomen (30 in plaats van 60). De slachtoffers die we interviewden waren bovendien allemaal vrouw, relatief jong en hoog opgeleid en van Nederlandse afkomst. De zedenmisdriven waarover de respondenten rapporteerden vonden over het algemeen langere tijd geleden plaats. Hoewel onbekend is wanneer respondenten contact met politie opnamen naar aanleiding van het zedenmisdrijf, is dit vermoedelijk niet recentelijk geweest. Juist in de afgelopen twee jaar hebben zich verschillende ontwikkelingen voorgedaan in de werkprocessen van de zedenpolitie, óók op de terreinen waarop geïnterviewde slachtoffers (en professionals) verbeterpunten hebben aangedragen (bijvoorbeeld met betrekking tot de bedenktijd en de doorlooptijden van politie en OM). De beoogde slachtofferregistraties van instanties bleken in beperkte mate beschikbaar of van onvoldoende kwaliteit voor de doeleinden van dit onderzoek. De geraadpleegd registratie van de Nationale Politie maakte het (tegen de verwachting in) niet mogelijk om onderscheid te maken tussen slachtoffers die alleen melding maakten en slachtoffers die ook aangifte deden.

Het huidige onderzoek moet vanwege de genoemde beperkingen worden gezien als een eerste verkenning van mogelijke belemmeringen voor het doen van aangifte of zoeken van hulpverlening bij zedendelicten. De resultaten laten desondanks, in lijn met het theoretisch model van Kennedy et al. (2012) zoals besproken in hoofdstuk 2, zien dat het hulpzoekproces na het meemaken van een zedenmisdrijf complex is. Overwegingen en belemmeringen spelen zich af op verschillende niveaus die elkaar bovendien beïnvloeden. Zo hangen overwegingen van slachtoffers samen met hun persoonlijke situatie (zoals het ervaren van ernstige klachten, het hebben van kinderen, verwachtingen t.a.v. het resultaat van politiecontact of hulpverlening), kenmerken van het delict (zoals het type zedendelict en de relatie met de dader), de directe sociale omgeving van het slachtoffer (zoals het al dan niet ontvangen van sociale steun en advies), de culturele achtergrond en de maatschappij als geheel (percepties t.a.v. slachtofferschap). Aspecten die maken dat slachtoffers tot aangifte overgaan en/of hulpverlening inschakelen lijken daarbij met name van toepassing te zijn in het geval de dader een vreemde is van het slachtoffer. In de literatuur wordt in dit verband gesproken over het beeld van de 'stereotype verkrachting', waarbij als het ware voor het slachtoffer en de omgeving zonder twijfel sprake is van een seksueel misdrijf. Voor slachtoffers bij wie de dader een bekende is van het slachtoffer, is het zoeken van hulp en het doen van aangifte (nog) moeilijker. Juist slachtoffers bij wie de pleger een bekende is, zijn in de meerderheid als het gaat om zedenslachtoffers volgens onder andere De Haas (2012). Deze complexiteiten maken het belangrijk om als

samenleving slachtoffers van zedendelicten te ondersteunen in het proces om aangifte te doen of hulp te zoeken.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Referenties

- Allen, W. D. (2007). The Reporting and Underreporting of Rape. *Southern Economic Journal*, 73(3), 623-641.
- Amstadter, A. B., McCauley, J. L., Ruggiero, K. J., Resnick, H. S. & Kilpatrick, D. G. (2008). Service Utilization and Help Seeking in a National Sample of Female Rape Victims. *Psychiatric Services*, 59(12), 1450-1457.
- Amstadter, A. B., Zinzow, H. M., McCauley, J. L., Strachan, M., Ruggiero, K. J., Resnick, H. S. & Kilpatrick, D. G. (2010). Prevalence and Correlates of Service Utilization and Help Seeking in a National College Sample of Female Rape Victims. *Journal of Anxiety Disorders*, 24(8), 900-902.
- Bicanic, I. A. E., Hehenkamp, L. M., Putte, E. M. van de, Wijk, A. J. van & Jong, A. de. (2015). Predictors of delayed disclosure of rape in female adolescents and young adults. *European Journal of Psychotraumatology*, 6, 25883. DOI: 10.3402/ejpt.v6.25883
- Bicanic, I. & Jongh, A. de. (2016). Het psychologisch, neurobiologisch en seksueel functioneren van adolescente slachtoffers van een eerste verkrachting. *TvS*, 40(1), 28-33.
- Boom, A. ten. (2016). *Slachtoffers van misdrijven door intimi, kennissen of vreemden: Verschillen in context, ervaringen en behoeften met betrekking tot justitie (Doctoral thesis)*. Tilburg: Tilburg University.
- Ceelen, M., Dorn, T., Huis, F. S. van & Reijnders, U. J. (2016). Characteristics and post-decision attitudes of non-reporting sexual violence victims. *Journal of interpersonal violence*, DOI: 10.1177/0886260516658756.
- Clay-Warner, J. & Burt, C. H. (2005). Rape reporting after reforms: Have times really changed? *Violence Against Women*, 11(2), 150-176.
- Felson, R. B. & Paré, P. P. (2005). The Reporting of Domestic Violence and Sexual Assault by Nonstrangers to the Police. *Journal of Marriage and Family*, 67, 597-610.
- Fisher, B. S., Daigle, L. E., Cullen, F. T. & Turner, M. G. (2003). Reporting sexual victimization to the police and others: Results from a national-level study of college women. *Criminal justice and behavior*, 30(1), 6-38.

- Goudriaan, H., Nieuwbeerta, P. & Wittebrood, K. (2005). Overzicht van onderzoek naar determinanten van aangifte doen bij de politie. *Tijdschrift voor Veiligheid en Veiligheidszorg*, 1(4), 27-48.
- Gouweloos, J., Kremers, A., Sadat, A. & Bicanic, I. (2011). Trauma-behandeling na eenmalig seksueel geweld. Hoe kan drop out van Turkse en Marokkaanse meisjes worden verminderd? *Psychologie & Gezondheid*, 39(3), 175-179.
- Haas, S. de. (2012). Seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en volwassenen in Nederland. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 36(2), 136-145.
- Haas, S. de, Berlo, W. van, Bakker, F. & Vanwesenbeeck, I. (2012). Prevalence and characteristics of sexual violence in the Netherlands, the risk of revictimization and pregnancy: Results from a national population survey. *Violence and Victims*, 27(4), 592-608.
- Haket, V. T. (2007). *Veranderende verhalen in het strafrecht: de ontwikkeling van verhalen over verkrachting in het strafproces*. Netherlands Institute for the Study of Crime and Law Enforcement,(NSCR), Faculty of Law, Leiden University.
- Hester, M. (2013). *From report to court: rape cases and the criminal justice system in the North East*. Bristol: University of Bristol in association with the Northern Rock Foundation.
- Kaukinen, C. (2004). The Help-Seeking Strategies of Female Violent-Crime Victims. The Direct and Conditional Effects of Race and the Victim-Offender Relationship. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(9), 967-990.
- Kaukinen, C. & DeMaris, A. (2009). Sexual assault and current mental health: The role of help-seeking and police response. *Violence Against Women*, 15(11), 1331-1357.
- Kennedy, A. C., Adams, A., Bybee, D., Campbell, R., Kubiak, S. P. & Sullivan, C. (2012). A model of sexually and physically victimized women's process of attaining effective formal help over time: The role of social location, context, and intervention. *American journal of community psychology*, 50, 217-228.
- Kilpatrick, D. G., Resnick, H. S., Ruggiero, K. J., Conoscenti, L. M. & McCauley, J. (2007). *Drug-facilitated, incapacitated, and forcible rape: A national study*. National Criminal Justice Reference Service.
- Koss, M. P., Dinero, T. E., Seibel, C. A. & Cox, S. L. (1988). Stranger and acquaintance rape: Are there differences in the victim's experience? *Psychology of Women Quarterly*, 12, 1-24.

- Larsen, M. L., Hilden, M. & Lidegaard, Ø. (2015). Sexual assault: a descriptive study of 2500 female victims over a 10-year period. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*, 122(4), 577-584.
- Ménard, K. (2005). *Reporting sexual assault: A social ecology perspective*. New York: LFB Scholarly.
- Okur, P., Knaap, L. M. van der. & Bogaerts, S. (2016). Ethnic differences in help-seeking behaviour following child sexual abuse: a multi-method study. *Culture, health & sexuality*, 18(1), 99-111.
- Paul, L. A., Zinzow, H. M., McCauley, J. L., Kilpatrick, D. G. & Resnick, H. S. (2014). Does encouragement by others increase rape reporting? Findings from a national sample of women. *Psychology of women quarterly*, 38(2), 222-232.
- Patterson, D., Greeson, M. & Campbell, R. (2009). Understanding Rape Survivors' Decisions Not to Seek Help from Formal Social Systems. *Health & Social Work*, 34(2), 127-136.
- Pino, N. & Meier, R. (1999). Gender differences in rape reporting. *Sex Roles*, 40, 979-990.
- Resnick, H. S., Holmes, M. M., Kilpatrick, D. G., Clum, G., Acierno, R., Best, C. L. & Saunders, B. E. (2000). Predictors of Post-Rape Medical Care in a National Sample of Women. *American Journal of Preventive Medicine*, 19(4), 214-219.
- Tolsma, J. (2011). Aangiftebereidheid: Welke overwegingen spelen een rol bij de beslissing om wel of niet aangifte te doen? *Cahiers Politiestudies*, 21, 11-32.
- Ullman, S. E. & Filipas, H. H. (2001). Correlates of formal and informal support seeking in sexual assault victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 16, 1028-1047.
- Wijer, van de., S. & Bernasco, W. (2016). Aangifte- en meldingsbereidheid: Trends en determinanten. Amsterdam: NSCR.
- Wolitzky-Taylor, K. B., Resnick, H. S., McCauley, J. L., Amstadter, A. B., Kilpatrick, D. G. & Ruggiero, K. J. (2011). Is reporting of rape on the rise? A comparison of women with reported versus unreported rape experiences in the National Women's Study-Replication. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(4), 807-832.

BIJLAGE 2

Vragenlijst respondenten

Interview slachtoffers van (online) seksueel overschrijdend gedrag en seksueel geweld

Introductie

Onderzoeksbureau RegioPlan is door het ministerie van Veiligheid en Justitie gevraagd om dit onderzoek uit te voeren. Lang niet alle slachtoffers van zedenmisdrijven doen aangifte. Ook is er niet altijd contact met hulpinstanties. Daar kunnen verschillende redenen voor zijn. Met ons onderzoek willen we erachter komen wat de motieven van slachtoffers zijn. Het ministerie van Veiligheid en Justitie gebruikt deze informatie om eventuele drempels om aangifte te doen of hulpverlening te zoeken weg te nemen. Door mee te werken aan dit interview help je mee het beleid te verbeteren en slachtoffers een betere positie te geven.

We houden interviews met mensen die op volwassen leeftijd (18 jaar of ouder) slachtoffer zijn geworden van/te maken hebben gehad met een zedendelict. Het gaat dan bijvoorbeeld om tegen je zin in betast of gezoend worden (aanranding), gedwongen seksuele handelingen verrichten, verkrachting, of slachtofferschap van online ongewenst seksueel gedrag zoals het verspreiden van seksueel getinte foto's of video's via mobiele telefoons of social media.

Deelname aan dit onderzoek is anoniem, na afloop van het onderzoek zullen we je naam en e-mailadres verwijderen. De resultaten worden alleen op groepsniveau in het onderzoeksrapport gepresenteerd.

DE KOPJES A T/M ... NIET OPLEZEN

1. Hoe is het voor je om aan dit onderzoek mee te werken? *(deze vraag is ter inleiding van het gesprek om de respondent op haar (zijn) gemak te stellen)*

A. De gebeurtenis(sen)

2. Kun je eerst aangeven waar je slachtoffer van bent geworden?

- a.) Aanranding
- b.) Verkrachting
- c.) Gedwongen seksuele handelingen verrichten
- d.) Online delict, namelijk

- e.) Combinatie, namelijk

- f.) Anders, namelijk

- g.) Geen antwoord

3. Op welke leeftijd werd je slachtoffer van deze gebeurtenis(sen)?

Belangrijk:

- Als je slachtoffer bent geworden van deze gebeurtenis(sen), toen je **jonger was dan 18**, dan eindigt de vragenlijst hier. Heel erg bedankt voor je medewerking!
- Als de gebeurtenis(sen) zijn begonnen toen je jonger was dan 18 jaar, maar ook hebben plaatsgevonden toen je ouder was dan 18 jaar, dan kun je doorgaan met **vraag 4**.

4. Ging het om een eenmalige gebeurtenis, of ben je vaker slachtoffer geworden?

- a.) Eenmalig
- b.) Vaker, vanaf

(leeftijd / periode)

Indien sprake van herhaald slachtofferschap, spreek dan over de meest recente gebeurtenis(sen).

5. Wat is/was je relatie met de dader?

- a.) Intieme partner (man/vrouw, ex-man/vrouw, vriend(in)/geliefde, ex-vriend(in)/ex-geliefde, dating partner, vaste seksuele partner);
- b.) Familielid of vriend(in) (anders dan intieme partner);
- c.) Kennis (dader is een bekende van het slachtoffer, maar geen intieme partner of familielid of vriend(in));
- d.) Vreemde (slachtoffer en dader hebben elkaar niet eerder gezien of pas kort voor de gebeurtenis(sen) ontmoet).
- e.) Geen antwoord

6. Was er sprake van (dreiging van) gebruik van een wapen?
 - a.) Ja
 - b.) Nee
 - c.) Geen antwoord
7. Was er sprake van (dreiging met) geweld?
 - a.) Ja
 - b.) Nee
 - c.) Geen antwoord
8. Had je fysieke verwondingen als gevolg?
 - a.) Ja ernstig
 - b.) Ja, enigszins
 - c.) Nee
 - d.) Geen antwoord
9. Had je psychische problemen als gevolg?
 - a.) Ja, ernstig
 - b.) Ja, enigszins
 - c.) Nee
 - d.) Geen antwoord

De volgende vragen gaan over het gebruik van alcohol en drugs. Uit onderzoek blijkt namelijk dat dit een risicofactor kan zijn voor slachtofferschap. We stellen deze vragen niet om slachtoffers in een verkeerd daglicht te zetten.

10. Had je voorafgaand aan de gebeurtenis(sen) alcohol en/of drugs gebruikt?
 - a.) Ja, alcohol
 - b.) Ja, drugs
 - c.) Ja, alcohol en drugs
 - d.) Nee
 - e.) Geen antwoord

11. **Indien alcohol/drugs gebruikt:** hoeveel alcohol/drugs had je genuttigd?

--

12. **Indien alcohol/drugs gebruikt:** had je hierover zelf de controle of werd het je zonder je medeweten toegediend?
 - a.) Ik had zelf de controle
 - b.) Het is me toegediend
 - c.) Geen antwoord

13. Waren er getuigen aanwezig bij de gebeurtenis(sen)?

- a.) Ja
- b.) Nee
- c.) Weet ik niet
- d.) Geen antwoord

A. Na de gebeurtenis(sen)

14. Heb je anderen in je omgeving (bv. partner, vrienden, familie) verteld over wat je was overkomen?

- a.) Ja
- b.) Nee

15. Waarom heb je het wel/niet aan anderen verteld?

16. **Indien aan anderen verteld:**

a.) Aan wie heb je het verteld?

b.) Wanneer? (hoe lang na de gebeurtenis(sen))

c.) Hoe reageerde(n) diegene(n)?

17. Waar had je het meeste behoefte aan na de gebeurtenis(sen)?

18. Wat vond je het belangrijkste na de gebeurtenis(sen)?

B. Contact met hulpverlening (waar relevant ook aandacht voor eerdere gebeurtenissen)

19. Heb je na de gebeurtenis(sen) contact gezocht met hulpinstanties/hulpverlening? *(let op mogelijke antwoorden: wel gezocht, maar niet opgestart; gezocht en hulpverlening gekregen; geen contact gezocht)*

20. **Indien hulpverlening is gezocht:** wat voor soort hulpverlening?

- a) Medisch
- b) Psychisch
- c) Juridisch
- d) Informele hulp (vrijwilligers, vrienden/familie, kerk etc.)
- e) Combinatie, namelijk

- f) Anders, namelijk

- g) Geen antwoord

21. Waarom heb je besloten wel/niet contact te zoeken met hulpinstanties/hulpverlening?

Kun je daarbij ook iets vertellen over de volgende dingen:

- In hoeverre ben je bekend met de weg naar de hulpverlening?
- Wat zijn je eventuele eerdere ervaringen met hulpverlening zoeken (toegankelijkheid, aansluiting bij de behoefte/verwachtingen, resultaat)?
- **Indien contact gezocht:** Wat zijn je verwachtingen/gevoelens over wat er na het zoeken naar hulp zou gebeuren?
- Was de (verwachte) reactie van de dader van invloed op je besluit om wel/geen contact te zoeken met hulpverlening?
- Was de (verwachte) reactie van de omgeving van invloed op je besluit om wel/geen contact te zoeken met hulpverlening?
- Wat is je algemene gevoel van vertrouwen in de hulpverlening?
- Wat zijn je persoonlijke gevoelens over het delict (bijv. angst, schaamte, schuld)?

22. Indien hulpverlening is gezocht:

a.) Op welk moment? (hoe lang na de gebeurtenis)

b.) Waarom op dat moment?

Bij herhaald slachtofferschap: hoe was dit bij de andere (eerdere) gebeurtenissen?

23. Heb je advies gevraagd of gekregen van anderen over het besluit om wel/niet contact te zoeken met hulpverlening?

24. **Indien ja:** wat was dit advies? Van wie heb je dit ontvangen?

25. **Indien wel hulpverlening gezocht, maar niet opgestart:** waarom is de hulpverlening niet tot stand gekomen? (belemmeringen?)

26. **Indien hulpverlening gezocht en gekregen:** hoe heb je het contact met hulpverlening ervaren?

Kun je daarbij ook iets vertellen over de volgende dingen:

- Hoe toegankelijk vond je de hulpverlening?
- In hoeverre sloot de hulp aan bij je wensen en verwachtingen?
- Hoe voelde je je behandeld door hulpverlener(s)?
- Wat zijn je ervaringen met doorverwijzing(en)?
- Wat was (eventueel) het resultaat van de hulp? Waar heeft het toe geleid?
- Ben je tevreden met het resultaat?

C. Contact met politie

27. Heb je na de gebeurtenis(sen) contact opgenomen met de politie?

- a.) Ja, melding gedaan
- b.) Ja, melding en aangifte gedaan
- c.) Nee

Indien a: waarom heb je alleen melding gedaan van de gebeurtenis(sen)?

Indien b: waarom heb je ook aangifte gedaan?

28. Waarom heb je besloten wel/niet contact op te nemen met de politie?

Kun je daarbij ook iets vertellen over de volgende dingen:

- In hoeverre ben je bekend met de route naar politie en de procedures?
- **Indien contact gezocht:** hoe ben je bij de politie terecht gekomen?
- Wat zijn je eventuele eerdere ervaringen met hulp zoeken/aangifte doen bij de politie (toegankelijkheid, aansluiting bij de behoefte/verwachtingen, resultaat)?
- **Indien contact gezocht:** Wat waren je verwachtingen/gevoelens over wat er na de melding/aangifte zou gebeuren?
- Was de (verwachte) reactie van de dader van invloed op de keuze om wel/niet contact op te nemen met de politie?
- Was de (verwachte) reactie van de omgeving van invloed op de keuze?
- Wat is je algemene gevoel van vertrouwen in de politie?
- Wat zijn je persoonlijke gevoelens over het delict (bijv. angst, schaamte, schuld)?

29. Heb je advies gevraagd of gekregen van anderen over het besluit om wel of niet contact te zoeken met de politie?

30. **Indien ja:** wat was dit advies? En van wie heb je dit advies gekregen?

31. **Indien contact opgenomen met politie (melding en/of aangifte):**

a.) Op welk moment heb je contact gezocht met de politie? (hoe lang na de gebeurtenis(sen)?)

b.) Waarom op dat moment?

32. **Indien melding en/of aangifte:** hoe heb je het contact met de politie/het proces van melding en/of aangifte doen ervaren?

Kun je daarbij ook iets vertellen over de volgende dingen:

- Hoe toegankelijk vond je de politie?
- In hoeverre sloot het contact met de politie aan bij je wensen en verwachtingen?
- Hoe voelde je je behandeld door de politie?
- Wat is je mening over het informatief gesprek, de bedenktijd, de mogelijkheid om anoniem aangifte te kunnen doen?

Informatief gesprek:

Bedenktijd:

Anoniem aangifte:

- Wat was (eventueel) het resultaat van het contact met de politie? Waar heeft het toe geleid?
- Ben je tevreden met het resultaat?

D. Fysieke/psychische gezondheid

We willen nu graag een aantal algemene vragen stellen over je gezondheid. Dit doen we omdat uit eerder onderzoek blijkt dat dit risicofactoren kunnen zijn voor slachtofferschap. Mogelijk bestaan er verschillen tussen slachtoffers in het wel/niet zoeken naar hulp naarmate er sprake is van gezondheidsproblemen.

33. Hoe omschrijf je jouw fysieke gezondheid van voor de gebeurtenis(sen)?

- a) Goed / geen klachten
- b) Redelijk goed / (soms) lichte klachten
- c) Enigszins problematisch / regelmatig klachten
- d) Ernstig problematisch / ernstige klachten
- e) Geen antwoord

34. En hoe omschrijf je jouw huidige fysieke gezondheid?

- a) Goed / geen klachten
- b) Redelijk goed / (soms) lichte klachten
- c) Enigszins problematisch / regelmatig klachten
- d) Ernstig problematisch / ernstige klachten
- e) Geen antwoord

35. Hoe omschrijf je jouw psychische gezondheid van voor de gebeurtenis(sen)?

- a) Goed / geen klachten
- b) Redelijk goed / (soms) lichte klachten
- c) Enigszins problematisch / regelmatig klachten
- d) Ernstig problematisch / ernstige klachten
- e) Geen antwoord

36. En hoe omschrijf je jouw huidige psychische gezondheid?

- a) Goed / geen klachten
- b) Redelijk goed / (soms) lichte klachten
- c) Enigszins problematisch / regelmatig klachten
- d) Ernstig problematisch / ernstige klachten
- e) Geen antwoord

37. Heb je voor de gebeurtenis(sen) (andere) traumatische ervaringen gehad?

- a) Ja
- b) Nee
- c) Geen antwoord

F Achtergrondkenmerken respondent

We eindigen met wat vragen ter achtergrondinformatie. Deze informatie willen gebruiken om na te gaan of er bepaalde verschillen tussen groepen slachtoffers bestaan die in meer of mindere mate contact zoeken met politie en hulpverlening.

38. Geslacht (*interviewer vult zelf in*)

- a.) Vrouw
- b.) Man

39. Wat is je cultureel-etnische achtergrond?

- a.) Nederlands
- b.) Antilliaans
- c.) Marokkaans
- d.) Surinaams
- e.) Turks
- f.) Anders, namelijk

- g.) Geen antwoord

Let op: de volgende achtergrondvragen gaan over de huidige situatie

40. Wat is je hoogst genoten opleiding?

- a.) Geen onderwijs/ lagere school
- b.) Lbo, mavo, vmbo
- c.) Mbo, havo, vwo
- d.) Hbo, wo
- e.) Geen antwoord

41. Wat is je werkstatus?

- a.) School/opleiding
- b.) Parttime/fulltime werk
- c.) Geen betaald werk of opleiding
- d.) Gepensioneerd
- e.) Anders, namelijk

- f.) Geen antwoord

42. Wat is je burgerlijke staat?

- a.) Ongehuwd/alleenstaand
- b.) Gehuwd/partnerschap/samenwonend
- c.) Gescheiden
- d.) Weduwe/weduwnaar
- e.) Geen antwoord

43. Heb je kinderen?

- a.) Ja
- b.) Nee
- c.) Geen antwoord

44. Wat zijn de eerste drie cijfers van je postcode? *(het onderzoek is anoniem, maar we willen graag alleen de eerste drie cijfers van je postcode, zodat we kunnen kijken naar verschillen tussen gebieden in Nederland)*

45. Waren één of meer van bovenstaande gegevens anders ten tijde van de gebeurtenis(sen)?

- a) Ja -> door naar vraag 46
- b) Nee -> door naar vraag 51

46. Wat was ten tijde van de gebeurtenis(sen) je hoogst genoten opleiding?

- a.) Geen onderwijs / lagere school
- b.) Lbo, mavo, vmbo
- c.) Mbo, havo, vwo
- d.) Hbo, wo
- e.) Geen antwoord

47. Wat was ten tijde van de gebeurtenis(sen) je werkstatus?

- a.) School/opleiding
- b.) Parttime/fulltime werk
- c.) Geen betaald werk of opleiding
- d.) Gepensioneerd
- e.) Anders, namelijk

- f.) Geen antwoord

48. Wat was ten tijde van de gebeurtenis(sen) je burgerlijke staat?

- a.) Ongehuwd/alleenstaand
- b.) Gehuwd/partnerschap/samenwonend
- c.) Gescheiden
- d.) Weduwe/weduwnaar
- e.) Geen antwoord

49. Had je ten tijde van de gebeurtenis(sen) kinderen?

- a.) Ja
- b.) Nee
- c.) Geen antwoord

50. Wat waren ten tijde van de gebeurtenis(sen) de eerste drie cijfers van je postcode?

G Tot slot

51. Sta je nog steeds achter de keuzes die je hebt gemaakt met betrekking tot contact zoeken met politie/instanties? Waarom wel/niet?

52. Is er tot slot nog iets wat je wilt opmerken naar aanleiding van dit interview?

53. Heb je misschien contact met lotgenoten (volwassen slachtoffers), die je zou willen wijzen op dit onderzoek en kunt vragen om zich aan te melden voor een interview?

Zo ja: dan kun je ze de link doorsturen waar ze zich kunnen aanmelden voor het onderzoek:

www.regioplan.nl/zedenmisdrijven

Of via het mailadres: zedenmisdrijven@regioplan.nl

Alvast bedankt!

Hartelijk bedankt voor je medewerking aan het interview. Als blijk van dank maken wij voor iedere geïnterviewde een bedrag van €10,- over naar een goed doel. Je kunt een keuze maken tussen een schenking aan Fonds Slachtofferhulp of aan het Oranje Fonds.

Het **Fonds Slachtofferhulp** heeft als missie om de positie van slachtoffers te verbeteren; voor ieder slachtoffer de juiste hulp. Voorbeelden van projecten die zij steunen zijn het ondersteunen van een landelijk netwerk centra seksueel geweld, lotgenotencontact verkeersslachtoffers, herdenken geweldslachtoffers, hulp voor jongeren bij huiselijk geweld.

Het **Oranje Fonds** steunt sociale initiatieven en bevordert zo contact en verbinding tussen groepen mensen. Voorbeelden van projecten die zij steunen zijn mentorprojecten voor jongeren, maatjesprojecten, ondersteunen van mantelzorgers, maar ook projecten op het gebied van huiselijk geweld, zoals vrouwenopvanghuizen.

54. Ik kies voor een schenking aan:
- a). Fonds Slachtofferhulp
 - b). Oranje Fonds

Hartelijk dank voor je medewerking!

NB: indien uit het gesprek blijkt dat respondent graag meer informatie wil over de mogelijkheden van hulp, dan kunnen we wijzen op de mogelijkheden van het CSG. In geval van aanranding of verkrachting kunnen slachtoffers het volgende nummer bellen: 0800-0188 (24/7 bereikbaar voor acute gevallen, voor niet acute gevallen tussen 08.30 en 22.00). In niet-acute gevallen kunnen slachtoffers ook terecht van 9-17 bij de hulplijn van Slachtofferhulp Nederland: 0900-9999-00. Of anders bij huisarts of andere aanwezige hulpverlening.

BIJLAGE 3

Itemlijst interviews professionals

Inleiding

Het ministerie van Veiligheid en Justitie vindt het van groot belang om mogelijke drempels die slachtoffers van zedenmisdrijven ervaren bij het doen van aangifte en/of hulp zoeken zoveel mogelijk te beperken. Regioplan voert daarom in opdracht van het WODC van het ministerie van VenJ een onderzoek uit naar factoren die een rol spelen bij de keuze om wel of niet aangifte te doen van zedenmisdrijven en factoren die een rol spelen bij de keuze om wel of niet hulp te zoeken naar aanleiding van het incident.

We houden interviews met mensen die op volwassen leeftijd (18 jaar of ouder) slachtoffer zijn geworden van/te maken hebben gehad met een zedendelict. Daarnaast houden we interviews met professionals (hulpverleners, politie, slachtofferadvocaten). In deze interviews gaan we in op hoe zij zoal tegen de overwegingen, verwachtingen, en ervaringen van slachtoffers aankijken.

Naam respondent:

Functie:

Datum:

Naam interviewer:

N.B. De interviewvragen gaan over uw ervaringen in het algemeen. Van slachtoffers krijgen we een specifiek, persoonlijk verhaal. Van professionals (waar we maar enkele gesprekken mee voeren) willen we graag input gebaseerd hun (jarenlange) ervaring.

Algemeen

1. Kunt u kort toelichten op welke manier u betrokken bent bij slachtoffers van zedenmisdrijven/seksueel geweld?
2. Wat vinden slachtoffers het belangrijkste/waar hebben zij het meeste behoefte aan als het zedenmisdrijf net is gebeurd? *(dat hij/zij zich veilig voelt; dat de dader gepakt wordt; dat hij/zij zijn/haar verhaal kan delen met iemand; dat hij/zij medische hulp krijgt, etc.)?*

Contact met hulpverlening

3. Wat zijn overwegingen van slachtoffers om wel of niet contact te zoeken met het CSG?
4. Na hoeveel tijd kloppen slachtoffers aan bij het CSG? *(hoe lang na de gebeurtenis, waarom op dat moment?)*

5. Wat zijn overwegingen van slachtoffers om wel of niet (follow-up) hulpverlening te wensen/zoeken?
 - In hoeverre zijn slachtoffers bekend met de weg naar hulpverlening?
 - Zijn eerdere ervaringen met hulpverlening van invloed op het besluit?
 - Is de (verwachte) reactie van de dader van invloed op het besluit?
 - Is de (verwachte) reactie vanuit de omgeving van invloed op het besluit?
 - Welke rol spelen persoonlijke gevoelens over het delict (bijv. angst, schaamte, schuld)?
 - Zijn er nog andere persoons- of delictkenmerken die van invloed zijn op het besluit?
 - Hoe is over het algemeen het gevoel van vertrouwen in de hulpverlening onder slachtoffers? en hoe kan de hulpverlener invloed uitoefenen op de keuze om hulp te aanvaarden/ af te maken? Doen ze dat of juist niet?
 - Zijn er nog andere belemmerende/bevorderende factoren?

Indien hulpverlening gewenst/gezocht

6. Wat zijn de verwachtingen/gevoelens van slachtoffers over wat er na het zoeken/accepteren van hulpverlening zal gebeuren?
7. 'Kiezen' slachtoffers doorgaans vaker voor een bepaalde soort hulpverlening? Zo ja, welke? (*medisch, psychisch, juridisch, informeel, combinatie*)
8. Komt het voor dat slachtoffers wel hulpverlening zoeken, maar dat de hulpverlening niet wordt opgestart? (waardoor komt dat)
9. Hoe ervaren slachtoffers over het algemeen de hulpverlening?
10. Hoe kan het hulpverleningsproces voor slachtoffers van zedenmisdrijven worden verbeterd?
 - Zijn er bepaalde drempels die weggenomen moeten worden?

Contact met politie

Deze vragen kunnen aan hulpverleners gesteld worden als zij hierover ideeën hebben. Uiteraard dit blok aan zedenpolitie zelf stellen.

11. Welke overwegingen hanteren slachtoffers om wel of geen contact op te nemen met de politie? (melding en/of aangifte)
 - In hoeverre zijn slachtoffers bekend met de route naar politie en de procedures?
 - Zijn eerdere ervaringen met politiecontact van invloed op het besluit?
 - Is de (verwachte) reactie van de dader van invloed op het besluit?
 - Is de (verwachte) reactie vanuit de omgeving van invloed op het besluit?
 - Welke rol spelen persoonlijke gevoelens over het delict (bijv. angst, schaamte, schuld)?
 - Hoe is over het algemeen het gevoel van vertrouwen in de politie onder slachtoffers?
 - Zijn er nog andere belemmerende/bevorderende factoren?

Indien contact opgenomen met politie

Het is de vraag in hoeverre hulpverleners hier zicht op hebben. checken dus, maar als ze het hier niet met hun cliënten over hebben dan overslaan. Uiteraard dit blok aan zedenpolitie stellen.

12. Hoe komt een slachtoffer terecht bij de politie?
13. Na hoeveel tijd doet een slachtoffer melding en/of aangifte? Waarom op dat moment?
14. Wat zijn de verwachtingen/gevoelens van slachtoffers over wat er na de melding/aangifte zal gebeuren?
15. Hoe ervaren slachtoffers over het algemeen het contact met de politie?
16. Hoe kan het aangifteproces voor slachtoffers van zedenmisdrijven worden verbeterd?
 - Zijn er bepaalde drempels die weggenomen moeten worden?

Itemlijst interviews officieren van justitie

Inleiding

Het ministerie van Veiligheid en Justitie vindt het van groot belang om mogelijke drempels die slachtoffers van zedenmisdrijven ervaren bij het doen van aangifte en/of hulp zoeken zoveel mogelijk te beperken. RegioPlan voert daarom in opdracht van het WODC van het ministerie van VenJ een onderzoek uit naar factoren die een rol spelen bij de keuze om wel of niet aangifte te doen van zedenmisdrijven en factoren die een rol spelen bij de keuze om wel of niet hulp te zoeken naar aanleiding van het incident.

We houden interviews met mensen die op volwassen leeftijd (18 jaar of ouder) slachtoffer zijn geworden van/te maken hebben gehad met een zedendelict. Daarnaast houden we interviews met professionals (hulpverleners, politie, slachtofferadvocaten). In deze interviews gaan we in op hoe zij zoal tegen de overwegingen, verwachtingen, en ervaringen van slachtoffers aankijken.

Naam respondent:

Functie:

Datum:

Naam interviewer:

N.B. De interviewvragen gaan over uw ervaringen in het algemeen. Van slachtoffers krijgen we een specifiek, persoonlijk verhaal. Van professionals (waar we maar enkele gesprekken mee voeren) willen we graag input gebaseerd hun (jarenlange) ervaring.

Algemeen

17. Kunt u kort toelichten op welke manier u betrokken bent bij slachtoffers van zedenmisdrijven/seksueel geweld?

Voorfase

18. Hoe verloopt over het algemeen de overdracht van de zaak van het politie naar het OM?

- Hoe verloopt, tijdens de overdracht, het contact met de politie?
- *In hoeverre respondent hierop zicht heeft:* hoe ervaren slachtoffers deze overdracht?
- Wat vinden slachtoffers het belangrijkst/waar hebben zij het meeste behoefte aan bij de overdracht van hun zaak van de politie naar het OM en de behandeling van de zaak door het OM?

Berichtgeving vanuit OM (tijdens behandeling van de zaak)

19. Hoe vindt, gedurende het onderzoek, de berichtgeving vanuit het OM plaats richting slachtoffers?
- Hoe (op welke wijze en op welke momenten) wordt contact opgenomen met slachtoffers?
 - In hoeverre is hierin afstemming met politie?
 - Zijn in de manier van berichtgeving nog verschillen per parket?
20. *In hoeverre respondent hierop zicht heeft:* Hoe ervaren slachtoffers over het algemeen de berichtgeving vanuit het OM?
- Slachtoffers krijgen bericht waarin wordt gevraagd wat hun wensen zijn met betrekking tot schade verhalen, spreekrecht e.d.), terwijl het OM de zaak ook nog kan seponeren. Hoe ervaren slachtoffers dat volgens u?
21. Wat zou in de berichtgeving vanuit het OM richting slachtoffers nog verbeterd kunnen worden?

Aanwijzing zeden

22. Bent u bekend met de aanwijzing zeden?
- Zo ja: in hoeverre wordt deze aanwijzing in de praktijk opgevolgd?
 - Wordt het slachtoffer op de hoogte gesteld van de mogelijkheid om forensisch medisch onderzoek aan te vragen bij de dader (bijvoorbeeld in verband met mogelijke overdraagbare ziektes)?
 - In hoeverre neemt u het besluit (conform de aanwijzing) om het slachtoffer aan te melden bij Veilig Thuis of bij andere hulpverlening?
 - Hoe ervaren slachtoffers dit?
23. In de aanwijzing zeden¹ wordt gesproken over dat de kans op het verminderen van secundaire victimisatie wordt vergroot, als betrokken instanties op een voorspelbare manier handelen. Het slachtoffergesprek is hierin een instrument. In hoeverre maakt u hier gebruik van?

¹ De kans op het ontstaan of sterker worden van secundaire victimisatie bij een slachtoffer wordt onder meer verminderd als door betrokken instanties voorspelbaar wordt gehandeld en het slachtoffer controle heeft over wat er gebeurt. De officier van justitie handelt waar mogelijk met inachtneming van dit gegeven. Het slachtoffergesprek is hiervoor een bruikbaar instrument, waarbij geldt dat dit gesprek op elk moment waarin dat kan bijdragen aan voorspelbaarheid en het gevoel van controle bij het slachtoffer, kan worden gevoerd.

- En in hoeverre maken collega's hiervan gebruik? In hoeverre zijn er verschillen tussen parketten?
 - Op wat voor momenten voert u een gesprek met het slachtoffer?
 - Wat voor onderwerpen komen aan bod tijdens dit gesprek?
 - Hoe ervaren slachtoffers dit?
24. In de aanwijzing zeden staat het volgende: *wanneer in een strafzaak het horen van het slachtoffer als getuige aan de orde komt, zal een belangenafweging moeten worden gemaakt tussen de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de veiligheid en gezondheid van het slachtoffer en het recht van de verdachte op een eerlijk proces.*
- Hoe gaat u hier in het algemeen mee om/hoe maakt u deze afweging?

Beslissing zaak/seponeren

25. Hoe ervaren slachtoffers over het algemeen de termijn/duur die genomen wordt voor de beslissing?
- Hoe wordt de beslissing bekend gemaakt aan het slachtoffer?
 - Hoe ervaren slachtoffers dat?
 - *Eventueel:* In hoeverre heeft u contact met het slachtoffer als de beslissing van de zaak bekend is geworden?
26. Wanneer besloten wordt om de zaak te seponeren, wat voor stappen worden dan gezet?
- Wanneer en op welke wijze wordt een slachtoffer hiervan op de hoogte gesteld?
 - Hoe ervaren slachtoffers dit?

Hartelijk dank voor uw deelname!

BIJLAGE 4

Tabellen bij hoofdstuk 1

Tabel 1 **Herkomst van registratiegegevens**

Organisaties die data hebben geleverd	Omschrijving van de data
Nationale Politie	• Omvangrijke dataset met alle geregistreerde zedendelicten van 2012 t/m 2016 • Informatie over delict type, geslacht, leeftijd en herkomst van slachtoffers en van plegers • Gegevens of er een informatief gesprek is geweest en/of de zaak is doorgestuurd naar het OM • Geen onderscheid tussen zaken met aangifte of alleen melding
Fier (Friesland)	• Dataset van beperkte omvang • Bevat wel informatie over de plegerrelatie • Relatief veel missings
Blauwe Maan (Tilburg)	• Klein van omvang (geen mogelijkheid om verschillen tussen groepen te bekijken) • Weinig missings in de data
SHN landelijk	• Algemene gegevens, niet te onderscheiden op slachtofferniveau
Benaderde organisaties	Redenen voor het niet leveren van data
GGD landelijk	• Geen data beschikbaar
RIVM	• Geen data beschikbaar
CSG landelijk	• Beschikbare overkoepelende gegevens van de CSG's bieden geen perspectief op de onderzoeksvraag
GGD/CSG Amsterdam	• Data niet gereed/beschikbaar voor extern gebruik

Tabel 2 Organisaties die de oproep om deel te nemen hebben gedeeld

Websites
Centrumseksueelgeweld.nl
Slachtofferhulp.nl
Seksueelmisdrif.nl
Seksueelgeweld.nl
Bokt.nl
Fier.nl
Seksueelgeweld.info
Blauwemaan.nl
Slachtofferwijzer.nl
Langzs.nl
Lotgenotenforum.nl
Regioplan.nl
Veilig Thuis Gelderland-Zuid
Veilig Thuis Gelderland-Midden
Veilig Thuis Zeeland
Veilig Thuis Zuidoost-Brabant
Veilig Thuis Amsterdam-Amstelland
Veilig Thuis Hollands Midden
Blogger Mariska Susebeek
Blogger Maaïke Hoffstede
forums.hababam.nl
Atria
Facebookgroep Lotgenoten

Tabel 3 Overzicht interviews professionals

Respondenten Amsterdam-Amstelland
Hoofd zorgcoördinatoren & een zorgcoördinator
Medewerker frontoffice van Veilig Thuis en het CSG
Klinisch psycholoog/cognitief gedragstherapeut Bright GGZ Amsterdam
Twee zedenrechercheurs
Teamleider juridische dienstverlening bij Slachtofferhulp Nederland; deelgenomen aan de pilot 'juridische ondersteuning bij de afweging al dan niet aangifte te doen'
Slachtofferadvocaat; ook deelgenomen aan bovengenoemde pilot
Respondenten Twente-Achterhoek
Twee zedenrechercheurs
Programmamanager psychotraumacentrum Mediant
Twee casemanagers
Interviews OM
Officier van justitie parket Midden Nederland
Officier van justitie parket Rotterdam

BIJLAGE 5

Tabellen bij hoofdstuk 4

Tabel 1 Persoonlijke kenmerken van drie groepen slachtoffers (ten tijde van het meest recente delict)

	Hulpverlening (n=11)	Hulpverlening en melding (n=7)	Hulpverlening, melding en aangifte (n=10)
Leeftijd waarop slachtoffer geworden*			
18-25 jaar	9	4	7
26-35 jaar	2	2	2
36- 55 jaar	0	1	1
Culturele achtergrond			
Nederlands	8	6	7
Niet-Nederlands	3	1	3
Opleidingsniveau			
Lbo, mavo, vmbo	1	0	3
Mbo, havo, vwo	9	3	3
Hbo, wo	1	4	4
Burgerlijke staat			
Ongehuwd/alleenstaand	8	3	9
Gehuwd/partnerschap/ samenwonend	3	4	1
Kinderen			
Wel kinderen	0	1	5
Geen kinderen	11	6	5
Werkstatus			
School/opleiding	4	2	3
Parttime/fulltime werk	4	4	4
Geen werk/opleiding	1	0	0
Anders**	2	1	3
Woonplaats			
Dorp	5	4	4
Stad	3	3	5
Grote stad (G4)	3	0	1
Onthullen			
Aan anderen verteld	8	6	10
Niet aan anderen verteld	3	1	0

* In totaal zijn er 8 respondenten die op minderjarige leeftijd reeds slachtoffer zijn geworden van een zedenmisdrijf en op volwassen leeftijd nog steeds of wederom slachtoffer zijn (geworden).

** Sommige respondenten werkten ten tijde van het delict als vrijwilliger, anderen zaten in de ziektewet.

Tabel 2 Delict kenmerken van drie groepen slachtoffers (meest recente delict)

	Hulpverlening (n=11)	Hulpverlening en melding (n=7)	Hulpverlening, melding en aangifte (n=10)
Type delict			
Aanranding	2	1	0
Verkrachting	5	3	5
Combinatie	4	1	5
Anders*	0	2	0
Frequentie misbruik			
Eenmalig	6	2	2
Vaker slachtoffer	5	5	8
Middelengebruik			
Geen middelen	7	6	9
Alcohol	1	0	0
Drugs	3	1	0
Alcohol en drugs	0	0	1
Relatie dader			
Intieme partner	4	4	4
Familielid	0	1	2
Kennis	5	1	3
Vreemde	2	1	1
Getuige aanwezig			
Ja	2	1	3
Nee	9	6	7
(dreiging van) Wapengebruik			
Ja	2	1	3
Nee	9	6	7
(dreiging van) Geweld			
Ja	4**	5**	8
Nee	7	2	2
Fysieke verwondingen			
Ja, ernstig	2	1	5
Ja, enigszins	4	5	3
Nee	5	1	2

* Eén respondent is slachtoffer geworden van het verrichten van gedwongen seksuele handelingen en een andere respondent van het door de dader verspreiden van naaktfoto's.

** Vier respondenten hebben te maken gehad met geweld, terwijl vijf respondenten zeggen fysieke verwondingen te hebben opgelopen. Deze discrepantie wordt veroorzaakt doordat respondenten stelden dat er geen geweld was gebruikt, maar ze wel 'fysieke verwondingen' hebben opgelopen in de zin dat ze bijvoorbeeld zijn ontmaagd of zwanger zijn geraakt.

*** Dezelfde discrepantie geldt als hierboven beschreven.

Regioplan Beleidsonderzoek

Jollemanhof 18 (6^e etage)

1019 GW Amsterdam

T 020 531 531 5

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl